

T. C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI

ANTANDROS NEKROPOLİSİ'NDE ELE GEÇEN STRİGİLİS
BULUNTULARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

TAYLAN DOĞAN

DANIŞMAN

DOÇ. DR. KAAAN İREN

AĞUSTOS-2012

MUĞLA

T. C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI

ANTANDROS NEKROPOLİSİ'NDE ELE GEÇEN STRİGİLİS BULUNTULARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
TAYLAN DOĞAN

DANIŞMAN
DOÇ. DR. KAAAN İREN

AĞUSTOS-2012

MUĞLA

T. C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI

ANTANDROS NEKROPOLİSİ'NDE ELE GEÇEN STRİGİLİS BULUNTULARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

TAYLAN DOĞAN

Sosyal Bilimler Enstitüsünce

“Yüksek Lisans”

Diploması Verilmesi için Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih: 10.09.2012

Tezin Sözlü Savunma Tarihi: 22.08.2012

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Kaan İREN

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Adnan DİLER

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Gürcan POLAT

Enstitü Müdürü: Prof. Dr. Namık Kemal ÖZTÜRK

Ağustos-2012

MUĞLA

TUTANAK

Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 31...12.1.2021 tarih ve 554/5...sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 24/6 maddesine göre Arkeoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Taylan DOĞAN'ın "Antandros Nekropolisi'nde Ele Geçen Strigilis Buluntuları" adlı tezini incelemiş ve aday 22...12.8.1.2021 tarihinde saat 13.00.'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmasına dayanan tezini savunmasından sonra 60. dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin kabul edildiğine ... ile karar verildi.

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Kaan İREN

Üye

Prof. Dr. Adnan DİLER

Üye

Doç. Dr. Gürcan POLAT

YEMİN

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Antandros Nekropolisi’nde Ele Geçen Strigilis Buluntuları” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

10/09/2012

TAYLAN DOĞAN

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ
TEZ VERİ GİRİŞ FORMU

YAZARIN MERKEZİMİZCE DOLDURULACAKTIR.

Soyadı: DOĞAN

Adı: Taylan

Kayıt No:

TEZİN ADI

Türkçe : Antandros Nekropolisi'nde Ele Geçen Strigilis Buluntuları

Y. Dil : The Strigilis Finds Obtained In Antandros Necropolis

TEZİN TÜRÜ:

Yüksek Lisans

Ø

Doktora

Ø

Sanatta Yeterlilik

Ø

TEZİN KABUL EDİLDİĞİ

Üniversite : Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Fakülte : Edebiyat Fakültesi

Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü

Diğer Kuruluşlar :

Tarih :

TEZ YAYINLANMIŞSA

Yayınlayan :

Basım Yeri :

Basım Tarihi :

ISBN :

TEZ YÖNETİCİSİNİN

Soyadı, Adı : İREN, Kaan

Ünvanı : Doç. Dr.

TEZİN YAZILDIĞI DİL : Türkçe	TEZİN SAYFA SAYISI: 97
TEZİN KONUSU (KONULARI) :	
1. Antandros 2. Strigilis 3. Nekropolis	
TÜRKÇE ANAHTAR KELİMELER :	
1. Antandros 2. Strigilis 3. Nekropolis 4. Mezar Başka vereceğiniz anahtar kelimeler varsa lütfen yazınız.	
İNGİLİZCE ANAHTAR KELİMER: Konunuzla ilgili yabancı indeks, abstract ve thesaurus'ları kullanınız.	
1. Antandros 2. Strigilis 3. Necropolis 4. Tomb Başka vereceğiniz anahtar kelimeler varsa lütfen yazınız.	
1- Tezimden fotokopi yapılmasına izin vermiyorum. Ø 2- Tezimden dipnot gösterilmek şartıyla bir bölümünün fotokopisi alınabilir. O 3- Kaynak gösterilmek şartıyla tezimin tamamının fotokopisi alınabilir. O Yazarın İmzası : Tarih : 10...108...2012	

ÖZET

Antandros Nekropolisi'nde 2001-2009 yılları arasında yapılan kazı çalışmalarında açığa çıkartılan 318 mezarın 23 tanesinden 31 adet strigilis ele geçmiştir. Bunların haricinde, mezar dışından gelen altı adet strigilis ile birlikte toplam strigilis sayısı 37'ye ulaşır. Bu strigilislerin sekiz tanesi bronzdan yapılırken, 29 tanesi demirden yapılmıştır. Strigilisler üzerinde yapılan incelemeler ve aynı kontekst içinde yer alan diğer malzemeler yardımıyla, strigilislerin İ.Ö. 5. Yüzyılın ilk yarısından İ.Ö. 2. Yüzyılın sonlarına kadar düzenli bir kronolojik gelişim gösterdikleri saptanmıştır.

Ele geçen strigilislere bakıldığında hepsinin klasik tipteki strigilisler olduğu görülse de ayrıntılarda birbirinden farklı oldukları gözlemlenmektedir. Bu farklılıklardan hareketle üç farklı tipin olduğu görülmüştür. Bunlar: Kulp bitimindeki farklılıklara göre, kulp-kaşık birleşme yerlerindeki farklılıklara göre ve kulpun ön kısmından tepe noktasına geçişindeki farklı açılanmalara göre oluşturulan tipolojidir.

Strigilis buluntulu 23 mezarın tiplerine bakıldığında, bunların 20 tanesinin taş lahit ve üç tanesinin ise kiremit mezar olduğu görülmektedir. Ayrıca, bu 23 mezardan 22 tanesi İnhumasyon (taş lahit) gömüye sahipken yalnızca bir tanesinde kremasyon gömü saptanmıştır.

Strigilis buluntulu mezarlara bakıldığında, mezar sahiplerinin cinsiyet ve yaşlarında bir düzen arz etmediği görülmektedir. Yapılan antropolojik analizler, mezarlardan dört tanesinde hem erkek hem de kadın, üç tanesinde erkek, üç tanesinde kadın ve bir tanesinde cinsiyetleri belirlenemeyen biri 3,3, diğeri 4,3 yaşlarında olan iki çocuk olduğunu ortaya koymuştur.

ABSTRACT

31 pieces of strigilis were obtained in the 23 of the 318 tombs that were uncovered in the excavation works made between 2001-2009 in Antandros Necropolis. Apart from these, the number of strigilis reaches up to 37 with the 6 pieces of strigilis that came from out of the tombs. While 8 of these strigilis were made of bronze, 29 of them were made of iron. Through the examinations made on the strigilis and other materials that existed within the same context, it was determined that strigilis showed a regular chronological development from the first half of the 5th century B.C to the end of 2nd century B.C.

Although all the strigilis seem to be classical type when examined, it is observed that they are different from each other in details. With reference to these differences, it was seen that there are 3 different types. These form the typology according to differences in handle ends, differences in the joint parts of handle-spoon and different anglings in the passage from the front part of the handle to the top.

As we examine the 23 tombs with the strigilis finds, it is observed that 20 of them are stone (sarcophagus) tombs and 3 of them are tile-tombs. Also while the 22 of these 23 tombs have inhumation (stone sarcophagus) burial, cremation burial has been found in only 1 (one) of them.

When we examine the tombs with the strigilis finds, it is seen that there is no order in the gender and ages of tomb owners. The anthropological analyses proved that there were both men and women in 4 (four) of the tombs, men in 3 (three) of the tombs and 2 children aged 3,4 and the other 4,3 with undefined gender.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
KAYNAKÇA	ii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	3
1. ANTANDROS	3
1.1. ANTANDROS'UN COĞRAFİ KONUMU VE TARİHÇESİ	3
1.2. ANTANDROS'UN ARAŞTIRMA TARİHÇESİ	5
1.3. ANTANDROS NEKROPOLİSİ	6
İKİNCİ BÖLÜM	14
2. STRİGİLİS	14
2.1. STRİGİLİSTEN ÖNCE	14
2.2. STRİGİLİS'İN TANIMLANMASI VE KULLANIM AMAÇLARI	15
2.2.1. Strigilis'in Tanımlanması	15
2.2.2. Strigilis Kullanımı	20
2.3. STRİGİLİS YAPIMINDA KULLANILAN MALZEME	27
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	30
3. ANTANDROS NEKROPOLİSİ'NDE ELE GEÇEN STRİGİLİS BULUNTULARI	30
3.1. ÖLÜ GÖMME GELENEĞİNDEKİ YERİ	30
3.1.1. Mezar İçinden Ele Geçen Strigilisler	35
3.1.2. Mezar Dışından Ele Geçen Strigilisler	46
3.2. TİPOLOJİ	47
3.2.1. Kulp Bitimindeki Farklılıklara Göre Tipoloji	47
3.2.2. Kulp-kaşık Birleşme Yerlerine Göre Tipoloji	49
3.2.3. Kulbun Ön Kısmından Arka Kısımına Geçiş Farklılıklarına Göre Tipoloji	49
3.3. TARİHLEME	51
3.4. KRONOLOJİK GELİŞİM	62

SONUÇ	74
KATALOG	79
HARİTA	97
PLAN.....	98
GRAFİKLER	99
RESİMLER.....	102
ÇİZİMLER	116
LEVHALAR	130

ÖNSÖZ

İlk kez 2004 yılında, kazı ekip üyesi olarak görev aldığım Antandros Nekropolisi'nde ele geçen strigilislerin ilgimi çekmiş olması ve kazı başkanı Doç. Dr. Gürcan POLAT'ın da beni yönlendirmesi ile "Strigilis ve Kullanımı" isimli bir bitirme tezi çalışması yapmıştım. Hem yapmış olduğum bu çalışma, hem de yaklaşık bin yıl kullanım gören ve neredeyse Antik Dünya'nın her yerinde ele geçen strigilisler hakkında, kazı sonuçları kapsamında değinilmiş kısa bilgilerin dışında çok az sayıda yayının bulunması, bu konu üzerinde çalışmalarımı sürdürmem kanaatini oluşturmuştur.

"Antandros Nekropolisinde Ele Geçen Strigilis Buluntuları" adı altında yapmış olduğum bu çalışmanın her aşamasında beni yönlendiren, konuyla ilgili bilgilerini benimle paylaşmaktan kaçınmayan hocam ve tez danışmanım Doç. Dr. Kaan İren'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca bütün Lisans ve Yüksek Lisans eğitimim boyunca bana her türlü yardımda bulunan, orijinal tez malzemesini çalışmama izin veren ve konuyla ilgili bilgilerini benimle paylaşmaktan kaçınmayan hocam Doç. Dr. Gürcan Polat'a ve her daim beni destekleyen hocam Yard. Doç. Dr. Yasemin Polat'a sonsuz şükranlarımı sunarım.

Bu çalışmanın hazırlanma aşamasında gerekli teknik yardım ve bilgilerini benimle paylaşmaktan kaçınmadığı için özellikle Arş. Gör. Kahraman Yağız'a ve çizimlerin yapılması aşamasında benden yardımlarını esirgemeyen diğer arkadaşlarım Evren Acar ve Deniz Baş'a teşekkürü bir borç bilirim.

KAYNAKÇA

- Amandry, P., Grandjea, Y., Holtzmann, B., Maffre, J., & Rougemont, G. (1972). Collection de l'Ecole française d'Athenes. *Bulletin de Correspondance Hellenique* 96, s. 5-115.
- Amore, M. G. (2005). *Settlement and Burial in Apollonia and Its Area (Albania) (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*, Torino Üniversitesi. Torino.
- Anadolu, M. U. (1989). Anadolu ve Sicilya Arasındaki Mimarlık İlişkileri. *Türk Arkeoloji Dergisi*, Sayı: xxviii, s. 41-53.
- Angelis, F. (2006). Achaeology in Sicily 2001-2005. *Achaeological Reports* 53 (s. 123-190.). içinde
- Atik, N., & Işın, M. (2005). Tekirdağ/Karaevlialtı 2000, 2002, 2004 Yılları Kazı Çalışmaları. *27. Kazı Sonuçları Toplantısı, 1. cilt* (s. 47-59). içinde Ankara.
- Başaran, C., & Tavukçu, A. (2006). Parion Kazısı 2005. *28. Kazı Sonuçları Toplantısı, 1. cilt* (s. 609-629). içinde Ankara.
- Başaran, S. (2005). Enez (Ainos) 2004 Yılı Kazı, Onarım ve Koruma Çalışmaları. *27. Kazı Sonuçları Toplantısı 2. cilt* (s. 409-421). içinde Ankara.
- Baykan, D. (2010). Antik Çağ'da Strigilisin Ecza Amaçlı Kullanımı: Veriler ve Kanıt. *Colloquium Anatolicum (Anadolu Sohbetleri) (IX)*, s. 141-153.
- Blegen, C., Palmer, H., Rodney, S., & Source, Y. (1964). *Corinth XIII. The North Cemetery*. New Jersey.
- Boardman, J. (1971). Sickles and Strigils. *The Journal of Hellenic Studies* 91, s. 136-137.
- Boardman, J. (1997). *Athenian Red Figure Vases: The Archaic Period*. Londra.
- Borchhardt, J. (1999). Bericht der Grabungskampagne in Limyra 1998. *21. Kazı Sonuçları Toplantısı, 2. cilt* (s. 83-91). içinde Ankara.
- Bradeen, D. W. (1974). *The Athenian Agora XVII. Inscriptions: The Funerary Monuments*. New Jersey.
- Bruneau, P. (1970). Tombes d'Argos. *Bulletin de Correspondance Hellénique* 96, s. 437-531.

- Byzantios, S. (1958). *Etnikon* (Çev. A. Meineke). Chicago.
- Cambitoglou, A., & Trendall, A. (1969). Addenda to Apulian Red-Figure Vase-Painters of the Plain Style. *American Journal of Archaeology* 73, s. 423-433.
- Cantarella, F., Grasso, M., & Turnaturi, C. (2008). *Sport e Cultura nel Mando Antico: Il Contributo della Sicilia*. Catania.
- Carter, J. (1977). *Excavation in the Territory of Metaponto 1976*. Austin.
- Cassimatis, H. (1991). Le Strigile dans l' iconographie italiote. *Nikephoros : Zeitschrift für Sport und Kultur im Altertum* 4 (s. 191-195). içinde Hildesheim.
- Comstock, M., & Vermeule, C. (1971). *Greek, Etruscan and Roman bronzes in the Museum of Fine Arts Boston*. Boston.
- Cook, J. M. (1973). *The Troad: An Archaeological and Topographical Study*. Oxford.
- Çelgin, A. V. (1990). *Termesos Kenti Nekropolleri (Yayınlanmamış Doktora Tezi)*, İstanbul Üniversitesi. İstanbul.
- Davidson, G. R. (1952). *Corinth XII. The Minor Object*. New Jersey.
- De Miro, E. (1989). *La Necropoli Greca Di Pezzino*. Messina.
- D'Ercole, V., & Copersino, M. (2003). *La Necropoli di Fossa IV*. Pescara: Carsa.
- Diodorus. (2000). *Diodoros Siculus The Library of History: Books XII* (Çev. C. Oldfather). Cambridge.
- Doğer, E. (1991). *Antik Çağda Amphoralar*. İzmir.
- Dorigny, S. (1963). Strigilis. C. S. Daremberg içinde, *Dictionnaire Des Antiquites Grecques et Romanies, Deuxieme Partie R-S* (s. 1532-1534). Graz.
- Dusenbery, E. B. (1998). *Samothrace XI. The Necropoleis*. New York.
- Eliot, M., & C. V., J. (1968). The Location Cemetery Near Corinth. *Hesperia* 37/4, s. 345-367.
- Elridge, L. G. (1918). A Third Century Etruscan Tomb. *American Journal of Archaeology* 22/3, s. 251-294.

- Enckevort, H., & Willems, W. (1994). Roman cavalry helmets in ritual hoards from the Kops Plateau at Nijmegen. *Journal of Roman Military Equipment Studies V*, s. 125-141.
- Erdal, Y., & Yıldız, Ö. (2008). Antandros Antik Kentinde Ölü Yakma Geleneği. 23. *Arkeometri Sonuçları Toplantısı* (s. 41-57). içinde Ankara.
- Fagan, G. (2002). *Bathing in Public in the Roman World*. Michigan.
- Güneş, M.Y. (2008). Bolu İli, Merkez İlçe, Tabalar Mahallesi 8 Pafta, 118 Ada, 32 Parseldeki Kurtarma Kazısı 2005. In 17. *Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu* (pp. 75-89). Ankara.
- Haag, H. (2008). *Der agon in der darstellenden Kunst des klassischen Griechenlands (Untersuchungen zu Bewegungsformen im Pentathlon)*. Liebig.
- Hebert, S. (1977). *Corinth VII: The Red-Figure Pottery*. New Jersey.
- Herodotos. (1973). *Herodot Tarihi* (Çev. M. Ökmen). İstanbul.
- Hornblower, S. S. (1996). *The Oxford Classical Dictionary*. New York.
- Hürmüzlü, B. (2003). *Klazomenai-Akpınar Nekropolisini*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İzmir.
- Işık, F. (1996). Patara 1995. 18. *Kazı Sonuçları Toplantısı 2. cilt* (s. 191-219). içinde Ankara.
- Işık, F. (1998). Patara 1997. 20. *Kazı Sonuçları Toplantısı 2. cilt* (s. 159-179). içinde Ankara.
- Işık, F. (2001). Patara 2000. 23. *Kazı Sonuçları Toplantısı 1. cilt* (s. 397-413). içinde Ankara.
- Işık, F. (2003). Patara 2002. 25. *Kazı Sonuçları Toplantısı 1. cilt* (s. 87-103). içinde Ankara.
- Judeich, F. (1894). *Sitzungsberichte der Preussischen Akademie der Wissenschaften zu Berlin*.
- Kaletsch, H. (1958). Zur Lydischen Chronologie. *Historia 7* (s. 1-47).
- Karageorghis, V. (1965). Chronique des fouilles et découvertes archéologiques à Chypre en 1964. *Bulletin de Correspondance Hellénique 89*, s. 231-300.
- Karageorghis, V. (1985). Chronique des fouilles et découvertes archéologiques à Chypre en 1984. *Bulletin de Correspondance hellénique 109/2*, s. 897-967.

- Kasapoğlu, H. (2008). *Parion Nekropolü 2006 Yılı Seramik Buluntuları (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*, Atatürk Üniversitesi. Erzurum.
- Korfmann, M. (2005). 2004 Yılı Troia Kazı Sonuçları. 27. *Kazı Sonuçları Toplantısı 2. cilt* (s. 161-175). içinde Ankara.
- Kotera-Feyer, E. (1993). *Die Strigilis*. Frankfurt.
- Kotera-Feyer, E. (1998). Die Strigilis in der attisch-rotfigurigen Vasenmalerei: Bildformeln und ihre Deutung. *Nikephoros: Zeitschrift für Sport und Kultur im Altertum 11* (s. 107-136). içinde Hildesheim.
- Ksenophon. (1998). *Anabasis (Çev. T. Gökçöl)*. İstanbul.
- Ksenophon. (1999). *Hellenika (Çev. S. Sinanoğlu)*. Ankara.
- Kuzu, Z. (2008). *Laodikeia Hamamları (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*, Pamukkale Üniversitesi. Denizli.
- Küçüküney, Z., & Tunç Altun, P. (2009). İDÇ Liman Kurtarma Kazısı (İzmir İli, Aliağa İlçesi, Çakmaklı Köyü, Kendirci Mevkii, 613 ve 68 Parsellere ait). 17. *Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu* (s. 53-75). içinde Ankara.
- Lambrugo, C. (2008). Donne İmpossibili? I segreti femminili nello sguardo dell'uomo. G. Chiesa içinde, *Vasi Immagini e Collezionismo: La Collezione di vasi Intesa Sanpaolo e i nuovi indirizzi di ricerca sulla ceramica greca e magnogreca* (s. 159-184). Milano.
- Lampros, S., & Polites, N. (2007). *The Olympic Games B.C. 776-1896 A.D.* Atina.
- Leaf, W. (1923). *Strabo on the Troad*. New York.
- Malay, H. (1992). *Hellenistik Devirde Pergamon ve Aristonikos Ayaklanması*. İzmir.
- Massa-Pairault, F. (1991). Strigiles féminins et idéologie funéraire (IVe - IIIe siècles av.n.è). *Nikephoros: Zeitschrift für Sport und Kultur im Altertum 4* (s. 197-209). içinde Hildesheim.
- Mattusch, C. (1982). *Bronze Workers in the Athenian Agora*. New Jersey.

- McFadden, G. (1946). A Tomb of the Necropolis of Ayios Ermoyenis at Kourion. *American Journal of Archaeology* 50/4, s. 449-489.
- Meritt, B., Wade-Gery, H., & McGregor, M. (1953). *The Athenian Tribute Lists*. Cambridge.
- Milne, S. (1976). *Surgical Instruments in Greek and Roman Times*. Chicago.
- Moore, M. (1997). *The Athenian Agora XXX. Attic Red-Figured and White-Ground Pottery*. New Jersey.
- Neilsen, I. (1993). *Thermae et Balnea The Architecture and Cultural History of Roman Public Baths*. Aarhus.
- Nicholls, R. (1965-1966). Recent Acquisitions by the Fitzwilliam Museum. *Archaeological Reports* 12 (s. 44-51). içinde Cambridge.
- Oransay, B. (2006). *Arykanda Antik Kentinde 1971-2002 Kazı Sezonlarında Ele Geçen Madeni Buluntular ve Madencilik Faaliyetleri (Yayınlanmamış Doktora Tezi)*, Ankara Üniversitesi. Ankara.
- Öğün, B. (1983). Kaunos Kazıları. 5. *Kazı Sonuçları Toplantısı* (s. 239-241). içinde Ankara.
- Özeren, Ö., Ünal, F., & Öner, A. (1996). Antandros Nekropolü Kurtarma Kazısı. 7. *Müze Kurtarma Kazıları Semineri* (s. 161-177). içinde Ankara.
- Özyiğit, Ö. (1989). 1988 Yılı Erytraï Sondaj Çalışmaları. 11. *Kazı Sonuçları Toplantısı 1. cilt* (s. 125-151). içinde Ankara.
- Parović-Pešikan, M. (2005). Tipologija grčkih strigila iz Jugoslavije i Albanije. *Glasnik Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine u Sarajevu: Arheologija*, s. 113-130.
- Pedersen, P. (1999). Investigations and Excavations in Hallikarnassos in 1998. 21. *Kazı Sonuçları Toplantısı 2. cilt* (s. 305-315). içinde Ankara.
- Pemberton, E. (1985). Ten Hellenistic Graves in Ancient Corinth. *Hesperia* 54/3, s. 271-307.
- Polat, G. (2002). Antandros. *İzmir Kent Kültürü Dergisi* 5, 154-160.
- Polat, G. (2002). Antandros 2001 Yılı Kazıları. 24. *Kazı Sonuçları Toplantısı 2. cilt* (s. 21-31). içinde Ankara.

- Polat, G. (2008). Antandros Nekropolü Ölü Gömme Gelenekleri. *Ankara Üniversitesi DTDF Arkeoloji Bölümü Dergisi* 2, 271-280.
- Polat, G., & Polat, Y. (2003). Antandros 2002 Yılı Kazıları. 25. *Kazı Sonuçları Toplantısı* 2. cilt (s. 453-462). içinde Ankara.
- Polat, G., & Polat, Y. (2005). Antandros 2003-2004 Yılı Kazıları. 27. *Kazı Sonuçları Toplantısı* 2. cilt (s. 89-105). içinde Ankara.
- Polat, G., & Polat, Y. (2007). Antandros Nekropolü 2001-2006 Yılları Ön Raporu. *Arkeoloji Dergisi* IX, 1-21.
- Polat, G., Polat, Y., & Yağız, K. (2006). Antandros 2005 Yılı Kazıları. 28. *Kazı Sonuçları Toplantısı* 2. cilt (s. 43-63). içinde Ankara.
- Polat, G., Polat, Y., Yağız, K., Zunal, O., & Yıldırım, B. (2008). Antandros 2007 Yılı Kazıları. 30. *Kazı Sonuçları Toplantısı* 4. cilt (s. 39-61). içinde Ankara.
- Pottier, E., Reinach, S., & Veyries, A. (1888). *La Necropole de Myrina*. Paris.
- Rasmussen, T. (1995-1996). Archaeology in Etruria 1985-95. *Archaeological Reports* 42 (s. 48-58). içinde
- Raubitschek, I. (1998). *Istmia VII. The Metal Objects (1952-1989)*. New Jersey.
- Richter, G., & Litt, D. (1915). *Greek, Etruscan and Roman Bronzes*. New York: The Gilliss.
- Ridgway, D. (1988-1989). Archaeology in Sardinia and South Italy. *Archaeological Reports* 35 (s. 130-147). içinde
- Robinson, D. (1941). *Olynthus X. Metal and Minor Miscellaneous Finds*. London.
- Rolley, C. (1983). *Les Bronzes Grecs*. Paris.
- Saltuk, S. (1993). *Arkeoloji Sözlüğü*. Ankara.
- Schneider, E. (2004). Excavation and Research ad Elaussa Sebaste: The 2003 Campaign. 26. *Kazı Sonuçları Toplantısı* 2. cilt (s. 181-193). içinde Ankara.
- Sevinç, N., & Treister, M. (2003). Metalwork From The Dardanos Tumulus. *Studia Troica* 13 (s. 215-260). içinde Rhein.

- Shear, T. (1937). The Campaign of 1936. *Hesperia* 6/3, s. 333-381.
- Somersan, T. (2007). *Antandros Korinth Seramikleri (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ege Üniversitesi. İzmir.*
- Sparkes, B., & Talcott, L. (1970). *The Athenian Agora XII. Black and Plain Pottery of the 6th, 5th and 4th centuries B.C.* New Jersey.
- Strabon. (2000). *Geographika (Çev. A. Pekman).* İstanbul.
- Stupperich, R. (1992). Zweiter Vorbericht über die Grabung in der Westor-Nekropole von Assos im Sommer 1990. *Asia Minor Studien* 5 (s. 1-33). içinde Bonn.
- Stupperich, R. (1993). Dritter Vorbericht über die Grabung in der Westor-Nekropole von Assos in Summer 1991. *Asia Minor Studien* X (s. 1-36). içinde Bonn.
- Stupperich, R. (1996). Vierter Vorbericht über die Grabung in der Westor-Nekropole. *Asia Minor Studien* 21 (s. 1-33). içinde Bonn.
- Swaddling, J. (2000). *Antik Olimpiyat Oyunları (Çev. B. Gürün).* İstanbul.
- Şahin, F. (2007). *Antik DönemTroas Bölgesi Kentleri (Yayınlanmamış Lisans Tezi), Ege Üniversitesi. İzmir.*
- Şimşek, C. (2007). 2006 Yılı Laodekeia Antik Kenti Kazıları. *29. Kazı Sonuçları Toplantısı* 3. cilt (s. 99-123). içinde Ankara.
- Tavukçu, Z. (2006). *Parion Nekropolü 2005 Yılı Buluntuları (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi. Erzurum.*
- Technau, W. (1929). *Athenische Mitteilungen* 84: *Griechische Keramik im Samischen Heraion.* Berlin.
- Thkydides. (1976). *Peloponnesos Savaşı (Çev. T. Gökçol).* İstanbul.
- Thuillier, J. (1989). Les Strigiles de l'Italie antique. *Revue Archeologique* (s. 339-342). içinde Paris.
- Tosun, A. (2008). Lara-Fener Mahallesi 1975 Sokak, 5745 Ada, 15 Parsel Mezar Kurtarma Kazısı. *17. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu* (s. 89-103). içinde Ankara.

- Touchais, G. (1980). Chronique des fouilles et découvertes archéologiques en Grece 1979. *Bulletin de Correspondance Hellenique* 104/2, s. 581-688.
- Tracy, S., & Neils, J. (2003). *The Games at Athens*. New Jersey.
- Trendall, A. (1963-1964). Archaeology in South İtaly and Scily 1961-63. *Archaeological Reports* 10 (s. 33-50). içinde
- Trendall, A. (1969-1970). Archaeology in South İtaly and Sicily 1967-1969. *Archaeological Reports* 16 (s. 32-51). içinde
- Tuchelt, K. (1988). Bericht Über Die Arbeiten Der Didyme-Grabung 1987. 10. *Kazı Sonuçları Toplantısı* (s. 29-37). içinde Ankara.
- Uçankuş, H. (1980). Kyme Kurtarma Kazısı 1979. 2. *Kazı Sonuçları Toplantısı* (s. 139-149). içinde Ankara.
- Utili, F. (1999). *Asia Minor Studien 31: Die archaische Nekropole von Assos*. Bonn.
- Üney, A. (2009). *Antandros Örneğinde Podyumlu Mezarlar ve Mezarlık Yapıları (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*, Dokuz Eylül Üniversitesi. İzmir.
- Vergilius. (1998). *Aeneis (Çev. T. Üzel)*. Ankara.
- Vilson, R. (1995-1996). Archaeology in Sicily 1988-1995. *Archaeological Reports* 42 (s. 59-123). içinde
- Yağız, K. (2003). *Antandros Melis Nekropolisi Ölü Gömme Adetleri (Yayınlanmamış Lisans Tezi)*, Ege Üniversitesi. İzmir.
- Yağız, K. (2005). *Antandros Urneleri (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*, Ege Üniversitesi. İzmir.
- Yağız, K. (2008). Antandros Nekropolisi Arkaik Dönem Urneleri. *Arkeoloji Dergisi* XI, 83-104.
- Yağız, K. (2009). Antandros Nekropolisi Hellenistik Dönem Mezar Tipleri. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 2, 136-144.
- Yalman, B. (1990). Edincik-Zeytinbağı Levhalı Mezarları ve Buluntuları. 10. *Türk Tarih Kongresi* (s. 397-413). içinde Ankara.

- Yalman, B. (1992). Antandros Nekropolisi Kurtarma Kazısı. 3. *Müze Kurtarma Kazıları Semineri* (s. 449-464). içinde Ankara.
- Yaraş, A. (2001). 2000 Yılı Allianoi Kazısı. 23. *Kazı Sonuçları Toplantısı 1. cilt* (s. 463-478). içinde Ankara.
- Yaraş, A., Baykan, D., & Karaca, E. (2007). 2006 Yılı Allianoi Kazısı. 29. *Kazı Sonuçları Toplantısı 2. cilt* (s. 71-85). içinde Ankara.
- Zoroğlu, L. (1990). Kelenderis 1989 Yılı Kazısı. 12. *Kazı Sonuçları Toplantısı 2. cilt* (s. 301-323). içinde Ankara.
- Zoroğlu, L., & Arslan, N. (1998). Kelenderis 1997 Yılı Kazı Çalışmaları. 20. *Kazı Sonuçları Toplantısı 2. cilt* (s. 457-463). içinde Ankara.

GİRİŞ

Troas Bölgesi yerleşimlerinden biri olan Antandros kentinin nekropolisinden ele geçen strigilisler üzerine yapılan bu Yüksek Lisans çalışması, strigilislerin Antandros ölü gömme geleneğindeki yerini, tiplerini ve bu strigilis tiplerinin zaman içerisinde kronolojik bir gelişim gösterip göstermediklerini saptamaya yöneliktir.

Antandros Nekropolisinde 2001-2009 yılları arasında gerçekleştirilen kazı çalışmalarında ele geçen 37 adet strigilis buluntusu bu çalışmanın esasını oluşturmaktadır.

Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanan bu çalışma, üç ana bölüm ve kataloğtan oluşmaktadır.

Çalışmanın ilk bölümünde, Antandros ilk çağ kentinin coğrafi konumu ve kentin tarih içindeki yeri hakkında kısaca bilgi verilmeye çalışılmıştır. Daha sonra kentin araştırma tarihçesine değinilmiştir. Son olarak Antandros Nekropolisi ölü gömme gelenekleri genel hatlarıyla ele alınarak açıklanmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümü, üç alt başlık altında ele alınarak, strigilis hakkında genel bilgiler verilmeye çalışılmıştır. İlk olarak strigilisten önce strigilis işlevinde kullanılan bir materyalin olup olmadığı ile ilgili bilgiler verilmeye çalışılmıştır. Daha sonra strigilisin tanımlanması yapılarak, kullanım amaçlarına değinilmiştir. Üçüncü alt başlıkta ise strigilis yapımında hangi malzemelerin kullanıldığı bilgisi üzerinde durulmuştur.

Çalışmayı oluşturan üçüncü ve esas bölüm, dört temel alt başlık altında incelenmiştir. İlk olarak strigilislerin Antandros Nekropolisi ölü gömme geleneğindeki yeri saptanmaya çalışılmıştır. Daha sonra ele geçen bu strigilislerin tarihlendirilmesi yapılmış ve tipolojisi incelenerek, farklılıkları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu bölümün son alt başlığında ise her yönüyle ele alınan strigilislerin nasıl bir kronolojik gelişim gösterdiklerini

daha net bir şekilde ortaya koyabilmek için çeşitli tablo ve grafiklere yer verilmiştir.

Çalışmanın katalog bölümünde ise strigilisler, yapıldıkları malzeme dikkate alınarak sırasıyla önce Tunç daha sonra Demir Strigilislerin katoloğu yapılmıştır. Bunun yapılmasındaki amaç, bütün Yunan etki alanında olduğu gibi Antandros'ta da M.Ö. 4. yüzyıldan itibaren demir endüstrisinin geliştiği ve tunç strigilislerin yerini artık demir strigilislerin aldığını gözler önüne sermektir.

Sonuç bölümünde ise çalışmalar sırasında edinilen bilgiler ışığında genel bir değerlendirme yapılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ANTANDROS

1.1. ANTANDROS'UN COĞRAFI KONUMU VE TARİHÇESİ

Troas Bölgesi'nin önemli yerleşimlerinden biri olan Antandros ilk çağ kenti, Balıkesir İli, Edremit İlçesine bağlı Altınoluk Beldesinin sınırları içinde yer alır. Kent, Edremit Körfezi'nin kuzeyinde, İda Dağı'nın güney eteklerinde, Altınoluk Beldesinin 2.5 km. doğusunda, denize dik inen 215 m rakımlı Kaletaşı Tepesi'nin zirve ve batı yamaçlarına konumlanmıştır **(Harita 1)**¹.

İlk Çağ kaynaklarından öğrendiğimize göre Antandros halkı çok farklı kökenlere dayandırılır. Herodotos, Pers kralı Kserkses'in M.Ö. 483 yılında Yunanistan'a yapacağı seferin hazırlıklarına ve ordunun izlediği güzergâha değinirken, Antandros'un bir pelasg sitesi olduğunu bize aktarmaktadır². Herodotos'un bir Pelasg yerleşimi olarak söz ettiği Antandros'dan Vergilius, Phryg yerleşimi olarak bahseder³. Strabon ise, *Geographika* adlı kitabında Antandros hakkında bilgi verirken, ilk çağ yazarlarından Alkaios'un Antandros'un bir Leleg yerleşimi olduğu, Skepsisli Demetrios'un ise bir Kilikia kuruluşu olduğu şeklindeki sözlerini aktarır⁴. Strabon'un coğrafi referanslarının yanı sıra Stephanos Byzantion, kentin Edonis ve Kimmeris gibi yan adlara sahip olduğunu belirtir⁵. Aristoteles, Antandros şehrine Trakialı olan Hedones adlı kişinin yerleşmesinden dolayı Hedonis, yüzyıl boyunca süren Kimmer yerleşiminden dolayı da Kimmeris adını aldığını söyler⁶.

İlk Çağ kaynaklarında Antandros kenti ile ilgili bilgilere çok sık rastlanmamasına karşın, kentin adı Atina ile Sparta arasında M.Ö. 431

¹ Polat-Polat, 2003, 21. Ayrıca, Antandros'un ilkçağ'daki coğrafi konumu için bkz.

Strabon, XIII, I, 51.

² Herodotos, 7, 42.

³ Vergilius, III, 7.

⁴ Strabon, XIII, I, 51.

⁵ Kaletsch, 1958, .38.

⁶ Byzantion, 97.

yılında başlayan ve 404 yılında sona eren Peloponnesos Savaşlarında sıkça geçer⁷. Attika-Delos Deniz Birliğine üye kentlerin ödedikleri vergilerin yılı ve miktarının kayıt edildiği vergi listelerinde, Antandros ismine ilk olarak 425 yılında ve ödediği 15 talentlik vergiyle rastlamaktayız. Listede Antandros isminin ikinci kez 421 yılında ve sekiz talentle kayıt edildiği görülür⁸.

M.Ö. 4.yüzyıla gelindiğinde Büyük İskender'in Anadolu'yu ele geçirmesiyle beraber, Pers satraplık merkezi Daskyleion kontrolündeki Antandros, özgürlüğüne kavuşmuştur. 4. yüzyılın ikinci yarısından itibaren yeniden *özgür bir kent olarak* sikke basmaya başlamıştır. Pergamon Kralı Eumenes II zamanında Suriye kralı Antiokhos III ile M.Ö.189 yılında yapılan Magnesia Savaşı ve sonrasında 188 yılında imzalanan Apameia Barışı ile Antiokhos III'ün boşalttığı Batı Anadolu toprakları Romalılar tarafından Pergamon ve Rhodos arasında paylaşılır. Buna göre Maiandros'un kuzeyinde kalan tüm Batı Anadolu toprakları Pergamon krallığına verilir⁹. Bir dönem Pergamon krallığının denetimi altına giren Antandros olasılıkla bu tarihten sonra Pergamon krallığına bağlanmıştır¹⁰. Zira Roma'nın Anadolu'ya girmesinden sonra tüm Anadolu gibi Roma egemenliğine giren Antandros, Hıristiyanlık döneminde bir piskoposluk merkezine dönüşmüştür. Daha sonra Orta çağdaki Arap akınlarından rahatsız olan halkın, korunmak amacıyla bugünkü adı Şahin Kale olan surla çevrili, sarp kayalık üzerine taşındığı anlaşılmıştır. Yerleşim alanı, Kurtuluş Savaşı öncesinde bugünkü Altınoluk beldesinin eski köy yerleşiminin bulunduğu alana taşınmış ve piskoposluk merkezi olan yerleşme, Papazlık adını almıştır.

⁷Thukydides, IV, 51, 52, 75; Diodoros XII, 72, II.; Ksenophon, 1999, I, I, 25-26; Ksenophon, 1999, II, I, 10.; Ksenophon, 1998, VII, VIII, 7.

⁸Merit-Wade-Gery-Mcgregor, 1953, 348.

⁹Malay, 1992, 61.

¹⁰Malay, 1992, 94.

1.2. ANTANDROS'UN ARAŞTIRMA TARİHÇESİ

Kentin yerini belirlemeye yönelik ilk çalışmalar 1842 yılında bölgeyi ziyaret eden H. Kiepert tarafından yapılmıştır¹¹. Kiepert, 1842 yılında Avcılar Köyü camisinin duvarında Antandros isminin geçtiği yazıtı keşfetmiş ve bu yazıtı dayanarak elinde bulunan 1:100.000 ölçekli haritaya Antandros kentini lokalize etmeyi başarmıştır¹². Kiepert, 1888 yılında Fabricius ile birlikte, geri dönüşü sırasında Antandros isminin geçtiği ikinci bir yazıtı ve üzerinde ANT harflerinin bulunduğu Antandros sikkelerini görmesi, daha önceki saptamasının doğru olduğunu ortaya koymuştur¹³. Kiepert, Antandros olarak saptadığı Dervent Tepe'ye, Fabricius ile birlikte tırmanmış ve orada bir şehir yerleşmesini doğrulayacak miktarda mermer ve seramik parçası bulmuştur. Cook 1959 ve 1968 yıllarında yapmış olduğu inceleme sonunda tepenin doğu yamacında herhangi bir buluntunun olmadığı, asıl yerleşimin Dervent Tepesi'nin (bugünkü adı Kaletaşı Tepesi) batı yamacında olması gerektiğine değinmiştir¹⁴.

Kiepert'ten sekiz yıl sonra Judeich, tepe üzerinde incelemeler yapmıştır. Bu inceleme sonucunda şehri, aşağı ve yukarı kent olarak ikiye ayırmış ve Antandros'u fazla büyük olmayan bir şehir olarak nitelendirmiştir.

1911 yılında şehri ziyaret eden Leaf, şehrin nekropolisi'nin tepenin batı yamacında, citadelin tepenin zirvesinde, ticaret merkezi ve limanların da tepenin doğusunda olduğuna kanaat getirmiştir¹⁵.

Antandros yerleşmesinin bulunduğu Kaletaşı Tepesinin batısında uzanan sahil şeridinin imara açılması sonucunda 1989 yılında başlayan yapılanma çalışmalarında, bazı mezarlara rastlanmış ve bunun sonucunda 1989-1995 yılları arasında aralıklarla devam eden müze kurtarma kazıları başlatılmıştır. Bu kazılar sırasında yüzlerce mezar kaldırılmış ve nekropolis

---

¹¹ Cook, 1973, 268.

¹² Judeich, 1894, 904.

¹³ Judeich, 1894, 904.

¹⁴ Cook, 1973, 269.

¹⁵ Leaf, 1923, 263.

alanında yapılaşma sürdürülmüştür¹⁶. 1995 yılında nekropolis alanı 2. Derece Sit Alanına dönüştürülmüş ve bu kültür katliamına son verilmiştir¹⁷.

2000 yılında Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Klasik Arkeoloji Ana Bilim Dalı öğretim üyelerinden Gürcan Polat başkanlığında bir ekip tarafından yüzey araştırması gerçekleştirilmiştir.

2000 yılında yapılan yüzey araştırmasından sonra 2001 yılından itibaren kentte Gürcan Polat başkanlığında başlatılan kazılar halen devam etmektedir.

1.3. ANTANDROS NEKROPOLİSİ (Plan. 1)

Antandros Nekropolisi kent yerleşiminin bulunduğu Kaletaşı tepesinin yaklaşık 400 m batısındadır. 50-60 m'lik yamaç ve düzlükte olduğu belirlenen nekropolisin güneyinde Edremit Körfezi, kuzeyinde ona paralel olarak uzanan tepe bulunmaktadır. Günümüzde Nekropolis alanının büyük bir bölümü ne yazık ki Melis Sitesi'ne ait yapıların altında kalmıştır.

Nekropolis kuzeyindeki tepeden akan toprak nedeniyle tabakalı bir yapıya sahiptir¹⁸. Yamaçta bulunan ana kaya ile deniz arasındaki alanın dar olması da bu tabaklanmayı arttıran diğer bir unsurdur. Bu dar alanda farklı dönemlere ait hemen hemen her tipte mezar üst üste gelecek şekilde yoğun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu mezarların en erken örneği M. Ö. geç 8. - erken 7. yüzyıla ait kremasyon mezarın (171 No. lu Mezar) alt seviyesinden gelen 192 No. lu mezardır. Bu mezar 3.5 yaşındaki bir çocuğun bir çukur açılarak içine gömülmesi ve daha sonra da mezarın etrafının taşlarla sınırlandırılması şeklinde oluşturulmuştur.

Arkaik Dönem'e ait toplam 98 mezar ele geçmiştir. Bunlardan 45 tanesi kremasyon, 53 tanesi ise inhumasyon gömüdür. Kremasyon mezarların tamamının yetişkinlere ait olduğu anlaşılmış olup bunların bir kısmının birincil bir kısmının da ikincil kremasyonlar olduğu görülmüştür¹⁹.

¹⁶Yalman, 1992, 449-487; Özeren *et al.*, 1996, 169-178. Müze kazıları sırasında ele eserler Bursa Arkeoloji Müzesi'nde teşhir edilmektedir.

¹⁷Polat-Polat, 2007, 1.

¹⁸ Polat-Polat, 2007, 1.

¹⁹ Polat-Polat, 2007, 2.

Bu dönemde bebek ve çocuklar için oluşturulan mezarlarda çocukların yaşlarının da göz önünde bulundurulduğu kullanılan kapların boyutlarından anlaşılmakta, buna göre cenin ve bebekler için amphora, hydria ve kaba hamurlu mutfak kaplarının, daha büyük çocuklar için ise pithos ya da pithoid amphoralar kullanıldığı görülmüştür. Ayrıca sayıları çok fazla olmamakla birlikte, yine bu dönemde direkt toprağa yapılmış çocuk gömüleri de bulunmaktadır. Bebekler için kullanıldığı düşünülen küçük boyutlu kapların (amphora, hydria ve mutfak kapları) genellikle ağız ve boyun bölümlerinde eksikler bulunmaktadır. Kapların bu durumu, ilk kullanımları sırasında meydana gelen kırılmalardan kaynaklanabileceğini ya da mezar olarak ikinci kullanım aşamasında ağız bölümünden geçmeyen bebekler için bilinçli olarak kırılmış olabileceğini akla getirmektedir. Genelde kaplar toprağa yatay olarak yerleştirilmiş, ağızları bir taş parçası ile kapatılmıştır. Bu dönem mezarlarda herhangi bir yön birliği yoktur. Bunun yanında buluntu olarak pek de zengin olmayan mezarlardan küçük boyutlu olan amphora, hydria ve mutfak kaplarında hediyeler kabın içine, pithos ve pithoid amphoralar da ise, hem kabın içine hem de dışına bırakılmıştır²⁰.

Aynı dönemde görülen bir diğer gömü geleneği de kremasyondur. Antandros Nekropolisi'ndeki kremasyon gömülerde iki farklı uygulama ile karşılaşılmaktadır. Bazı durumlarda kremasyon işlemi gerçekleştirildikten sonra geriye kalan kül ve kemikler toplanarak urne kabına konulmuş ve daha sonra urne, açılan sığ bir çukur içine yerleştirilerek gömülmüştür (ikincil kremasyon). Urneler, yön birliği gözetmeksizin toprağa yan yatırılıp, ağız bölümleri bir taş ile kapatılmıştır. Bu uygulama, genellikle M.Ö. 7. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilmiş urneler için geçerlidir. Bunun yanında mezarın yer alacağı noktada gerçekleştirilen çok sayıda kremasyon da ortaya çıkarılmıştır. Bu tür kremasyonlarda kemiklerin ellenmeden bırakılıp üzerinin toprak ile örtüldüğü görülmüştür.

---

²⁰Yağız, 2003, 39-43, resim 28-31.

Arkaik dönemde inhumasyon gömülerin bebek ve çocuklar için yapıldığı anlaşılmıştır²¹. Bu dönemde kremasyon gömüler yetişkinler için tercih edilen gömü şekli olarak karşımıza çıkmaktadır.

M.Ö. 6. yüzyıl içinde kremasyon uygulamasının yapıldığı gömüler ağırlıklı olarak devam etmesine karşın, kremasyon işleminin yapıldığı alan ve urnelerin toprağa yerleştirilme şekillerinde bazı farklılıklar görülmektedir. Nekropolis içinde yapılan kremasyonlarda önce taş ve yoğun çakıldan bir taban oluşturulmuş ve oluşturulan bu yüzey üzerinde yoğun bir ateş yakılmıştır. Bu ateş, olasılıkla ölen bireyin yakıldığı ateş olmalıdır. Daha sonra geri kalan kemikleri toplanarak urne kaplarına konulmuştur. Bu işlemden sonra alanın üstünün tabanda olduğu gibi taş ve çakıllarla doldurulduğu anlaşılmaktadır. Ancak bu dolgu üzerinde yanık izine rastlanmamıştır. Bu alana yerleştirilen urnelerin ağızlarının bir taş ile kapatıldığı, etrafının taşlarla çevrildiği ve üzerinin çakıl taşları ile örtüldüğü görülmüştür.

M.Ö. 6. yüzyılın ikinci yarısından itibaren kremasyon geleneğinin yanında inhumasyon mezarlar da karşımıza çıkmaktadır. Bu dönemde Antandros Nekropolisi'nde inhumasyon gömü şeklini pişmiş toprak lahitler, pithos ve amphora mezarlar oluşturmaktadır. Bu mezarlardan bir tanesi olan ve yaklaşık 1,5 m yüksekliğindeki 183 no.lu pithos mezar içerisinde iki kadın birey ortaya çıkarılmıştır²².

Yine bu dönemde ilk kez lahit mezarlar görülmeye başlamıştır. Pişmiş topraktan yapılmış olan bu lahitlerden 2001 yılından itibaren iki adet ele geçmiştir²³. Antandros Nekropolisi'nde daha önce yapılan müze kazılarında da, biri 1991 yılında²⁴, üçü 1995 yılında²⁵ olmak üzere 4 adet pişmiş toprak lahit açığa çıkarılmıştır. Pişmiş toprak lahitlerin yalnızca biri trapezoidal formda olup, diğer beşi dikdörtgen formdadır. Pişmiş toprak lahitler toprağa doğu-batı doğrultulu yerleştirilirken, lahit içindeki bireyler

²¹Antik dönemin hiçbir evresinde altı yaşına kadar olan bireyler için kremasyon uygulaması ile karşılaşılması. Bu durum Antandros Nekropolisi'nde de görülmektedir. Bkz. Yıldız-Erdal, 2008, 41.

²² Polat-Polat, 2007, 3.

²³ Polat, 2008, 274.

²⁴ Yalman, 1992, 454, resim 4

²⁵ Özeren-Ünal-Öner, 1996, 164.

de başları doğuya, ayakları batıya gelecek şekilde sırt üstü yatırılmışlardır. Bu lahitler arasından yalnızca trapezoidal formlu olan 30 No. lu lahit yumuşak semerdamlı kapağa sahiptir²⁶. Bu mezarın hediyesi olan gri hamurlu amphora lahdin dışına, ayakucu bölümünün üstüne bırakılmıştır²⁷. Diğer örnek ise basit sanduka tipindeki örnektir. Bu örneğin Klazomenai Monastirakia sınıf lahitlerine benzediği belirtilmektedir²⁸. Üst üste iki bireyin yer aldığı lahdin kapağı yoktur. İkinci kez kullanıldığı anlaşılan mezarda ikinci birey yerleştirilirken mezarın orijinal sahibine zarar verilmemiştir²⁹.

Arkaik dönem içerisinde kremasyon ve küçük yaştaki çocuklar için uygulanan inhumasyon gömüler de neredeyse aynı oranda ele geçmiştir.

Klasik döneme gelindiğinde ise, yetişkinler için de inhumasyon gömünün kullanılması ile inhumasyon ağırlıklı gömü şeklini oluşturmaktadır. Bu dönemde sıklıkla karşımıza çıkan mezar türü ise lahit mezarların diğer grubunu oluşturan taş lahit mezarlardır. M.Ö. erken 5. yüzyıldan 4. yüzyılın üçüncü çeyreğini kapsayan zaman dilimi içinde görülmektedir. Ele geçen taş lahitlerin çevresinde genellikle moloz taşları ile yapılmış istinat duvarları yer almaktadır. Bu istinat duvarlarının dış kısımlarının sıva ile kaplanmış olduğu görülmektedir. İstinat duvarlarının iç kısımlarında ise çakıl taşları bulunmaktadır. Lahit kapaklarının üst seviyesini aşan bu istinat duvarlarının sıvalı olması bir kısmının toprak üstünde olduğunu göstermektedir. Bu durum daha sonra aynı aileye ait bireylerin aynı mezara konulmasını sağlamak için olmalıdır. Nitekim lahitlerin çoklu gömüye sahip olması ve bu gömüler yapılırken diğer iskeletlerin tahrip edilmemesi için harcanan çaba bu görüşü destekler

²⁶Polat, 2008, 274.

²⁷M.Ö. 6. Yüzyılın başından itibaren, kanonik, Klazomenai lahitlerinin kullanılmasıyla eş zamanlı olarak, Akpınar ve Yıldıztepe nekropolisleri'nde ölü hediyeleri lahdin dışına bırakılmaya başlamıştır. Bu hediyeler genellikle oinochoe, lekythos, içki kapları veya mutfak kaplarından ibarettir. Bkz. Hürmüzlü 2003, 247. Antandros örneği form ve bezeme açısından Klazomenai lahitlerine benzemektedir. Bu benzerlik, hediyelerin mezarın dışına konulmasında da kendini gösterir. Bkz. Polat, 2008, 274.

²⁸Polat, 2008, 274.

²⁹Bu lahdin içinde bir adet gri lekythos ve ikinci kullanıma ait bir adet gri masa amphorası ele geçmiştir.

niteliktedir³⁰. Bunun dışında piramidal tipte inşa edilmiş yapılar içinde yer alan taş lahitler de diğer örneklerdir³¹. Lahit mezarların tümü doğu-batı yönünde toprağa yerleştirilmiş, yine mezar içinde bulunan bireyler de bu yön birliği içinde baş doğuya, ayak batıya gelecek şekilde sırtüstü yatırılmıştır. Genelde lahdin batı bölümünde, ayakucu kısmına konulan hediyeler içinde içki kapları; kyliks-kantharos, kyliks-skyphos, kaidesiz kyliks, bolsal, skyphos, saklama kabı olarak amphora, parfüm şişeleri; pişmiş topraktan ve alabaster taşından yapılmış alabastron, pişmiş toprak figürin, ayna ve strigilis konulmuştur. Taş lahitlerin etrafındaki mimari düzenlemeye bakıldığında, toprağa yerleştirilen lahdin etrafının duvar ile çevrildiği, lahdin üstüne çakıl taşlarının yerleştirildiği ve seremoni yapıldıktan sonra toprakla kapatıldığı anlaşılmaktadır. Bazı örneklerde lahitlerin üzerini örten çakıl taşları üzerinde yapılan seremoniye ait yanık izleri ve bu seremoni sırasında kırılarak atılan kapların ele geçmesi bu görüşü desteklemektedir.

M.Ö. 4. yüzyıl içerisinde pithos mezar ile birlikte amphora mezarların da kullanıldığı görülür. Bu tip mezarlar bebek ve cenin gömüler için oluşturulmuştur³². Genel olarak kapların ağız kısmı doğuya, dip bölümü batıya gelecek şekilde toprağa yatay olarak yerleştirilmiş ve ağızları yassı bir taş ile kapatılmıştır³³. Mezarlarda herhangi bir buluntuya rastlanmamış, tarihleyici unsur olarak amphoraların kendi formları göz önünde tutulmuştur³⁴. İnhumasyon gömüler arasında yetişkinler için kullanılan büyük boyutlu bir pithos yer almaktadır (29 No. lu mezar). Pithosun ağız iki adet düz stroterle kapatılıp, etrafı orta boy moloz taşlardan oluşan bir duvarla çevrilmiştir. Pithosun üstü yoğun bir şekilde taşla kapatıldıktan sonra, yerinin toprak üzerinden belirlenebilmesi için, ikinci bir taş sırası ile çevrilmiştir. Bu dönem içerisindeki diğer mezar çeşidi de stroterlerin birbirlerine çatılmasıyla elde edilmiş çatı kiremidi mezarlardır. Bu dönemde

³⁰Polat, 2008, 276.

³¹Bu tipteki lahitler “piramidal biçimde inşa edilmiş mezarlar” ayrıntılı bilgi için bkz. Üney, 2009, 21-26.

³²Polat, 2008, 276.

³³Yağız, 2003, 39-43, resim 32-33

³⁴Doğer, 1991, 99, resim 101.

inhumasyon gömü şekli tercih edilirken, kremasyon gömü sayısı ise oldukça azalmıştır. Arkaik dönemde yetişkinler için tercih edilen kremasyon mezarlar bu dönemde neredeyse yok denecek kadar azalmıştır.

Hellenistik Dönem ile birlikte kremasyon mezarların sayısında ani bir artış görülürken inhumasyon gömü sayısı azalmıştır. Kremasyon geleneğindeki bu ani artış Antandros sakinlerinin değişerek yeni inanış özelliklerine sahip farklı bir topluluğun kente yerleşmiş olabileceğini akla getirmektedir³⁵. Arkaik dönem kremasyonlarında olduğu gibi, farklı kremasyon uygulamalarını bu dönemde de görmekteyiz. Bazı örneklerde kremasyon işlemi nekropolis dışında gerçekleştirildikten sonra kül ve kemikler toplanarak urne içine koyulurken, bazılarında birey mezarın yer alacağı noktada yakılır, daha sonra geriye kalan kül ve kemikleri bir araya getirilerek bir yığın oluşturulup üzeri stroterle kapatılmaktadır. Bu uygulama içinde bazı mezarlarda kül ve kemiklerin etrafı taşlarla sınırlanarak bir mekan oluşturulmuş ve daha sonra üzeri stroterle kapatıldıktan sonra tekrar taşlarla örtülmüştür. Yine bu uygulama içerisinde etrafı taşlarla çevrilen kremasyonun üzeri sadece stroterle kapatılan örnekler de vardır³⁶. Hellenistik Dönem'in kremasyon gömüleri arasında karşımıza çıkan ender bir örnekte ise, ne urne ne de stroter kullanılmıştır. Kremasyon, mezarın yer alacağı noktada gerçekleştirildikten sonra geriye kalan kemiklerin etrafı orta boy moloz taşlarla çevrilmiş ve üzeri toprakla örtülmüştür. Daha sonra mezarın yerinin toprak üzerinden belirlenebilmesi için büyük boy moloz taşlardan oluşan ikinci bir taş sırası ile çevrilmiştir. Hellenistik Dönem urneleri genelde toprağa dik olarak yerleştirilmiş, urnelerin ağzı bir stroter parçası ile kapatılmıştır. Bazı örneklerde urnelerin etrafının taşlarla çevrili olduğu görülmüştür Hellenistik dönemde kremasyon sayısında artış görülmesine karşın inhumasyon gömü geleneğinden de vazgeçilmemiştir. Bu dönemin ağırlıklı inhumasyon gömü şeklini stroter mezarlar oluşturmaktadır. Stroter mezarlar; kendi içinde oval stroterlerle yapılanlar, düz stroterlerle yapılanlar ve hem düz hem oval stroterlerin

³⁵Yıldız-Erdal, 2008, s. 47; Polat, 2008, 277.

³⁶ Yağız, 2003, 23-24, resim 9.

birlikte kullanılmasıyla yapılanlar olarak, üç alt gruba ayrılır. Buluntu yönünden fakir olan bu mezarlar M.Ö. geç 4. yüzyıl ile 2. yüzyıl arasına tarihlendirilir³⁷.

Nekropolis'te en geç mezarlardan birisi olarak görülen 11 No. lu mezar ise Roma Dönemi'ne (M.S. 2. yüzyıl) ait bir sanduka mezardır³⁸. Tuğlaların üst üste konulması ile oluşturulan sanduka mezara yapılan son gömüde, bireyin baş kısmı batıya, ayak kısmı doğuya gelecek şekilde yatırılmış olması, doğu-batı doğrultulu yön birliğinin son bulduğunu ve bununla birlikte bir inanç değişiminin de yaşandığını göstermektedir³⁹. Bizans Dönemi'ne gelindiğinde ise Nekropolis alanında sadece bir örnek ele geçmiştir (25 No. lu mezar). Moloz taş ve kireç taşı ile oluşturulan sanduka mezarın üstü, birbirine çatılmış taban tuğlaları ile kapatılmıştır.

Nekropolis'in M.Ö. geç 8. yüzyıl ile M.Ö. 1. yüzyıl arasında kesintisiz olarak yoğun bir şekilde kullanıldığını farklı türlerde ve farklı dönemlere ait dört, beş ve yer yer altı mezarın üst üste gelecek şekilde yerleştirilmesinden anlamaktayız. Bu yoğun kullanım içinde özellikle üst bölümde yer alan mezarlarda bir tahribat oluşmuş ve aynı zamanda ikinci kullanımların arttığı görülmüştür.

Nekropolis'te görülen bu yoğun gömüye karşın M.Ö. 4. yüzyıla ait lahitlerin, sunak tipinde yapılmış mezar yapılarının (DCF ve DMK yapıları) ve 2 No. lu mezara ait piramidal tipteki yapının güneyinde yapılan çalışmalarda herhangi bir buluntu ele geçmemiştir. Sunak yapılarının güney sınırları ile daha batıda yer alan mezarların güney sınırı düz bir hat oluşturmaktadır. Bununla birlikte bu alanın toprak yapısının oldukça sert ve tabakalardan oluştuğu gözlenmiştir. Bu boş alan kuzeyinde yer alan mezarlar ve mezar yapıları boyunca devam etmektedir. 2 No. lu mezar yapısının güney sınırından itibaren 4 m güneyde yer alan istinat duvarları ise yukarıda bahsedilen, M.Ö. 6. yüzyıla ait pithos mezarına aittir. Bu mezarın hemen güneyinde ise Hellenistik Dönem'e ait bir adet çatı kiremidi mezar bulunmaktadır. DMK kodlu sunak tipindeki mezar yapısının güney

³⁷Yağız, 2005, 15.

³⁸Polat-Polat, 2003, 456-457, resim 9.

³⁹Polat-Polat, 2003, 457, resim 8.

sınırından ortalama 6 m güneyde bir başka mezar oluşumu yer almaktadır. Bütün bunlar göz önüne alındığında bu alanın, nekropolisin içinden geçen antik yol olduğunu söyleyebiliriz (**Levha 1.A-B**). Daha öncede söz edildiği gibi; antik yerleşimin batısında yer alan nekropolis, kuzeyinde tepe, güneyinde deniz ile sınırlanan 60 m lik sahil şeridinde konumlanmıştır. Antandros'tan Gargara antik kentine gidilebilecek en iyi ve tek güzergâh, bu sahil şerididir. Bununla birlikte günümüzde Edremit-Çanakkale arasındaki karayolu bu sahilden geçmektedir. Bu kara yolu, antik yol olarak sözü edilen alanın 40 m güneyinden geçmektedir⁴⁰.

---

⁴⁰ Polat-Polat, 2007, 6.

İKİNCİ BÖLÜM

2. STRİGİLİS

2.1. STRİGİLİSTEN ÖNCE

Strigilisin kullanımı hakkındaki yazılı kaynaklar, M.Ö. 5. yüzyılın ikinci yarısından daha eskiye gitmezken, vazolardaki şematik çizimlerinin en erken örneği ise M.Ö. 510/500 civarına tarihlenen Euthymides'e ait bir Psykter üzerinde görülmektedir⁴¹. 6. yüzyılın ikinci yarısında Yunan toplum ve sanatında bir sporcunun kullandığı aletlerin önem kazandığı görülür. Karmaşık klasik strigilis çeşitlerinin icadından önce, vücuttaki yağlı kazımda neyin kullanıldığını anlamak oldukça zordur. Zeytinyağının kullanımı ve üretimi Yunan hayatının önemli bir parçasıydı. Yunan toplumunda parlak bir görünüm ve yağlı bir cilde sahip olmak arzu edilen bir görünümdü. Dolayısıyla yağlanma ve strigilis ile temizlenme Yunan toplumuna özgü bir uygulamadır, Mısır ve Doğu toplumlarında bu uygulama pek görülmez⁴².

Klasik formdaki strigilis öncesinde, strigilis işlevinde nasıl bir aletin kullanıldığını kesin olarak ifade etmek mümkün değildir. J. Boardman strigilis öncesinde orakların strigilis işlevinde kullanıldığı görüşündedir ve buna kanıt olarak Rheneia'daki bir çukurda ele geçen en az elli küçük demir orağı göstermektedir. Bu oraklar M.Ö. 425 yılında Delos mezarlığının temizlenmesi sırasında Atinalılar tarafından alınıp Rheneia'ya götürülmüşlerdir. Ele geçen bu oraklar tarımsal kullanım için çok küçüktürler (ağız uzunlukları 10-17 cm arasında değişmekte) ve sapları ile bağlamak için sadece bir delikleri var, dolayısıyla sağlam bir tarımsal alet olarak düşünülemezler. Bu orakların strigilis işlevinde kullanıldığına dair bir diğer kanıt ise Helenistik Dönemde yarışlarda başarı sağlayan gençler, kutsal Artemis Orthia'ya sunular adarlarıdır. Bu sunular arasında, strigilis

⁴¹ Kotera-Feyer, 1998, 108.

⁴² Raubitschek, 1998, 122; Boardman, 1971, 136.

işlevinde kullanılan bu oraklar da vardır. Bunların zirai alet olarak kullanılması ancak tanrıçanın zirai üretkenlik işlevini kazanması ile olanaklı olabilecekti. Bu oraklar tamamen düz yüzeyine geniş açıyla tutturulan sapıyla tipik bir strigilis görünümündedirler⁴³. Ancak Kotera-Feyer bu adakların strigilis işlevinde kullanılmadığı fikrindedir⁴⁴.

Orakların en erken grubu (ki bunların da gerçek işlevleri tartışmalıdır), M.Ö. 8.-7. yüzyıllara ait Perakhora'daki depolarda bulunan elliye aşkın oraktır. Bunların hepsinin bağlama delikleri yoktur, dolayısıyla sapsız zorlukla tutturulurdu. Yani zirai işlevden ziyade strigilis işlevinde kullanılmaya daha uygun görünmektedirler⁴⁵.

2.2. STRİGİLİS'İN TANIMLANMASI VE KULLANIM AMAÇLARI

2.2.1. Strigilisin Tanımlanması:

Strigilis uzun hafif bükük bir kaşık ve bir kulptan oluşur (**Resim 1**). Bu aletin formu zaman ve coğrafi açıdan farklılıklar gösterir. Klasik formdaki en eski örnekleri ince bir levhadan yapılmış tunç ya da gümüş strigilislerdir. Bu erken örneklerin kulbu, üst kısımda yuvarlatılarak kulbun arka kısmına geçiş sağlanır ve kulp açıklıkları elle rahat tutulabilecek kadar geniştir (**Şekil 1**). M.Ö. 4. yüzyılda kulp neredeyse dikdörtgen bir yapı oluşturacak şekilde birbirine paralel iki saptan oluşur (**Şekil 2**). Roma Dönemi'nde ise M.Ö. 4. yüzyılın dikdörtgen kulbunun ön ve arka kısımları birbirine o kadar yaklaşır ki artık kulp değil bir sap şekline dönüşür (**Şekil 3**).

Resim 1

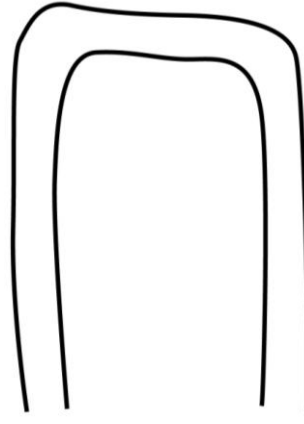
⁴³ Boardman, 1971, 136-137.

⁴⁴ Kotera-Feyer, 1993, 100.

⁴⁵ Boardman, 1971, 137.

Şekil 1

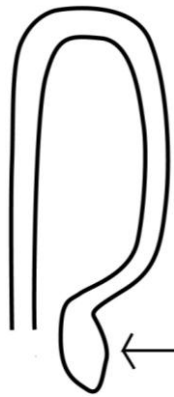

Şekil 2

Şekil 3

Hellenistik Dönemde M.Ö. 5. yüzyıl örneklerin de olduğu gibi kulbun ön kısmından arka kısmına geçiş yuvarlatılarak verilir. Klasik Strigilis formunun kulp bitiminde delikli küçük bir eklenti vardır. Buraya baş ya da işaret parmağı konuluyordu (Şekil 4). Strigilis kalıpta yapılırken kaşık sap kısmı ile dik açı oluşturacak şekilde birleşir. Sap ise birbirine paralel iki parçadan oluşur ve bu parçaların arası 5-6 mm kadardır. Strigilislerin kulpları silindirik (Şekil 5), burgulu (Şekil 6) ya da yatay tek bir saptan da oluşabiliyordu (Şekil 7).

Şekil 4

Şekil 5

Şekil 6

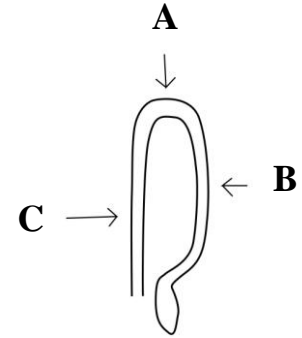

Şekil 7

Strigilisler farklı uzunluklarda olmakla birlikte, genel olarak uzunlukları, 16 ile 30 cm arasında değişmektedir. Strigilis, kulp ve kaşıktan

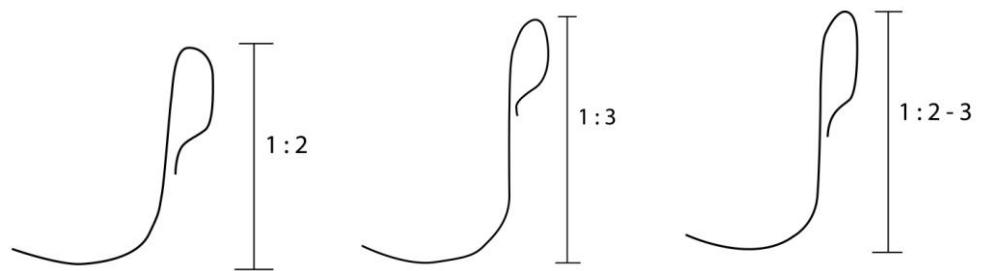
oluşan iki ana bölüme sahip olmasına karşın, bu ana bölümler form ve biçim olarak değişiklik göstermektedir. Bu değişiklik aynı zamanda iki ana bölüm arasındaki boyut oranlarında da kendisini gösterir. Kulp ve kaşık bölümleri kendi içerisinde de bölümlere sahiptir;

- A) Kulbun üst kısmı
- B) Kulbun ön kısmı
- C) Kulbun arka kısmı

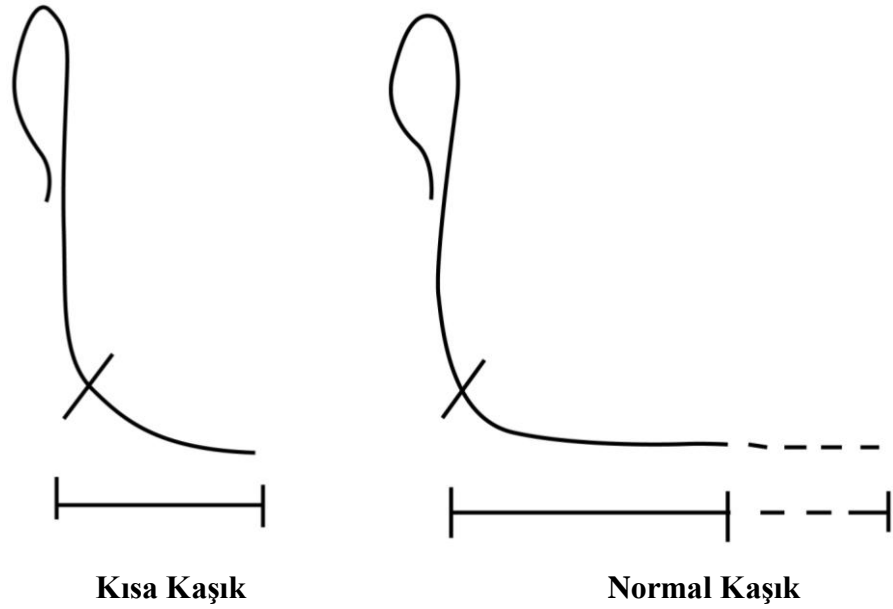

Strigilis kulbunun kaşığa oranı üç şekilde karşımıza çıkmaktadır.

- 1) Strigilis'in uzunluğu kulbun uzunluğunun iki katı kadardır.
1 / 2 oranı vardır.
- 2) Strigilis'in uzunluğu kulbun uzunluğunun üç katı kadardır.
1 / 3 oranı vardır.
- 3) Strigilis'in uzunluğu kulbun uzunluğunun iki ile üç katı arası kadar değişebilmektedir.
1 / 2 – 3 oranı vardır.

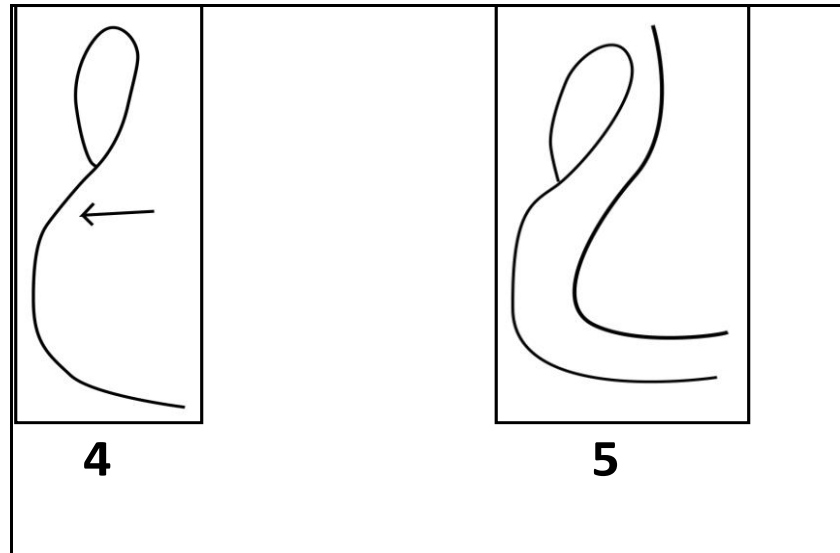
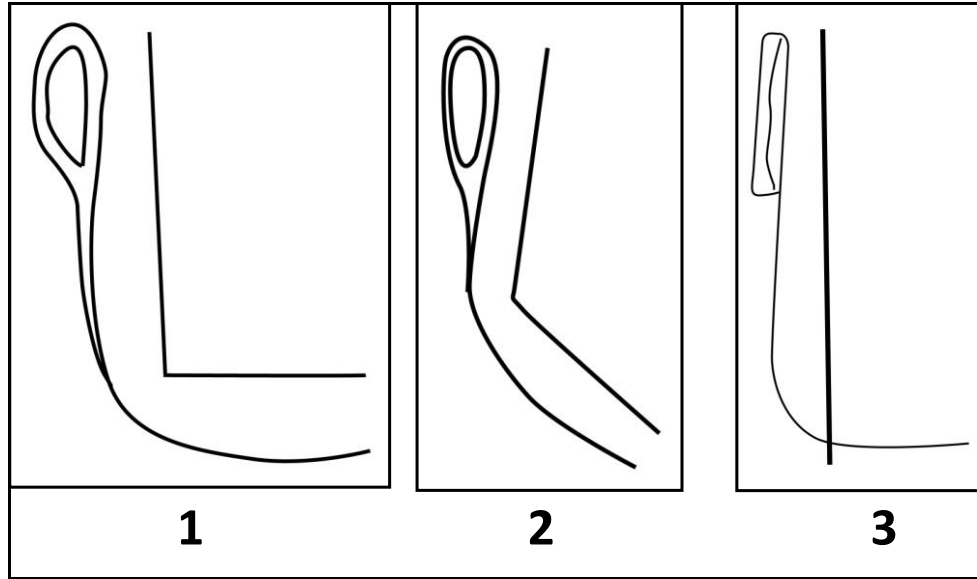

Strigilis'in kaşık olarak adlandırılan ağız kısmında da bir oranlama yapılabilir, ancak kulpta olduğu gibi kesin bir oranlama söz konusu değildir. Kaşık kısmını kısa ve normal olarak iki şekilde oranlamak mümkündür.

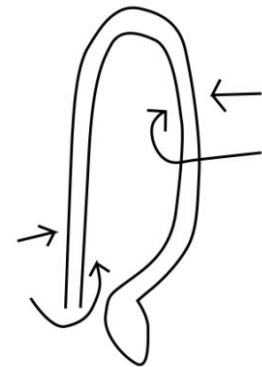

Strigilis'in genel profili beş farklı şekilde karşımıza çıkmaktadır.

- 1) Tam "L" profilli olan tip
- 2) Açık "L" profilli olan tip
- 3) Dikey profilli olan tip
- 4) Ters çevrilmiş "S" profilli olan tip
- 5) Kaşık kısmı geriye doğru çekilmiş olan tip

Çeşitli süslemelere sahip strigilisler de bulunmaktadır. Yandaki kulp üzerinde oklarla gösterilen bütün alanlara süslemeler yapılabilmektedir. Ancak strigilis kulbunun ön kısmı ilk bakışta göze çarptığından burada yer alan süslemeler belirgin yapılırken, kulbun arka kısmında yer alan süslemeler ancak dikkatli bakıldığında fark edilirler (Şekil 8)⁴⁶.

Şekil 8

⁴⁶ Strigilis kulbunun ön kısmına yapılan bezemelere güzel bir örnek için bkz. Pottier *et al.*, 201, fig. 20.

Strigilis, yaklaşık bin yıl kullanılmış ve yüzyıllar içinde form değişikliklerine uğramıştır⁴⁷. Antik dünyanın her yerinde özellikle de mezarlarda çok sayıda ele geçer. Anadolu⁴⁸ ve Avrupa'da çoğunlukla aynı mezarda iki ya da üç strigilis ele geçmektedir. Bunların bazıları delikli olup, kayış, zincir veya halkaya bağlanıyorlardı.

2.2.2. Strigilis Kullanımı:

Strigilis tasvirlerine genellikle kırmızı figürlü vazolarda, hamam ve gymnasium duvar resimlerinde rastlanır. Ancak çoğunlukla vazo tasvirlerinde strigilisin ne şekilde kullanıldığı ve nasıl tutulduğu kullanım anında gösterilmiştir. Erkek ve kadınların⁴⁹ kullanımları da bu betimlerden bilinmektedir. Vazolar üzerindeki strigilis betimlerine bakıldığında strigilisin sadece bir vücut bakım aracı olmadığı görülmektedir. Şimdi Louvre museum'da bulunan bir krater üzerinde giyinik olarak strigilisini karşısındaki giyinik bireye uzatan⁵⁰ bir kişinin hangi amaçla bunu yaptığını kesin olarak bilmek zor olmakla beraber, strigilis aracılığıyla karşısındaki kişiyle iletişim kurmaya çalıştığı aşikardır. Bunun haricinde strigilis birçok vazo resminde bireyler arasında gerçekleşen konuşma sahnelerinde yeni ilişkiler kurmak, dostlukları geliştirmek veya ilk aşkı deneyimlemek amacıyla hediye olarak karşısındaki bireye doğru uzatılmaktadır⁵¹. Güney İtalya ikonografisi elemanları arasında yer alan strigilis ve strigilis tutan adam şeması Attik figürlü sahnelere borçludur. Fakat Attik ikonografisinde strigilis her yaştan insanların elinde betimlenirken, Güney İtalya

⁴⁷ Amandry *et al.*, 1972, 20.

⁴⁸ Anadolu'dan çok fazla sayıda strigilis ele geçmesine rağmen strigilisler hakkında detaylı bir bilgi veren bir yayın yapılmamıştır. Strigilisin ele geçtiği Anadolu'daki bazı merkezler için bkz. Uçankuş, 1980, 148.; Ögün, 1983, 240.; Tuchelt, 1988, 30; Zoroğlu, 1990, 307.; Küçükgüney-Tunç Altun, 2008, 63.; Güneş, 2008, 77-78.; Tosun, 2008, 91.; Işık, 1996, 194.; Işık, 1998, 164-165.; Zoroğlu-Arslan, 1998, 458-459; Borchhardt, 1999, 84.; Pedersen, 1999, 308.; Işık, 2001, 398-399.; Yaraş, 2001, 470.; Polat, 2002, 26.; Işık, 2003, 91.; Polat- Polat, 2003, 457.; Equini Schneider, 2004, 183.; Atik-Işın, 2005, 51.; Korfmann, 2005, 165.; Başaran, 2005, 412.; Başaran-Tavukçu, 2006, 614-618.; Yaraş *et al.*, 2007, 73.; Polat *et al.*, 2007, 465-466.; Şimşek, 2007, 111.; Kasapoğlu, 2008, 77. ; Oransay, 2006, 27, 78, 82-83, 177-178.; Stupperich, 1996, 13, 16, 18. ; Stupperich, 1993, 17, Abb. 7, 19, Abb. 9, 23.; Utili, 1999, 137 Abb. XIX, 138 Abb. XX.; Stupperich, 1992, 14, Abb. 4, 18, Abb. 9.

⁴⁹ Banyo yapan kadınların strigilis kullanımı için bkz. Kotera-Feyer, 1998, Lev.2.; Lambrugo, 2008, 179, fig.6.

⁵⁰ Kotera-Feyer, 1998, Lev. 5/2.

⁵¹ Kotera-Feyer, 1998, 107-108.

ikonografisinde buna bir kısıtlama getirilmiş ve strigilis sadece genç insanların elinde yer almaktadır⁵². Güney İtalya’da kullanılan strigilis betimi başlarda tamamen Yunan tarzı olmasına rağmen M.Ö. 4. yüzyıl sonlarına doğru kendi tarzını oluşturmuştur. Yunan’da gymnasium ve paleastra ile ilişkili iken Güney İtalya’da zafer (elinde strigilis tutan adamın, Nike ile betimlenmesi), sunu ve aşk (erkeğin erkek ile veya erkeğin kadın ile olan aşkı) ile ilişkilidir⁵³.

Sonuç olarak vazo resimleri üzerindeki betimlemelerden yola çıkılarak strigilisin dört farklı temada kullanıldığı görülmektedir⁵⁴.

- a) Vücut bakım aracı olarak strigilis⁵⁵
- b) İletişim sembolü olarak strigilis⁵⁶
- c) Sosyal statü sembolü olarak strigilis⁵⁷
- d) Ölü kültüründe strigilis⁵⁸

Bunun haricinde aynaların üzerinde de bu betimlere rastlanır. Bu konu özellikle M.Ö. 5. yüzyılda çok işlenilmiştir. Ayrıca Lysippos’un Apoxyomenos’u çok ünlüdür ve birçok kopyası yapılmıştır. Romalı heykeltıraşlar bu konuyu Mediolanum’un mimari dekorasyonunda kullanmışlardır. İtalya’da ressamalar bu konuyu özellikle palaestraların bezemesinde çok işlemişlerdir. Appion’un yolu üzerindeki M.S. 8. yüzyıla tarihlenen bir mezar odasının duvar resminde “bir köle, bir kadının kalçasını strigilis ile temizlerken” işlenmiştir⁵⁹. Ayrıca strigilisler, bazı atletlerin mezar taşları üzerinde de işlenmiştir⁶⁰.

⁵² Cassimatis, 1991, 191.

⁵³ Cassimatis, 1991, 192.

⁵⁴ Kotera-Feyer, 1998, 107-108.

⁵⁵ Kotera-Feyer, 1998, Lev. 1, Lev.2, Lev. 3/1.

⁵⁶ Kotera-Feyer, 1998, Lev. 3/2, Lev.4, Lev. 5, Lev. 6.

⁵⁷ Kotera-Feyer, 1998, Lev. 7, Lev. 8.

⁵⁸ Kotera-Feyer, 1998, Lev. 9, Lev. 10.

⁵⁹ Zengin Romalılar hamamlara giderken strigilislerini kölelerine taşıttırıyorlardı ve yağlandıktan sonra vücutları köleler tarafından strigilis ile temizleniyordu. Ayrıntılı bilgi için bkz. Kuzu, 2008, 23-24. Dn. 138.

⁶⁰ Dorigny,1963, 1534; Bradeen, 1974, 138.

Çoğunlukla atletlerin vücutlarına sürdükleri yağları temizlemede kullandıkları bir alet olarak tanımlanan strigilis⁶¹ için bu tanımlanmanın yetersiz olduğu ilk çağ kaynakları ve arkeolojik verilerle kanıtlanmış durumdadır. Örneğin strigilisin, atletlerin yanı sıra asker⁶², kadın⁶³, çocuk, savaşçı ve doktor mezarlarında da ele geçmesi; yine ilk çağ kaynakları ve arkeolojik verilerle ecza amaçlı kullanıldığı bilgisi ve son olarak heykeltıraşlık atölyelerinde heykellerin cilalanmasında kullanılması strigilisin çok amaçlı olarak kullandığını ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, eldeki verilerle strigilisin en az altı farklı amaç için kullanıldığını söylemek mümkündür.

1- Sporcular Tarafından Vücut Bakım Aracı Olarak Kullanılması:

Strigilisin asli görevi, sporcular tarafından spor sonrası yağlanmanın etkisiyle vücutta biriken kir, ter ve yağı sıyırmaktır. Atletlerin mezarlarında, strigilisin yanında disk, halter, alabastronlar ve ödül amphoraları gibi sporculara hitap eden materyaller ile birlikte ele geçmesi⁶⁴ ve vazo resimleri ışığında strigilisin yağ sıyırmaya yarayan bir alet olarak kullanıldığını göstermektedir. Vazolar üzerinde strigilisler, genellikle sporcu mekanları olan gymnasium veya palaestralarda kadın ve erkekler tarafından kullanılırken veya arka fonda asılı dururken betimlenmiştir⁶⁵.

2- Savaşçı Kimliğinin Simgesi Olarak Kullanılması:

Strigilisin bir diğer özelliği spor başarısından ziyade savaş yeteneği ile ilişkili olmasıdır. Her ne kadar strigilis'in, kılıç, hançer gibi savaşta kullanılan öldürücü bir alet olmadığı bilinse de, M.Ö. 4. yüzyılda Keltlerin

⁶¹ Saltuk,1993, 167- Swaddling, 2000, 42; Dorigny, 1963, 1532- Boardman, 1971, 136; Lambros-Politis, 1896, 34.; Fagan, 1999, 10. ; Richter-Litt, 1915, 293.

⁶² Enckevort- Willems, 1994, 131.

⁶³ Bruneau, 1970, 530.

⁶⁴ Kotera-Feyer, 1993, 116.

⁶⁵ Boardman, 1997, 164, 175, 227, 239, fig.24.1-3; Neils-Tracy, 2003, 11; Shear, 1937, 361; Nicholls, 1965-1966, 46, fig.5.; Cambitoglou-Trendall, 1969, 424-427, 430-432, fig.2, fig.26; Moore,1997, 125, 185, 202, 215-217, 245, 247, 263, 301-303, 314, 325-327, 329, 332, 340. Kat.No.: 292, 403, 526, 539, 720, 728, 746, 899, 1267, 1275, 1280, 1328, 1384, 1447, 1452, 1463, 1478, 1499, 1500, 1507, 1556.; Trendall, 1969-1970, 51.; Amore, 2005, 161. Kat. No.18.fig.122; Herbert, 1977, 11, 29, 36, 38, 51, 54, 67-68. Lev. 1.2, Lev. 3/25, Lev. 6/26, Lev. 8/31, Lev. 14/85, Lev. 15/86, Lev. 17/108, Lev. 25/155.; Haag, 2008, Abb. VIII.1.4.

yaşadığı İtalyan-Etrüsk bölgesinde sıklıkla savaşçı mezarlarında ele geçmesi Keltlerin savaşçı özellikleri ile ilişkilendirilmesine neden olmuştur. Bu bölgede strigilis'in, kılıç, mızrak, miğfer, zırh gibi savaşçı aletleri ile bir bütün oluşturması ve mezarlarda bir set halinde ele geçmesi bu düşünceye kanıt oluşturmaktadır. Strigilisler Bologna'daki savaşçı mezarlarında⁶⁶ Albania'daki Apollonia nekropolisi'nde savaş aletleriyle birlikte bulunmuşlardır⁶⁷. Savaş aletleri ile birlikte ele geçen bir diğer strigilis örneği ise Epidaurus'daki bir çocuk mezarıdır⁶⁸. Yine strigilisin savaşçılar tarafından kullanıldığına dair güzel bir örnek Lanuvium'da ele geçmiş ve şu anda Museo Nazionale Romano Terme di Diocleziano'da sergilenmektedir. Bu mezardan ele geçen buluntular (M.Ö. 475), mezar sahibinin hem atletik hem de savaşçı karakterini ortaya koyması açısından oldukça önemli bir veri oluşturmaktadır. Mezardan ele geçen zırh, miğfer, balta, mızrak uçları ve kılıç bireyin savaşçı karakterine işaret ederken, disk, kum kesesi ve alabastron ise bireyin atletik karakteriyle ilişkili olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak, söz konusu veriler, strigilis'in bir savaş aleti değil, savaşçı kimliğin simgesi olduğu fikrini uyandırmaktadır.

3- Kadınlar Tarafından Vücut Bakım Aleti Olarak Kullanılması:

Kadınların da kendilerine ait strigilisleri vardı ve bunları hamamlarda, epilasyon kremi temizlemede kullanıyorlardı⁶⁹. Strigilis kullanan kadın tasvirlerini vazo resimlerinde ve aynalar üzerinde görmekteyiz⁷⁰. Strigilis ve alabastronlar M.Ö. 4. ve 3. yüzyılda kadın ve erkekler tarafından vücut bakım seti ve tuvalet aracı olarak kullanılıyordu. Bu kullanımı nedeniyle strigilisler kadın mezarlarından da ele geçmiştir⁷¹. Etrüsk-Galler bölgesindeki kadın mezarlarında strigilis ve yağ şişelerinin yanında tarak, toka, ayna ve iğne gibi kozmetik eşyalarına bir bütün halinde rastlanmaktadır. Özellikle Etruria bölgesinde kadın mezarlarına strigilis

⁶⁶ Kotera-Feyer, 1993, 117; Strigilisin savaş araç-gereklere ile birlikte ele geçtiği diğer mezarlar için bkz. Rasmussen, 1995-1996, 56.

⁶⁷ Amore, 2005, 114. (Savaş aletleri ile ele geçen strigilislerin çoğu tunçtan yapılmışlardır.)

⁶⁸ Kotera-Feyer, 1993, 84.

⁶⁹ Dorigny, 1963, 1532; Amore, 2005, 138. Dn. 248.

⁷⁰ Elridge, 1918, 279. Dn. 2.; Kotera-Feyer, 1998, Lev.2.

⁷¹ Robinson, 1941, 172; Ridgway, 1988-1989, 143.; Elridge, 1918, 279.

bırakılması sıkça rastlanan bir durumdur. Diğer bölgelerdeki kadın mezarlarında strigilis buluntusuna birkaç örnek dışında rastlanmamıştır. Önemli örnekler Chiusi, Praeneste ve Vulci'den gelir ve genel olarak bunlar M.Ö. 3 yüzyıla tarihlenirler⁷². Yunanistan'da strigilisin (kir ve yağı temizlemek için) erkek atletler tarafından kullanıldığı görülmekte, kadınlarla bağlantılarına pek rastlanmamaktadır. Yunan kültürel etkinlikleri ve spor merakının popüler olduğu Etruria'da kadınların strigilis kullandıkları ve diğer kıymetli eşyalarıyla birlikte mezara götürecek kadar değerli buldukları görülür. Bu durum, Etruria'lı kadınların gündelik hayatla çok daha ilgili olmalarıyla ilişkilendirilebilir⁷³. Theselia/Velestino'daki 17 numaralı mezarın bir kadına ait olduğu şüphesizdir, çünkü mezarda çıkan buluntuların çoğu kadına hitap eden malzemelerdir. Mezarda tunç bir ayna, iki tahta tarak, bir çift tahta ayakkabı, tahta bir pyksis, tunç bir iğne, tunç bir kaşık, kaplar, giysi parçaları ve tunç bir strigilis ele geçmiştir⁷⁴. M.Ö. 5. yüzyıla ait strigilis buluntulu en eski kadın mezarı İlyria'daki Apollonia nekropolisi'ndedir. Kertsch'deki bir kadın mezarında çok sayıda değerli metal ve tunç bir strigilis, bir diğer kadın mezarında ise gümüş bir strigilis ele geçmiştir⁷⁵. Anadolu'da ise Parion Nekropolisi TSM 1⁷⁶ ve Antandros Nekropolisi'ndeki, 4, 17, ve 67 no.lu strigilis buluntulu mezarların yapılan antropolojik analizler sonucunda kadınlara ait olduğu anlaşılmıştır.

4- Ecza Amaçlı Kullanılması:

Çok çeşitli biçimlerde olan strigilisin ilk çağ hekimleri tarafından kullanıldığını ilk çağ kaynakları sayesinde bilmekteyiz. Strigilisin ilacı ısıtmak ve gerektiğinde ilaç tatbiki için elverişli bir alet olduğu görülmektedir⁷⁷. Strigilisin tıbbi amaçlar için kullanıldığı bilgisini Galenos, Celsus, Marcellus, Scribonius Largus⁷⁸, Aritoteles ve Hippokrates'ten

⁷² Kotera-Feyer, 1993, 118.

⁷³ Swaddling, 2000, 36.

⁷⁴ Kotera-Feyer, 1993, 84.

⁷⁵ Kotera-Feyer, 1993, 89.

⁷⁶ Aydın Tavukçu, 2006, 163-Dn.1066.

⁷⁷ Oransay, 2006, 83; Davidson, 1952, 181; Şimşek, 2011, 168.

⁷⁸ Milne, 1970, 88-89.

öğrenmekteyiz⁷⁹. Strigilisin ecza amaçlı kullanıldığını bize aktaran ilk çağ kaynakların doğruluğu Allianoî'dan ele geçen dört adet strigilis buluntusuyla kanıtlanmıştır. Bu strigilislerden, ilk üç örneği konteks ve boyutları dikkate alınarak damlalık veya akıtacak olarak kullanılmış olmalıdır. Ancak en önemli veri ele geçen dördüncü parçadan gelmektedir. İlk çağ kaynakların aktardıkları göz önüne alındığında ilaç önce strigilis kaşığının haznesine konulup, alttan ateşe maruz bırakılır ve ılıyan ilaç hastanın bir açıklığına (kulak, burun gibi.) strigilisin sivri ucu sayesinde kolaylıkla damıtılır (**Şekil 9**). Allianoî'dan ele geçen dördüncü strigilisin kaşığının orta bölümünün böyle bir ısıya maruz kaldığı yapılan gözlemler sonucunda ortaya konulmuştur⁸⁰.

Şekil 9

5- Ölü Kültü Amaçlı Kullanılması:

Strigilisin en çok beklenildiği gibi gymnasium ve hamamlarda⁸¹ değil de mezarlarda ele geçmesi, öbür dünya ile ilişkili bir alet olduğu düşüncesini uyandırmaktadır. Bu düşüncüyü destekleyecek bir diğer örnek ise vücuttaki yağı sıyırmak için kullanımı oldukça zor olan pişmiş topraktan strigilislerdir. Faliks⁸² Nekropolisleri'nde çok sayıda pişmiş toprak strigilis

⁷⁹ Dorigny,1963, 1532.

⁸⁰ Baykan, 2010, 144.

⁸¹ Neilsen, 1993, 142, Dn.27: Hamamlarda yüz ve ayaklar için iki ayrı strigilis kullanılmaktadır.

⁸² Etruria'da bir etnisitenin adı.

ele geçmiştir. V. Jolivet strigilislerin Etruria'da Yunanistanın aksine hiçbir zaman adak amaçlı kullanılmadıklarını söyler⁸³. Bu strigilislerin hem kullanışı olmaması hem de adak amaçlı kullanılmamaları en azından şimdilik ölü kültü amaçlı kullanıldıkları fikrine güçlü bir kanıt oluşturur. Özellikle çocuk mezarlarında çok fazla olmamakla birlikte önemli sayıda ele geçmeleri strigilisin ölü kültü amaçlı kullanıldığına işaret etmektedir. Çünkü üç-beş yaşındaki bir çocuğun mezarından strigilisin ele geçmesi ne o çocuğun atletik, ne de savaşçı karakterini gösterir. Bu durum da ancak ölü kültü ile açıklanabilir. Kıbrıs'ta çocuk mezarlarında seyrek de olsa strigilis buluntuları ele geçmiştir ve ele geçen strigilis buluntuları da M.Ö. 5. yüzyıldan daha erkene gitmezler⁸⁴. Çocuk mezarlarına strigilis ile birlikte konulan hediyeler çok çeşitli olabilmektedir. Sicilya'da ortaya çıkarılan bir mezarda strigilis ile birlikte pişmiş topraktan 20 adet aşık kemiği ele geçmiştir⁸⁵. Epidaurus'da Klasik döneme ait olan ve tunç bir strigilisin yanında bir de savaşçılara ait eşyalar bulunduran bir çocuk mezarı bulunmuştur⁸⁶. Dikkat çekici bir diğer mezar ise Olynthos'daki bir çocuk mezarıdır. Klasik dönemde genellikle mezarlara birden çok strigilis bırakılmamasına rağmen, bu mezarda M.Ö. 5. yüzyılın ilk yarısına tarihli, birbirine benzeyen bir çift horoz, M.Ö. 6. yüzyıla tarihli yine birbirine benzeyen bir çift sfenks, aşık kemikleri ve dört adet Strigilis ele geçmiştir⁸⁷. Attika'da az sayıdaki çift strigilis buluntulu mezarlar çoğunlukla çocuk mezarıdır ve bu çift olarak ele geçen strigilisler hiçbir zaman birbirinin aynısı değildir, farklılık çoğunlukla kaşığın yapısında görülmektedir⁸⁸. Peleponessos'da bazı çocuk ya da bebek mezarlarında strigilisler minyatür şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Korint'de M.Ö. 5. yüzyılın ikinci yarısında bireyin yanına birden fazla strigilis bırakıldığı görülür, yetişkinlerin mezarlarında daha çok çift olarak ele geçerken, dört ya da daha fazla strigilis buluntulu mezarlar çocuklara aittir ve bir mezardan şimdiye kadar

---

⁸³ Thuillier, 1989, 339.

⁸⁴ Kotera-Feyer, 1993, 76.

⁸⁵ Vilson, 1995-1996, 84.

⁸⁶ Kotera-Feyer, 1993, 84.

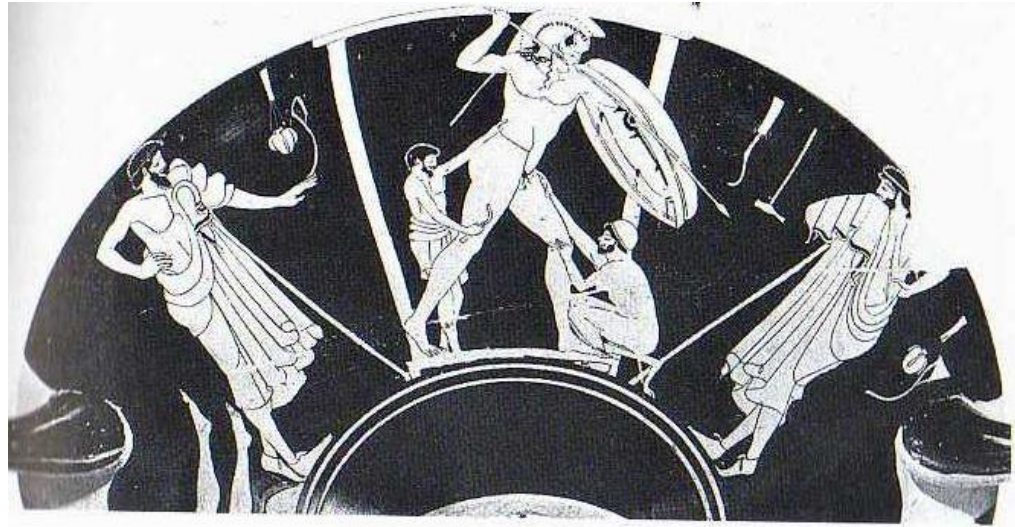
⁸⁷ Kotera-Feyer, 1993, 90.

⁸⁸ Kotera-Feyer, 1993, 96.

en fazla on strigilis ele geçmiştir. Strigilislerin çokluğu ve minyatür şekilleri ölü yakınlarının onlara yükledikleri anlamlara bağlı olmalıydı⁸⁹.

6- Heykeltıraşlık Atölyelerinde Heykel Yapımında Kullanılması:

Vazo resimlerinden takip edebildiğimiz kadarıyla strigilisin heykeltıraşlar tarafından madeni eserlerin son rötuş işlemlerinde kullanıldığı görülmektedir. Örneğin Berlin Staatliche Museum'da sergilenen Kırmızı figürlü bir kâsenin dış yüzeyinde tamamlanmış bir savaşçı tunç heykelin baldırları strigilisler ile iki kişi tarafından cilalanmaktadır. Olasılıkla bu işlem heykelin daha parlak bir yüzeye sahip olmasını sağlamak için yapılıyordu. Bu vazo üzerinde strigilislerden üçü asılı vaziyette ve ikisi kullanımı esnasında betimlenmiştir. Bir heykeltıraşlık atölyesinde beş adet strigilisin aynı anda betimlenmesi strigilisin heykeltıraşlar tarafından çok fazla kullanıldığı izlenimini vermektedir (**Resim 2**)⁹⁰.

Resim 2

2.3. STRİGİLİS YAPIMINDA KULLANILAN MALZEME

Strigilis, genellikle demir ve tunç madeninden yapılıyordu. Bunun yanında sayıları az olmakla birlikte farklı malzemelerden yapılan örnekler de

⁸⁹ Kotera-Feyer, 1993, 101.

⁹⁰ Boardman, 1997, fig. 262/3.; Mattusch, 1982, fig. 45.B., Rolley, 1983, 25-26, fig. 8-10.

bulunmaktadır. Bunlar arasında gümüş, altın, elektron, kurşun, fildişi⁹¹, kemik⁹², cam⁹³, pişmiş toprak ve abanoz'u saymak mümkündür. Bazen strigilis yapımında birçok farklı metalin bir arada kullanıldığı da görülmektedir⁹⁴.

Altın strigilisler çok fazla ele geçmemekle birlikte, daha çok zengin bireylerin mezarlarında bulunmuştur⁹⁵. Altın kaplama demir ve tunç strigilisler M.Ö. 4. yüzyılın ortalarından itibaren ortaya çıkmaktadırlar⁹⁶.

Gümüş strigilisler de, altın strigilisler gibi çok fazla olmamakla birlikte, yine zengin bireylerin mezarlarında rastlanmaktadır⁹⁷. Strigilislerin en eski örnekleri tunç ya da gümüş olanlarıdır⁹⁸. Ele geçen gümüş strigilislerin neredeyse tamamına kadın mezarlarında rastlanmaktadır⁹⁹.

Ele geçen bakır strigilis sayısı çok azdır. Bakır strigilis olarak dikkate alınacak iki örnek vardır. Bunlardan birincisi, Gela'da bir urne mezara ait olan strigilistir. Bu strigilis demir bir çivi ile delinmiştir ve böylelikle kullanımı da mümkün değildir, sunu amaçlı yapılmış olmalıdır. İkincisi ise Aufidena'da ele geçen örnek olup, bugün dahi yağları sıyırabilecek mükemmelliktedir. Her iki strigilis de kadın mezarında ele geçmiş ve üzerinde tekstil kalıntıları bulunmuştur¹⁰⁰.

Strigilis yapımında, tunç kullanımı özellikle erken dönemlerde çok yoğundur. Attika dışında ele geçen en erken örneklerin çoğu tunçtur. Örneğin, Nemea'da bulunan adaklık strigilislerin hepsi M.Ö. 6. yüzyıla ait olup, tunçtan yapılmışlardır. Tunç 5. yüzyılda da çok yoğun kullanılmakla

---

⁹¹ Cassimatis, 1991, 194.

⁹² Richter-Litt, 1915, 294., Cassimatis, 1991, 194.

⁹³ Karageorghis, 1984, 965, fig.140.

⁹⁴ Örneğin Edincik-Zeytinbağı levhalı mezarlarından ele geçen strigilisler, tunç-kurşun ve demir-kurşun malzemesi kullanılarak yapılmışlardır. Yalman, 1990, 410-411. Resim. 26.

⁹⁵ Kotera-Feyer, 1993, 89.

⁹⁶ Kotera-Feyer, 1993, 75.

⁹⁷ Kotera-Feyer, 1993, 89.

⁹⁸ Dorigny, 1963, 1532.

⁹⁹ Kotera-Feyer, 1993, 90.

¹⁰⁰ Kotera-Feyer, 1993, 119.

birlikte demir strigilisler de ele geçmiştir. Ancak, 4. yüzyıldan itibaren tunç strigilis sayısında azalma görülür¹⁰¹.

Ele geçen örnekler bakıldığında Attika dışında (Attika'da M.Ö. 5.yüzyılın başlarında demir strigilisler kullanılırken, ancak yüzyılın sonlarına doğru tunç strigilisler kullanılmaya başlanmıştır¹⁰².) bütün bölgelerde ele geçen en erken strigilisler gümüş ya da tunçtan yapılmışlardır. M.Ö. 4. yüzyılda demir endüstrisinin gelişmesiyle birlikte ele geçen demir strigilis sayısında artış gözlenmekte ve Hellenistik Dönemde strigilislerin çoğu demir madeninden yapılmışlardır¹⁰³.

Pişmiş toprak strigilisler çok nadir olarak Etruria nekropollerinde ele geçmişlerdir. Bu pişmiş toprak strigilislerin kullanımları zor olduğundan dolayı mezarlara başka bir nedenle konulmuş olmalıdırlar¹⁰⁴.

---

¹⁰¹ Kotera-Feyer, 1993, 84,89.

¹⁰² Kotera-Feyer, 1993, 93.

¹⁰³ Kotera-Feyer, 1993, 89; Amore, 2005, 114.

¹⁰⁴ Thuillier, 1989, 340.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ANTANDROS NEKROPOLİSİ'NDE ELE GEÇEN STRİGİLİS BULUNTULARI

3.1. ÖLÜ GÖMME GELENEĞİNDEKİ YERİ

Antandros Nekropolisi'nde 2001-2009 yılları arasında yapılan kazı çalışmalarında açığa çıkartılan 318 mezarın 23 tanesinden toplam 31 adet strigilis ele geçmiştir. Bunların haricinde, mezar dışından gelen 6 adet strigilis ile birlikte toplam strigilis sayısı otuz yediye ulaşır. Strigilis buluntulu 23 mezarın tiplerine bakıldığında, bunların 20 tanesinin taş lahit ve üç tanesinin ise kiremit mezar olduğu görülmektedir (**Grafik. 1**). Ayrıca, bu 23 mezardan 22 tanesi İnhumasyon (taş lahit) gömüye sahipken yalnızca bir tanesinde kremasyon gömü saptanmıştır (**Grafik. 2**). Bu veriler strigilisin genellikle inhumasyon ve taş lahitlere bırakıldığı sonucunu ortaya koymaktadır. Ancak bu durumun bir tercih olmadığı¹⁰⁵, strigilisin mezarlara yoğun bir şekilde bırakıldığı dönemde ölü gömme geleneğinin değişmesi ile ilişkili bir durum olduğu kannati uyandırmaktadır. Kremasyon uygulaması, M.Ö.7. yüzyıldan 4. yüzyıla kadar geçerliliği olan bir gelenektir. Antandros'ta bu mezarlığın en erken evresi olan 7. yüzyılda %42 oranıyla görülmeye başlamış, 6. yüzyılda iki gömüden birinde görülecek şekilde yoğunlaşmıştır. Bu dönem kremasyon uygulamasının en yoğun olduğu dönem olarak dikkati çekmektedir. 5. yüzyılda kremasyon uygulamasının belirgin bir şekilde azaldığı ve uygulamanın %11,1'e kadar düştüğü görülmektedir. 4. yüzyılda ise ölü yakma geleneğinin aniden kesildiği, toplam 19 mezarda ele geçirilen 24 bireyden tek bir gömünün bile yakılmadığı görülmektedir. 4. yüzyılda yakma geleneğinin uygulandığı hiçbir iskelet kalıntısına rastlanmamış olmasına karşın; Hellenistik Dönemde, kremasyon uygulamasının % 48.9 gibi yüksek bir oranda tekrar

¹⁰⁵Şimdiye kadar ele geçen Klasik Dönem mezar tiplerinin hepsinin taş lahit olması bu durumu kanıtlar niteliktedir. Ancak kent halkının hepsinin kendi ölüleri için taş lahit yapacak ekonomik güce sahip olup-olmadığı düşüncesi ileriki yıllarda nekropoliste yapılacak çalışmalar ile bu durumun değişebilirliğini de göz önünde tutmak gerekir.

ortaya çıktığı belirlenmiştir¹⁰⁶. 5. yüzyıldan Hellenistik Dönem'e kadar neredeyse tüm gömülerin inhumasyon olarak yapılması ve Hellenistik Dönem'de kremasyon gömü geleneğinin büyük bir sayısal üstünlükle ve aniden ortaya çıkması Antandros nüfusunda bir değişimi akla getirmektedir. Büyük İskender döneminde ya Antandros halkı tamamen sürülmüş ve yerine yeni bir halk getirilmiş ya da Antandros'a yeni bir grup insan eklenmiş olmalıdır¹⁰⁷.

Mezarlardan ele geçen 31 adet strigilisten 24 tanesinin diğer buluntularla birlikte bireylerin ayakuçlarına veya ayaklara yakın bir bölgeye, iki tanesinin bireylerin karın bölgelerine, iki tanesinin ise bireylerin baş hizasına bırakıldığı görülmektedir. Geriye kalan dört tanesinin ise bireylerin ya sol ellerine tutuşturulmuş vaziyette ya da sol ellerine yakın bir bölgede ele geçtikleri görülmektedir. Bu durum strigilis sahiplerinin eğer solak değil ise diğer buluntularda olduğu gibi strigilis bireyin ayakucuna, fakat birey solak ise strigilisin bireyin sol eline tutuşturulduğu fikrini akla getirmektedir¹⁰⁸. Strigilisin sol ele yakın bir bölgede ele geçtiği 26, 61 ve 215 no.lu mezarlarda çoklu gömü olduğu için sonraki gömülerin strigilislerin yerini değiştirdiği düşünülebilir. Ancak 17 no.lu mezarda yalnızca bir kadına ait gömünün olması bu bireyin solak olduğu düşüncesine güçlü bir kanıt sayılabilir.

Mezarlarda strigilis ile birlikte ele geçen buluntular genellikle mezar sahibinin mesleği ile ilgili bilgiler vermesine karşın¹⁰⁹ Antandros

¹⁰⁶ Yıldız-Erdal, 2008, 43-44.

¹⁰⁷ Polat-Polat, 2007, 7.; Strabon'un, Skepsisli Demetrios'dan aktardığına göre "*krallar*" tarafından tahrip edilen Miletopolis halkının büyük bölümü yine "*krallar*" tarafından Gargara'ya getirilmiştir. Skepsisli bu olayın Gargara üzerindeki etkisini şöyle ifade etmektedir: "*Gargara halkı Aiolisliler yerine yarı yarıya barbar oldu.*" (Leaf, "*krallar*" tanımlamasının Strabon tarafından Diadokhlar için sıklıkla kullanıldığını (XII,1,28) ve bu nedenle bu olayın Hellenistik Dönem'de ve kentin kıyı şeridinde taşınmasından sonra gerçekleştiğini savunmaktadır. Leaf,1923, 262) (Şahin, 2007, 54. Dn.188) Bu dönemde Gargara'nın hemen yakınında yer alan Antandros'a da yeni bir halkın yerleştirilmiş olması muhtemeldir.

¹⁰⁸ Euphoros'daki bir mezar buna örnek olarak gösterilebilir. Strigilisin hem mezar taşı üzerindeki figürün sol elinde resmedilmiş olması hem de ölünün sol eline bırakılmış olması tesadüf olmamalıdır (Kotera-Feyer, 1993, 96).

¹⁰⁹ Strigilis ile birlikte ele geçen buluntular kılıç, miğfer... vs. ise mezar sahibinin savaşçı kimliğini, halter, disk... vs. gibi aletler ise sporcu kimliğini, tıp araç-gereçleri ise hekimlik

örneklerinde bu durum söz konusu değildir. Ayrıca yapılan antropolojik analizler sayesinde strigilis buluntulu kadın mezarları her strigilis buluntulu mezar sahibinin erkek ve atlet olmadığı gerçeğini de ortaya koymuştur¹¹⁰. Strigilis ile birlikte ele geçen buluntular çok çeşitli olabilmektedirler¹¹¹. Bunlar: Amphora, amphoriskos, pelike, alabastron, Kaidesiz kyliks, bolsal, lekythos, olpe, skyphos, kyliks, khytridion, kâse, terra-kotta figürin, aşık kemikleri, fibula, çivi, sikke, boncuk, ayna, iğne, halka ve ağırşak gibi mezar hediyeleri olabilmektedirler.

Strigilis buluntulu mezarlara bakıldığında, mezar sahiplerinin cinsiyet ve yaşlarında bir düzen arz etmediği görülmektedir. Strigilis buluntulu 23 mezardan altı tanesinin Antropolojik analizleri yapılamadığı için bireylerin cinsiyet ve yaşları bilinmemektedir. Geriye kalan 17 mezardan üç tanesinin cinsiyeti belirlenememiş, üç tanesinden iskelet ele geçmemiş, dört tanesinde hem erkek hem de kadın olduğu saptanmış, üç tanesinde erkek, üç tanesinde kadın ve bir tanesinde cinsiyetleri belirlenemeyen biri 3,3, diğeri 4,3 yaşlarında olan iki çocuk olduğu analizler sonucunda ortaya konulmuştur (**Grafik. 3**).

Oldukça ilginç çıkan analiz sonuçlarına bakıldığında strigilis buluntulu kadın mezar sayısının, strigilis buluntulu erkek mezar sayısına eşit olduğu görülmektedir. İçinde hem erkek hem de kadının olduğu dört mezardan ele geçen strigilislerin hangi cinsiyete ait olduğunu saptamak oldukça zordur. Ancak 26 no.lu mezardan ele geçen ayna'nın kadına ait olduğu kuvvetle muhtemeldir, çünkü şimdiye kadar strigilis buluntulu kadın

---

kimliğini çoğunlukla açıklamaktadır. Ancak bazı istisnai örnekler de vardır. Örneğin Epidaurus'daki bir çocuk mezarında kılıç, ok ucu, hançer gibi savaş aletleri ile birlikte tunç bir strigilis ele geçmiştir(Kotera-Feyer, 1993, 84).

¹¹⁰ Bazı yayın ve çalışmalarda antropolojik analizler yapılmadan, mezardan strigilis ile birlikte ele geçen buluntular dayanak gösterilerek strigilis buluntulu mezar sahibinin erkek veya atlet olabileceği belirtilmektedir. Örn. Trendall, 1972-1973, 35.; Gürbüzer, 2006, 82,95.; Angelis, 2006, 171.; Aksi görüş için bkz. Aydın Tavukçu, 2006, 163-Dn.1066: Strigilislerin genelde erkekler için bırakıldığı düşünülmesine rağmen, M. Ö. 4. yy. sonlarına tarihlenen TSM 1'de bulunan bir strigilis bu yargıyı değiştirmiş ve bayanlar için de bırakılabildiğini göstermiştir.

¹¹¹Güney İtalya ve Sicilya'da strigilis ile birlikte erkek mezarlarından ele geçen buluntular genelde standarttır. Mezar buluntuları Krater, Pelike veya Oinokhoe, bireyin bir elinde strigilis diğer elinde bıçak ve birkaç tane kap olabilmektedir (Trendall, 1963-1964, 43.).

mezarlarına rastlanırken, ayna buluntulu erkek mezarına bir örnek dışında hiç rastlanmamıştır¹¹². Dolayısıyla 26 no.lu mezardan ele geçen buluntuların bir bölümünün kadına ait olduğunu söyleyebiliriz (belki de strigilis de bu buluntular arasındaydı). Oysaki erkek bireyin herhangi bir buluntuya sahip olup olmadığı hakkında kadın için verilen örnek kadar güçlü bir kanıt sunulmamaktadır.

Strigilis buluntulu kadın mezarları, İtalya'daki Yunan koloni bölgeleri dışında kalan bütün Yunan etki alanında yer alan bölgelerde birkaç örneği geçmeyecek kadar çok nadir ele geçmişlerdir. Ancak İtalya coğrafyasında kadın mezarlarına strigilis bırakılması geleneği oldukça yaygındır. Bu durum Antandros'un İtalya ile bir ilişki içerisinde olabileceğini akla getirmektedir. Nitekim bu düşünceyi destekleyecek bilgiyi Ksenophon'dan edinmekteyiz. Peloponnesos savaşının ikinci evresi ile ilgili Ksenophon'un aktardığı bilgiye göre; Alkibiades komutası altındaki Atina birlikleri, Mindaros komutasındaki Peloponnesos birliklerini MÖ. 410 yılında Kyzikos'ta yenilgiye uğratırlar. Bunun üzerine Pers satrapı Pharnabazos, Peloponnesoslular'ın bütün birliklerine ve onların müttefiklerine savaşta kaybettikleri gemilerinin yerine yenilerini yapmaları için para verip Antandros'a gönderir. Antandros'da gemilerin yapımı sırasında Syrakusalılar Antandros halkı ile işbirliği yapıp yıkılan surlarının onarılmasında onlara yardımda bulunurlar. Ayrıca Syrakusalılar nöbet tutmalarındaki gayretleri ile Antandros'lular'ın takdirlerini kazanmayı başarırlar. Syrakusalılar'ın sergiledikleri bu davranışları sonucunda Antandros'lular, onlara vatandaşlık hakkı tanırlar¹¹³. Olasılıkla vatandaşlık hakkı tanınan Syrakusalıların en azından bir bölümü Antandros'da

---

¹¹² Bilindiği üzere strigilis mezar eşyası olarak da kullanılır ve genellikle erkek mezarlarına konulur. Normal olan bu durum, strigilis ile aynanın beraber bir erkek mezarında ele geçmesi (Kıbrısta yer alan Nea Paphos'da Hellenistik Döneme tarihlenen 35-40 yaşlarındaki bir erkek mezarında strigilis, ayna ile birlikte ele geçmiştir.) ile bir sorun haline gelmektedir. Her ne kadar vazo üzerindeki betimlemelerde erkeklerin ayna kullandığı bilirse de, strigilis ve aynanın birlikte kullanıldığı hiçbir şekilde görülmemiştir. (Cassimatis, 1991, 194.)

¹¹³Ksenophon 1999, I, I, 25-26.

aileleriyle birlikte yaşamaya başlamış ve kadın mezarlarına strigilis bırakılması geleneklerini de buraya taşımış olmalıdırlar¹¹⁴.

Strigilis buluntulu çocuk mezarlarına Yunanistan ve Yunan etki alanının içinde yer alan bütün bölgelerde seyrek olarak rastlanır. Çocuk mezarlarına strigilis bırakılması onların sporcu ya da savaşçı kimlikleriyle ilişkili olmasa gerek. Büyük olasılıkla çocuk öbür dünyada büyüdüğünde strigilisi kullanması için çocuğun mezarına ailesi tarafından bırakılıyordu. Peleponessos'da bazı çocuk veya bebek mezarlarında strigilisler minyatür şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Korint'de M.Ö. 5. yüzyılın ikinci yarısında bireyin yanına birden fazla strigilis bırakıldığı görülür, yetişkinlerin mezarlarında strigilisler daha çok çift olarak ele geçerken, dört ya da daha fazla strigilis buluntulu mezarlar çocuklara ait olduğu görülmektedir. Hatta bir mezardan 10 adet strigilis ele geçmiştir. Strigilislerin çokluğu ve minyatür şekilleri ölü yakınlarının onlara yükledikleri anlamlara bağlı olmalıydı¹¹⁵. Bu konu yoruma oldukça açık olup, öbür dünya inancıyla ilişkilendirmek olasılıklar dâhilindedir. Antandros Nekropolisinde strigilis buluntulu çocuk mezarları diğer bölgelerde olduğu gibi nadir bir uygulama olarak karşımıza çıkmakta ve tek örnek ile bu uygulamayı temsil etmektedir.

Antandros Nekropolisi'nde ele geçen 37 adet strigilisten sekiz tanesi tunçtan yapılırken, 29 tanesi demirden yapılmıştır. Çalışma kapsamında değerlendirilen strigilisler, bütün Yunan etki alanında olduğu gibi Antandros'ta da M.Ö. 4. yüzyıldan itibaren demir endüstrisinin geliştiğini ve tunç strigilislerin yerini artık demir strigilislerin aldığını gözler önüne sermektedir. Ele geçen sekiz adet tunç strigilisten yedi tanesi mezar buluntuları yardımıyla tarihlendirilmiştir. Kesin olarak tarihlendirilen bu strigilislerden altı tanesi. 5. yüzyıla tarihlendirilirken sadece bir tanesi 4. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Ele geçen diğer 29 adet demir strigilisten 23 tanesi kesin olarak tarihlendirilmiştir. Bu strigilislerden altı tanesi M.Ö. 5.

¹¹⁴Aslında, Sicilyanın M.Ö. 7. Yüzyıldan itibaren Batı Anadolu ile bir çok farklı alanda sıkı ilişki içinde olduğu görülmektedir. Mimarlık ilişkileri için bkz. Anabolu, M.U., "Anadolu ve Sicilya Arasındaki Mimarlık İlişkileri" Türk Arkeoloji Dergisi XXVIII, Ankara-1989, 41-53.

¹¹⁵Kotera-Feyer, 1993, 101.

yüzyıla, 14 tanesi M.Ö. 4. yüzyıla ve üç tanesi de M.Ö. 2. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Bu sayısal verilerden de anlaşıldığı gibi M.Ö. 4. yüzyıldan itibaren tunç strigilis kullanımı neredeyse bitmiş yerini demir strigilislere bırakmıştır (**Grafik 4**).

3.1.1. Mezar İçinden Ele Geçen Strigilisler

1.No.lu Lahit Mezar: (Levha 2, Çizim 1)

Tanım: Modern dönemde kısmen tahrip olmuş lahdin gövdesi gözenekli tuf taşından, masif bloğunun içinin oyulması ile elde edilen 1 no.lu lahit mezarın uzunluğu 1.83 cm, genişliği 59 cm olarak ölçülmüştür. Doğu-batı doğrultulu yerleştirilen lahdin içinde herhangi bir kemik kalıntısına rastlanmamıştır. Lahdin batı bölümünde bir adet tam korunmuş küçük kâse (tuzluk), iki adet demir strigilis, dört ayrı alabastrona ait parçalar ve bunların dışında parçalar halinde Attika üretimi ve yerel üretim seramik parçaları ile çeşitli metal parçalar ve deniz kabukları ele geçmiştir.

2. No.lu Lahit Mezar: (Levha 2, Çizim 2)

Tanım: Nekropol çalışmalarında en zengin mezarı 2 no.lu lahit mezar oluşturmaktadır. Çevresi düzgün işçiliğe sahip blok taşlardan oluşturulmuş ve kenetler yardımı ile birbirine bağlanmış bir istinat duvarı bulunmaktadır. Lahdin kasası, 2.16 cm uzunluğa ve 84 cm genişliğe sahiptir. Mezarın gövdesi gözenekli tuf taşından, masif bloğunun içinin oyulması ile elde edilmiştir. Kemiklerin neredeyse tamamına yakınının erimiş olmasından dolayı, lahitte kaç bireyin bulunduğu tam olarak saptanamamakla beraber, yapılan antropolojik araştırmalar sayesinde, erişkin bir bireye ait kemiklerin olduğu anlaşılmıştır. Lahit içerisinde yedi Kaidesiz kyliks, dört bolsal, bir skyphos, bir alabaster taşından alabastron, bir adet masa amphorası, bir tunç fibula, iki pişmiş toprak figürin ve bir demir strigilis olmak üzere toplam on sekiz hediye ele geçmiştir. Mezar hediyelerinin hemen hepsi lahdin batısına, yani bireyin ayakucuna yerleştirilmiştir. Bu kuralı, yaklaşık göğüs bölgesine

bırakılan alabastron, sol kalça hizasına bırakılan bir Kaidesiz kyliks ile kalça üzerine bırakıldığı anlaşılan skyphos bozmaktadır¹¹⁶.

4 No.lu Lahit Mezar: (Levha 2, Çizim 3)

Tanım: Gövdesi gözenekli tuf taşından, masif bloğunun içinin oyulması ile elde edilen 4 no.lu lahit mezarın uzunluğu 1.93 cm, genişliği 73 cm olarak ölçülmüştür. Doğu-batı doğrultulu yerleştirilen lahdin içerisinde bir bireye ait iskelet ortaya çıkarılmıştır. Yapılan antropolojik araştırmalar iskeletin genç erişkin bir kadına ait olduğunu ortaya koymuştur. Mezar sahibinin kadın olması ve mezar hediyesi olarak strigilisin bırakılması İtalya dışında çok nadir görülen bir gelenektir. Ayrıca genel kabul görülen strigilislerin erkek ile özdeşleştirilmesi fikrini tartışılır hale getiren örneklerden bir tane olması açısından oldukça önemli bir veridir. Bireyin ayakucuna bir adet Attika siyah firnisli pelike ve bir adet tunç strigilis bırakılmıştır.

6. No.lu Lahit Mezar: (Levha 2, Çizim 4)

Tanım: Gövdesi gözenekli tuf taşından, masif bloğunun içinin oyulması ile elde edilen 6 no.lu lahit mezarın uzunluğu 2.09 cm, genişliği 80 cm olarak ölçülmüştür. Doğu-batı doğrultulu yerleştirilen lahdin içerisinde bir adet iskelete ait çok az sayıda kemik ortaya çıkarılmıştır. Cinsiyeti belirlenememekle beraber, yapılan antropolojik araştırmalar sayesinde, erişkin bir bireye ait olduğu anlaşılmıştır. Lahit içerisinde dağınık bir şekilde bir adet gri amphora parçaları, kyliks-skyphos parçaları, Kaidesiz kyliks parçaları ve strigilisin kaşık bölümüne ait küçük parçalar ele geçmiştir.

13 No.lu Kiremit Mezar: (Levha 2, Çizim 5)

Tanım: 13 no.lu kiremit mezar doğu-batı doğrultulu bir şekilde yerleştirilmiştir. Kemikler başka yerde yakılarak bu alana dağınık şekilde konulmuştur. Mezardan üç adet khytridion, iki adet minyatür olpe, demir toka parçaları ve skyphoid kantharosa ait kaide ve gövde parçalarının yanı

¹¹⁶ Polat, 2008, 275.

sıra bir adet tunç sikke¹¹⁷ ve iki adet demir strigilis'e ait parçalar ele geçmiştir. Strigilisler mezarın batı bölümüne yerleştirilirken, diğer mezar hediyeleri dağınık bir şekilde yerleştirilmiş ve üzerleri düz kiremitlerle kapatılmıştır. Kiremitlerin altından dışarıya taşan kemikler ve hediyelerin önce bir başka mezara ait olduğu düşünülse de malzemelerin aynı tarihe tarihlenebiliyor olmaları ve benzer formlar olmaları nedeniyle tek mezar olduğuna karar verilmiştir. Mezarın malzemeleri arasında yer alan Geç Roma dönemine ait sikke mezarın bu dönemde karıştırılmış olabileceğini göstermektedir.

16 No.lu Lahit Mezar: (Levha 2, Çizim 6)

Tanım: Gövdesi gözenekli tuf taşından, masif bloğunun içinin oyulması ile elde edilen 16 no.lu lahit mezarın uzunluğu 2.05 cm ve genişliği 74.5 cm olarak ölçülmüştür. Doğu-batı doğrultulu yerleştirilen mezar içerisinde iskelete rastlanmamıştır. Mezar ikinci kullanım için açılmış ve ilk gömüye ait mezar hediyeleri mezarın kuzeybatı köşesine doğru itilmiştir. Mezardan bir adet demir strigilis, iki adet kap skyphos, bir adet kâse, bir adet pişmiş toprak alabastron, ve bir adet parçalar halinde korunmuş amphora ele geçmiştir. Yapılan ikinci gömünün tahribatından dolayı mezarın kuzeybatı köşesinden ele geçen strigilisin orijinal yerini saptamak mümkün olamamıştır.

17 No.lu Lahit Mezar: (Levha 3, Çizim 7)

Tanım: Gövdesi gözenekli tuf taşından, masif bloğunun içinin oyulması ile elde edilen 17 no.lu lahit mezarın uzunluğu 2.05 cm, genişliği 74.5 cm dir. Lahit Doğu-Batı doğrultulu yerleştirilmiştir. İskelet, baş doğuya, ayaklar batıya gelecek şekilde sırtüstü yatırılmış, kollar iki yana düz bir şekilde yerleştirilmiştir. Bireyin yaşı belirlenememekle birlikte, erişkin bir kadın olduğu antropolojik araştırmalar sonucunda ortaya konulmuştur. Mezar

¹¹⁷ Mezara ait AOF 13 kodu verilen tunç sikkenin bu mezara ait olmadığı, tahrip edilen kiremitlerin arasından mezarın içine girdiği düşünülmektedir. Çünkü sikke temizlendikten sonra M.S. 383-408 tarihine (İmparator Arcadius) verilmesi gerektiği görülmüştür). Mezara ait diğer malzemenin tamamı Hellenistik döneme verilmektedir.

sahibinin kadın olması ve mezar hediyesi olarak strigilisin bırakılması 4 No.lu ve 67 No.lu mezarlarda olduğu gibi aynı gelenek kendini burada tekrar etmektedir. Mezarda bir adet amphora ve bir adet tunç strigilis ele geçmiştir. Amphora bireyin ayakucuna bırakılırken, strigilis bireyin sol elinin hemen yanında bulunmuş, olasılıkla bireyin sol eline tutturulmuştu. Amphoranın ayakucuna, strigilisin ise sol ele konulması bireyin solak olduğu düşüncesini akla getirmektedir.

26 No.lu Lahit Mezar: (Levha 3, Çizim 8)

Tanım: Gövdesi gözenekli tuf taşından, masif bloğunun içinin oyulması ile elde edilen 26 no.lu lahit mezarın uzunluğu 2.15 cm, genişliği 82 cm olarak ölçülmüştür. Doğu-batı doğrultulu yerleştirilen mezar sahipleri başları doğuya gelecek şekilde sırt üstü yatırılmıştır. Mezarda yaş grubu saptanamayan iki erkek ve bir kadın olmak üzere toplam üç birey yer alır. Mezardan bir adet kırmızı figür pelike ve iki adet demir strigilis ele geçmiştir. Pelike bireylerin ayakucuna yerleştirilirken, ATZ 3 kodlu strigilis bireylerin baş hizasının hemen güneyine, ATZ 2 kodlu strigilis ise sol baldır kısmının güneyine yerleştirilmiştir. Olasılıkla ATZ 2 bireylerden birinin ya sol eline tutturulmuştu ya da ikinci gömü yapılırken tesadüfen bireyin sol eline yakın konulmuştur.

36 No.lu Lahit Mezar: (Levha 3, Çizim 9)

Tanım: Uzunluğu 2.16 cm genişliği 84 cm olarak ölçülen 36 no.lu mezarın gövdesi gözenekli tuf taşından, masif bloğunun içinin oyulması ile elde edilmiştir. Nekropol çalışmalarında 36 no.lu lahit mezar, içerisinde en çok birey barındıran mezar olarak belirlenmiştir. İki kadın, iki erkek ve bir çocuğun içerisine yatırıldığı lahit içerisinden, üç kyliks-skyphos, bir masa amphorası, üç tunç ayna ve bir adet demir strigilis ele geçmiştir. Mezar hediyeleri bireylerin ayakucuna bırakılmışlardır. Lahdin hacmi göz önüne alındığında, beş bireyin aynı anda bu lahde sığması pek mümkün gibi görünmemektedir. Bu da, aile mezarı olarak kullanılan lahitlerin aileden biri

öldüğü zaman aynı lahdin açılarak tekrar kullanıldığını göstermesi açısından oldukça önemli bir veri oluşturmaktadır.

40 No.lu Lahit Mezar: (Levha 3, Çizim 10)

Tanım: Gövdesi gözenekli tuf taşından, masif bloğunun içinin oyulması ile elde edilen 40 no.lu lahit mezarın uzunluğu 2.08 cm, genişliği 75 cm olarak ölçülmüştür. Lahit doğu-batı doğrultulu yerleştirilmiştir. İskelet sayısı bir olup, erişkin olduğu saptanan bireyin cinsiyeti belirlenememiştir. Mezardan iki adet strigilis, parçalar halinde ele geçmiş iki adet amphora, iki adet alabaster taşından yapılmış alabastrona ait parçalar, bir adet bolsala ait parçalar ve bir adet Kaidesiz kylikse ait parçalar ele geçmiştir. Strigilis ile birlikte diğer hediyeler de bireyin ayakucuna bırakılmıştır.

49 No.lu Lahit Mezar: (Levha 3, Çizim 11)

Tanım: Nekropolis'te ele geçen bazı taş lahit mezarların çevresinin, lahit kapağının üst seviyesini de aşan yükseklikte, moloz taşlardan yapılmış bir istinat duvarı ile çevrelendiği gözlenmektedir. Bu istinat duvarının iç kısmında da çakıl taşların bulunduğu gözlenmiştir. Bazı istinat duvarlarının dış cephesinin sıvalı olduğuna işaret eden, sıva kalıntıları saptanmıştır. Bu istinat duvarlarının sıvalı bir yüzey ile kaplı olması, gömünün tamamlanmasının ardından istinat duvarının en azından bir bölümünün toprak üstünde görülebilir durumda olduğuna işaret etmektedir. Bu görülebilirlik, aynı aileden daha sonra ölen kişilerin, aynı lahde gömülmesine de olanak tanıyor olmalıydı.

Bu tip lahitlerin veya mezar anıtlarının toprak üstünde görülebilirliğine güzel bir örneği 49 no.lu lahit oluşturmaktadır. Lahdin gömülmesinin ardından lahdin çevresi, yukarıya doğru daralan basamakların oluşturduğu piramidal bir podyum ile kapatılmıştır. İlk basamak 317X310 cm uzunluğunda kare planlı olup, iç kısmında yalnızca bir lahit saptanabilmiştir. Lahit kasasının uzunluğu 2.03 cm genişliği ise 75 cm olarak ölçülmüştür. Bu podyumun kuzey bölümüne yerleştirilmiş olan lahdin güneyinde ikinci bir lahdin yerleştirilmesine olanak tanıyacak

boşluğun bulunmasına karşın, bu boşluk moloz taşlarla doldurularak, podyumun daralarak yükselen basamaklarına zemin hazırlamıştır. Lahdin kuzey batı köşesine yani bireyin ayakucunda ele geçen iki tunç strigilis ve bir gri amphora sayesinde M.Ö. erken 5. Yüzyıla tarihlenen podyumlu mezarın, podyumunun yalnızca üç basamağı günümüze ulaşabilmiştir. Bu podyum üzerine oturan M.Ö. 4. yüzyıla ait 58 no.lu çatı kiremidi, mezar podyumunun en geç M.Ö. 4. yüzyılda tahrip edildiğinin kanıtıdır¹¹⁸. Yapılan antropolojik araştırmalar sayesinde tozlaşmış durumda olan iskeletin erişkin bir erkeğe ait olduğu saptanmıştır.

60 No.lu Lahit Mezar: (Levha 3, Çizim 12)

Tanım: 2.13 cm uzunluğa ve 80 cm genişliğe sahip olan 60 no.lu mezar, gözenekli tuf taşından, masif bloğun içinin oyulması ile elde edilen gövde kısmı ve üçgen çatılı tek parça kapağa sahiptir¹¹⁹. Doğu-batı doğrultulu yerleştirilen lahitten baş doğuya ayaklar batıya gelecek şekilde yatırılmış olan üç adet iskelet ele geçmiştir. Bunlardan birincisi; erişkin bir kadın, ikincisi, erişkin bir erkek, üçüncüsü, 47,5 yaşındaki bir erkektir. Mezarda iki adet amphora, üç adet sikke, 1 adet kırmızı figür tekniğiyle bezeli ancak bezeli kısmı çok az korunmuş olan bodur lekythos, 1 adet kâse, 1 adet ufak kâse (tuzluk?) iki adet demir parça ve 1 adet çok kötü korunmuş demir strigilis ele geçmiştir. Strigilis bireylerin ayakucuna bırakılmıştır. Lahdin güneydoğu köşesinde büyük boyutlu, kulbunda iki yiv bulunan gri amphoranın içine kremasyon kemikler konulmuştur. Bu nedenle amphoraya 60 A nolu mezar denilmiştir. 60 nolu mezarın hediyesi olmadığı anlaşılmıştır ancak içinden ele geçtiği için malzemesinin kodunu almıştır. Lahit içerisine bırakılan bu urne, 45-50 yaşlarında yaşlı bir erkeğe aittir¹²⁰.

61 No.lu Lahit Mezar: (Levha 4, Çizim 13)

Tanım: 2.04 cm uzunluğa ve 74 cm genişliğe sahip olan 61 no.lu mezar, gözenekli tuf taşından, masif bloğun içinin oyulması ile elde edilmiştir.

¹¹⁸ Polat, 2008, 276.

¹¹⁹ Polat, 2008, 275.

¹²⁰ Polat-Polat, 2007, 3.

Mezara 3 gömü yapılmıştır. Kemikleri iyi korunmamış olan bireylerin baş kısımları doğuya gelecek şekilde yatırılmışlardır. Yapılan antropolojik araştırmalar sayesinde, bireylerden birinin erişkin bir kadın, diğerinin erişkin bir erkek olduğu saptanmıştır. Ancak üçüncü bireyin cinsiyeti belirlenememekle beraber erişkin olduğu saptanabilmiştir. Mezarda bir adet amphora, bir adet demir strigilis ve ne olduğu anlaşılamayan bir adet demir alet ele geçmiştir. Amphora lahadin kuzeybatı köşesine, bireylerin ayakucuna bırakılırken, strigilis bireylerden birinin sol elinin hemen yanında karın üstüne gelecek şekilde konulmuştur. Olasılıkla strigilis bireylerden birinin sol eline tutturulmuştu.

63 No.lu Kiremit Mezar: (Levha 4, Çizim 14)

Tanım: 2.27 cm uzunluğa, 55 cm genişliğe ve 61 cm derinliğe sahip olan 63 no.lu kiremit mezar inhumasyon gömü tipine sahiptir. Doğu ve batı uçları birer tane düz stroterle, üstü ise üç adet oval kiremitle kapatılarak oluşturulan mezarın doğu bölümüne düz bir stroter daha yerleştirilmiştir. Mezarın doğu ve batı kapama kiremitlerinin yerinden oynamaması için batıda yer alan kapama kiremidinin altına, doğudakini ise yanlarına taşlar sıkıştırılarak mezar sağlamlaştırılmıştır. Erişkin bir erkeğe ait olan iskeletin kol ve bacak kemikleri iyi korunmuştur. İskeletin uzunluğu 173 cm, omuz 22 cm, bel kısmı 27 cm olarak ölçülmüştür. Bireyin ağız kısmında bir adet Philetairos sikkesi (MÖ 158-138), batıda bireyin ayağının yanında bir adet strigilis ve dağınık şekilde birçok seramik parçası ele geçmiştir.

67 No.lu Lahit Mezar: (Levha 4, Çizim 15)

Tanım: Gövdesi gözenekli tuf taşından, masif bloğun içinin oyulması ile elde edilen 67 no.lu lahit mezarın uzunluğu 2.03 cm, genişliği 80 cm olarak ölçülmüştür. Lahit doğu-batı doğrultulu yerleştirilmiştir. İskelet kafatası dışında iyi korunmuş olan 16 yaşındaki bir kadına aittir. Kollar vücuda paralel, bacaklar düz yatırılmış, belde hafif kıvrılma var. İskeletin boyu 1.80 cm olarak ölçülmüştür. Mezarda strigilis parçaları, bir alabastron, bir alabastron ağız, bir adet tunç ayna ve bir adet skyphos ele geçmiştir. Sağ

dirseği ile kaburgası arasında bir adet alabastron, sol kolun yanında da bir adet alabastron ağız, kaval kemiği yanında ise bir adet tunç ayna ve strigilis parçaları ele geçmiştir.

68 No.lu Lahit Mezar: (Levha 4, Çizim 16)

Tanım: Gövdesi gözenekli tuf taşından, masif bloğun içinin oyulması ile elde edilen 68 no.lu lahit mezarın uzunluğu 2.00 cm, genişliği 75 cm olarak ölçülmüştür. Doğu- batı doğrultulu yatırılan bireyin sadece kaval kemiğinin bir bölümü korunmuş ve yapılan antropolojik araştırmalar sonucunda iskeletin erişkin bir erkeğe ait olduğu saptanmıştır. Mezarın batı bölümünde (yani bireyin ayak ucuna gelecek şekilde) bir adet tunç strigilis ve bir adet amphora ele geçmiştir.

84 No.lu Kiremit Mezar: (Levha 4, Çizim 17)

Tanım: 1.33 cm uzunluğa, 80 cm genişliğe ve 20 cm derinliğe sahip olan 84 no.lu kiremit mezar inhumasyon gömü tipine sahiptir. Doğu-batı doğrultulu olarak yatırılmış olan bireyin üzeri oval bir kiremit ile kapatılmıştır. Mezarda cinsiyetleri belirlenemeyen biri 3,3, diğeri 4,3 yaşlarında olan iki bireye ait kemikler ele geçmiştir. İskeletin başı yine doğu kısmında yer almaktadır. Ağız kısmına yakın bir noktada bir adet tunç sikke, kol kemiğinin altında çok kötü korunmuş ve ne olduğu anlaşılmayan bir adet terrakotta figürine ait parçalar ve bireylerin ayakuçlarına yakın bir yerde bir adet strigilis parçası ele geçmiştir.

207 No.lu lahit Mezar: (Levha 4, Çizim 18)

Tanım: 204 cm uzunluğa, 80 cm genişliğe sahip olan 207 no.lu mezar, gözenekli tuf taşından, masif bloğun içinin oyulması ile elde edilen gövde kısmı ve üçgen çatılı tek parça kapağa sahiptir¹²¹. Mezarda, baş doğuda olmak üzere doğu-batı doğrultulu yerleştirilmiş dört bireye ait iskeletler ele geçmiştir. 4 adet yetişkin bireye ait kemiklerin iyi korunduğu gözlenmiştir. İki evreli olduğu anlaşılan mezarın birinci kullanımına ait kemikler ve

---

¹²¹ Polat, 2008, 275.

mezar hediyeleri iyi bir şekilde korunmamıştır. İkinci kullanımda bireyler mezara yerleştirilirken birinci evreye ait kemik ve hediyeleri dağıtılmıştır. Mezarın üst seviyesinde daha önce ele geçen kyliks-kantharos parçası olasılıkla bu mezarın birinci kullanımına ait bir hediyedir. İkinci kullanım sırasında dağıtılan bu mezardan çıkarılan toprakla mezarın etrafına yayılmış olmalıdır. Mezarda dağınık bir şekilde bir adet kötü korunmuş tunç sikke, bir adet boncuk ile tunç bir objeye ait parça ve bireylerin ayakuçlarına yakın bir bölgede ise bir strigilis ele geçmiştir.

210 No.lu Lahit Mezar: (Levha 5, Çizim 19)

Tanım: M.Ö. 4. yüzyıl lahitlerinden bazılarının Hellenistik Dönem’de ikinci kez kullanıldıkları tespit edilmiştir. Bunun en güzel örneğini 210 no.lu lahit oluşturmaktadır. Lahit 219 cm uzunluğa ve 85 cm genişliğe sahiptir. Kapağının güneybatı köşesi çatlak olan lahdin açılmasının ardından, içerisinde doğu-batı doğrultulu yerleştirilmiş, iki erişkin bireye ait iskelet belirlenmiştir. Ayakucuna hediye olarak bırakılmış iki kyliks-kantharos, bolsal, geç kırmızı figür bezeli bir pelike ile diz ve karın hizasına bırakılmış, parçalı halde iki strigilisin yanı sıra, içinde kremasyon bulunan kırılmış halde bir Hellenistik stamnos ile bunu kapağı olarak kullanıldığı anlaşılan bir kase ele geçmiştir. Yapılan değerlendirme sonrasında, M.Ö. erken 4. yüzyıla ait bu lahdin çatlak olan güney batı köşesinin Hellenistik Dönem’de kaldırılarak, lahdin içerisine bir urnenin konulduğu anlaşılmıştır¹²². Urne kabı kırıldığı için kremasyon kemiklerin küçük bir bölümü etrafa dağılmıştır. Buluntular bireylerin ayakucu bölümüne yerleştirilirken, strigilislerden biri bireyin diz hizasına, diğeri ise karın bölgesine yerleştirilmiştir.

215 No.lu Lahit Mezar: (Levha 5, Çizim 20)

Tanım: 206 cm uzunluğa ve 80 cm genişliğe sahip olan 215 no.lu mezar, gözenekli tuf taşından, masif bloğun içinin oyulması ile elde edilen gövde

---

¹²² Polat-Polat, 2007, 5.

kısmı ve üçgen çatılı tek parça kapağa sahiptir¹²³. Lahdin içinde baş doğuda ayaklar batıda olacak şekilde sırt üstü yatırılmış en az üç birey bulunmaktadır. Bireylerin üst üste gelecek şekilde yerleştirilmiş olması ve birey sayısı lahdin açılıp tekrar kullanıldığını, dolayısıyla bir aile mezarı olarak kullanıldığını göstermektedir. Mezarda iki adet Kaidesiz kyliks, beş adet bolsal, iki adet lekythos, biri tunç, diğeri demir iki adet strigilis, bir adet olpe, bir adet skyphos ve ne olduğu tam olarak anlaşılamayan bir adet tunç obje ele geçmiştir. Mezarda EOM 8 kodlu strigilis, iki bolsala ait parçalar ile birlikte iskeletlerden birinin başının hemen gerisine bırakılırken, aynı mezarda ele geçen EOM 9 kodlu strigilis ise lahdin orta bölümünde iskeletlerin güney tarafında ele geçmiştir.

224 No.lu Lahit Mezar: (Levha 5, Çizim 21)

Tanım: 217 cm uzunluğa ve 80 cm genişliğe sahip olan 224 no.lu mezar gözenekli tuf taşından, masif bloğun içinin oyulması ile elde edilen gövde kısmı ve üçgen çatılı tek parça kapağa sahiptir¹²⁴. Kemikler kötü korunduğu için mezarda kaç bireyin olduğu anlaşılamamıştır. Birey ya da bireyler lahdin içine sırtüstü yatırılmış, baş doğuda, ayaklar batıdadır. Mezardan ele geçen bir adet strigilis ve bir adet ayna biri kadın diğeri erkek iki bireyin ya da yalnızca bir kadının olduğunu göstermektedir. Çünkü şimdiye kadar kadın mezarlarında strigilis buluntusuna rastlanırken, erkek mezarlarında ayna buluntusuna rastlanmamıştır. Mezarın içinden batıda iki parça halinde bir amphora, orta bölümde bir adet tunç ayna, biri çok kötü korunmuş iki adet tunç sikke, bir adet gümüş sikke, bir adet boyun kısmı kırık amphoriskos, iki adet küçük tunç halka, iki adet ağırşak ve iki adet Thasos amphorası kulbu ele geçmiştir. Kulplar kafatasının iki yanında ele geçmiş, muhtemelen başın iki yanına destek amaçlı kullanılmışlardır. Tunç halkalar, olasılıkla strigilis ile ilişkilidir. Genellikle strigilisi bir yere asmada iç içe geçirilmiş tunç halkalar kullanılır ve başka mezarlarda da aynı kontekst içinde ele geçtikleri görülmüştür. Strigilis lahdin orta bölümünde dağınık halde duran kemiklerin arasından ele geçmiştir.

¹²³ Polat, 2008, 275.

¹²⁴ Polat, 2008, 275.

226 No.lu Lahit Mezar: (Levha 5, Çizim 22)

Tanım: 202 cm uzunluğa ve 80 cm genişliğe sahip olan 226 no.lu mezar, gözenekli tuf taşından, masif bloğun içinin oyulması ile elde edilen gövde kısmı ve üçgen çatılı tek parça kapağa sahiptir. 226 no.lu lahdin batı bölümünde biri amphora diğeri stannos olmak üzere iki urne açığa çıkarılmıştır. Her iki urnenin de ağzına birer kâse kapak olarak bırakılmıştır. Amphora urneye 226A mezar numarası ve EJM kodu, stannos urneye 226B mezar numarası ve EJM kodu verilmiştir. Urnelerin yanı sıra iki inhumasyon gömüye de rastlanmıştır. İnhumasyon bireylerden altta yer alan ve mezarın ilk gömüsü olduğu düşünülen bireyin başı doğuda yer almaktadır. İkinci inhumasyon gömüde ise bireyin başı batıda yer alır. Bu şekliyle nekropolün doğu-batı doğrultulu gömü geleneğine aykırı bir gömüdür. Kemikler çok kötü korunmuştur. Mezardan urne ve kapak olarak kullanılan kâseler dışında, beş adet tunç sikke, iki adet demir strigilis parçası, bir adet kyliks ve bir adet pelike kulbu ele geçmiştir. Mezarın ilk gömüsüne ait olduğunu düşünülen EJM 4 kodlu strigilis, bir kyliks kulbu, bir pelike(?) kulbu ve 3 adet sikke ele geçmiştir. Sikkelerden biri Antandros sikkesi olup arka yüzünde aslan başı ve ANT yazısı yer almaktadır. EJM 4 kodlu strigilis başı doğuda yer alan ilk gömü sahibinin ayakucuna bırakılmıştır. EJM 5 kodlu strigilis ise başı batıda yer alan ikinci gömü sahibinin ayakucuna bırakılmıştır.

260 No.lu Lahit Mezar: (Levha 5, Çizim 23)

Tanım: M.Ö. geç 5. yüzyılda başlayıp, M.Ö. 4. yüzyılda da artarak kullanımını sürdüren lahitleri çevreleyen dış yüzü kireç harç sıvalı duvarın işlevi, ortaya çıkarılan 260 no.lu lahit ile anlam kazanır¹²⁵. Bu lahdin çevre duvarı, lahit kapağından yaklaşık 50 cm yükseklikte, moloz taş dolgusuyla birlikte, lahdin batı yarısında oldukça iyi korunmuştur. Bu lahit, özellikle M.Ö. 4. yüzyıl lahitlerini çevreleyen kireç harç sıvalı duvarların yalnızca lahdi çevrelemekle kalmayıp, lahdin üzerindeki üst yapıya temel oluşturduğunu ortaya koyar. Lahdin toprak üzerinde yerinin belirlenmesine

¹²⁵Polat *et al.*, 2010, 9, 12, Res. 8.

yarayan bu üst yapının dikdörtgen prizma şeklinde olduğunu belirler. Bu üst yapının dış yüzünün orijinalde tamamen sıva ile kaplı olduğu, hem güney hem de kuzey yüzünde korunmuş olan sıvalardan anlaşılır. Ayrıca lahdin kuzey ve güney bölümünü kaplayan sıvaların, alt bölümde köşe yaparak yere paralel olarak yaklaşık 20 cm daha devam ettiği de görülür. Sıvadaki bu dönüş, lahdin gömüldüğü dönemdeki yürüme düzleminin belirlenmesi açısından da oldukça önemlidir. Yürüme düzlemini belirleyen bu sıva dönüşünün, lahit kapağı yan pervazının üstü ile aynı seviyede olması, üst kısımlarında bu tip konstrüksiyona sahip M.Ö. 4. yüzyıl lahitlerinin çok fazla derine gömülmediğini ortaya koyar. Kemiklerin üzerinde antropolojik çalışmaları henüz sonlanmamış olan bu lahit içerisinde bir demir strigilis ve bir tunç iğnenin yanı sıra, yarısı kırık halde korunmuş kırk dokuz aşık kemiği ele geçmiştir. Lahdin içinde baş doğuda ayaklar batıda olacak şekilde yatırılmış bireyin iki bacak kemikleri ve sağ kol kemikleri korunmuştur. Kafatası, kaburga, sol kol korunmamıştır. Antandros Nekropolisi'nde açığa çıkarılan lahitler arasında ilk defa bu mezarda aşık kemiklerine rastlanmıştır. Strigilis bireyin sol ayakucuna yerleştirilirken, iğne ve aşık kemikleri bireyin sağ ayakucuna yerleştirilmişlerdir. Mezar bir yetişkine ait olmasına karşın aşık kemiklerinin bulunması ilginç bir durumdur. Belki de mezar sahibi hamile bir kadındı ve aşık kemikleri de doğacak olan bebek için konulmuştu. Bu yargının doğruluğu ya da yanlışlığı bireyin kemikleri üzerinde henüz sonlandırılmamış antropolojik araştırmalar bitirildiğinde daha net bir şekilde ortaya konulacaktır.

3.1.2. Mezar Dışından Ele Geçen Strigilisler

Nekropolis'in çeşitli yerlerinde fakat mezar dışında altı adet strigilise ait parçalar ele geçmiştir. Bu strigilisler mezarlardan ele geçemedikleri için bunların ölü gömme geleneğindeki yeri hakkında herhangi bir fikir ileri sürmeyi zorlaştırmaktadır. Olasılıkla bunlar mezarların tekrar kullanımları sırasında mezar dışına atılmışlardır.

3.2. TİPOLOJİ

Ele geçen strigilislere bakıldığında hepsinin klasik tipteki strigilisler olduğu görülse de ayrıntılarda birbirinden farklı oldukları gözlemlenmektedir¹²⁶. Bu farklılıklardan hareketle üç farklı tipoloji önerilmiştir. Bunlar: Kulp bitimindeki farklılıklara göre, kulp-kaşık birleşme yerlerindeki farklılıklara göre ve kulbun ön kısmından tepe noktasına geçişindeki farklı açılanmalara göre oluşturulan tipolojidir.

3.2.1. Kulp Bitimindeki Farklılıklara Göre Tipoloji

Kulp bitimi ya da eklenti olarak adlandırılan kısım strigilis kulbunun bükülerek arka kısımda kaşığa bağlantıyı sağlayan bölümdür. Kulp bitimi klasik tipteki strigilislerin çoğunda sivri yaprak biçiminde karşımıza çıkmaktadır. Antandros örneklerinin çoğunda da bu sivri yaprak tipi karşımıza çıkmakla birlikte farklı biçimlerini de görmek mümkündür. Kulp bitimleri tıpkı kulp-kaşık birleşme yerlerinde olduğu gibi çoğunlukla kronolojik bir gelişmeyi göstermemektedir. Ancak geç dönemlerde (Hellenistik-Erken Roma Döneminde) bunların oldukça uzadıkları ve sonra ortadan kayboldukları görülmektedir¹²⁷. Fig.1’de Tip 1 olarak adlandırılan bu kulp bitimlerini iki örnek temsil etmektedir. Bunların uzunlukları neredeyse strigilis kaşığının yarısından fazlasına eşit olup¹²⁸ mızrak ucu biçimindedirler (**Figür 1,Tip 1**). Tip 2 olarak isimlendirilen kulp bitimi tek örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu örnekte kulp bitimi tek yaprağın üç bölüme ayrılması ile oluşmuştur. Bu biçimi ile çınar ağacının yaprağını anımsatmaktadır (**Figür 1,Tip 2**). Bu örmeğin bir benzeri Korinth Kuzey Nekropolisindeki 415 numaralı mezardan ele geçen tunç strigilisin kulp bitimidir¹²⁹. Kulp bitimlerinin üçüncü tipini ucu yuvarlatılmış yaprak biçimindeki kulp bitimleri oluşturmaktadır. Tip 3 iki örnek ile temsil

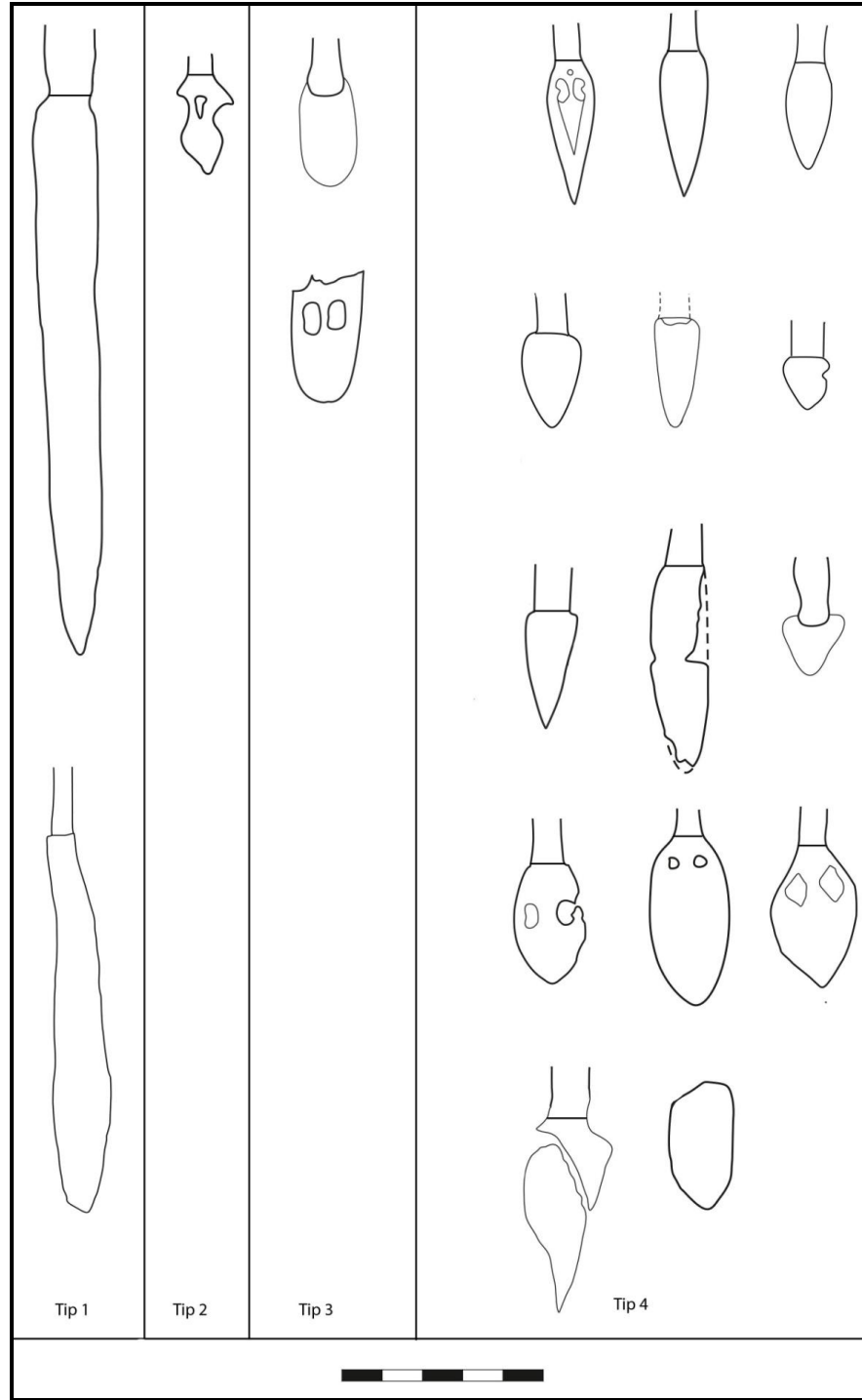
¹²⁶Antandros Nekropolisi’nde ele geçen strigilislerin tamamı Parović-Pešikan’ın oluşturduğu tipolojideki Tip 2 ile benzerlik taşımaktadırlar. Ayrıntılı bilgi için bkz. Parović-Pešikan, M., Tipologija grčkih strigila iz Jugoslavije i Albanije, Glasnik Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine u Sarajevu: Arheologija, 46, 2005, 113-130.

¹²⁷ Örneğin Fossa Nekropolü’nde açığa çıkarılan ve M.Ö. 1. yüzyılın sonlarına tarihlendirilen 330 No.lu mezardan ele geçen altı adet strigilis’te artık eklenti bölümlerinin ortadan kalktığı görülmektedir.

¹²⁸ Bkz. AOF 11 kodlu strigilis.

¹²⁹Blegen *et al.*, 93, fig.9-group iii-397-1.

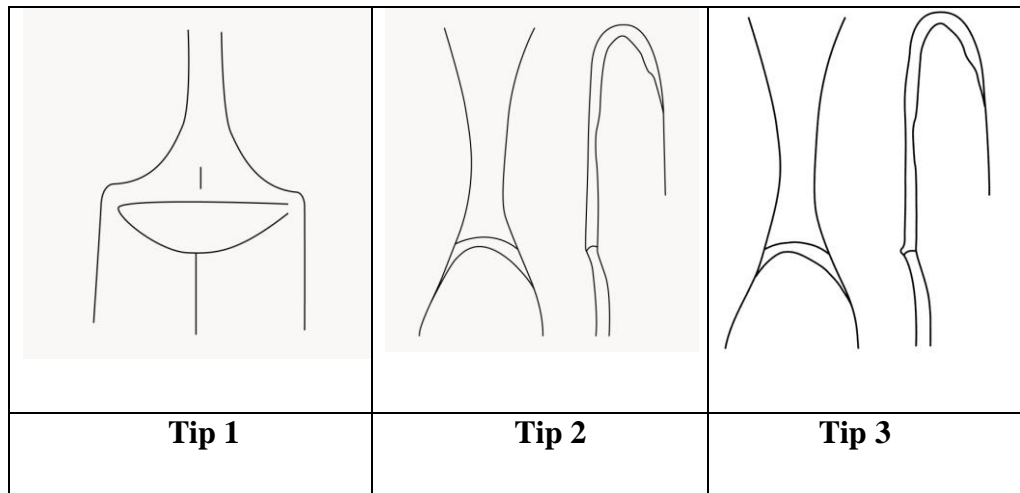
edilmektedir (**Figür 1,Tip 3**). En yaygın kulp bitimi olan sivri yaprak biçimindeki kulp bitimleri Tip 4 olarak adlandırılmıştır. Bu tip kulp bitimleri hemen hemen her yüzyılda yaygın bir şekilde çok sevilerek kullanılmıştır (**Figür 1,Tip 4**).

Figür 1

3.2.2. Kulp-kaşık Birleşme Yerlerine Göre Tipoloji

Kulp-kaşık birleşme yerlerine göre üç farklı strigilis tipinin olduğu görülmüştür. Ancak bu farklılık zamansal olmayıp, strigilisin yapım tekniği ile ilişkili bir durumdur. Bu yargı aynı mezardan ele geçen strigilislerin farklı kulp-kaşık birleşme yerlerine sahip olmaları ile desteklenmektedir. Tip 1 olarak adlandırılan bu strigilis tipinde kulptan kaşığa geçiş dikdörtgen bir biçimde sağlanmaktadır. Yani strigilisin kaşık bölümünün başlangıcı dikdörtgen bir forma sahiptir (**Figür 2,Tip 1**). Tip 2 olarak adlandırılan strigilis tipinde ise kulptan kaşığa geçiş yuvarlatılarak verilmiştir. Burada strigilisin kaşık bölümünün başlangıç kısmı yaklaşık olarak yarım daire şeklindedir (**Figür 2,Tip 2**). Son olarak ve Tip 3 ismi verilen strigilis tipinde ise kulp-kaşık birleşme yerinde yine Tip 2’de olduğu gibi yuvarlatılarak geçiş sağlanmaktadır. Ancak bu tipte Tip 2’nin aksine kulptan kaşığa geçiş direkt sağlanamamaktadır. Strigilisin ön kısmında kulptan kaşığa geçişte dış bükey bir yiv bulunmaktadır (**Figür 2,Tip 2**).

Figür 2

3.2.3. Kulbun Ön Kısmından Arka Kısımına Geçiş Farklılıklarına Göre Tipoloji

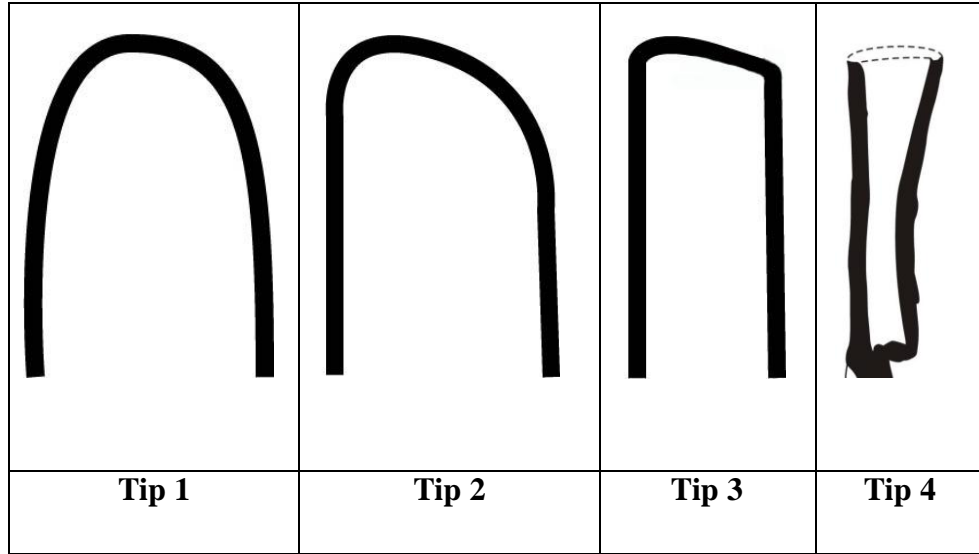
Kulp bitimi ve kulp-kaşık birleşme yerlerine göre oluşturulan tipolojinin aksine kulbun ön kısmından arka kısmına geçiş farklılıkları strigilisin zaman içerisinde gösterdiği form gelişiminden

kaynaklanmaktadır¹³⁰. Antandros örnekleri üzerinde yapılan incelemeler sonucu dört tip belirlenmiştir. Bunlar sırasıyla:

- a) Kulbun ön kısmından kulbun tepe noktasına geçiş yavaş ve eğimli bir biçimde sağlanmaktadır. Tepe noktasında kulbun arka kısmına geçiş yine aynı biçimde sağlanmaktadır. Böylece kulbun üst bölgesi neredeyse yarım daire şeklini almaktadır(**Figür 3,Tip 1**).
- b) Kulbun ön kısmı dikey bir biçimde yükselerek kulbun tepe noktasının hizasına gelerek kulbun ön kısmından tepe noktasına geçiş neredeyse 90 derecelik bir açı ile birleşir. Kulbun tepe noktasından arka kısma geçiş ise Tip 1’de olduğu gibi yavaş bir eğim ile sağlanır(**Figür 3,Tip 2**).
- c) Kulbun biçimi dikdörtgen forma yaklaşır. Ancak geçişlerde tam 90 derecelik açı tam olarak oluşmamıştır. Ayrıca kulp açıklığı da oldukça daralmıştır(**Figür 3,Tip 3**).
- d) Kulp dikdörtgen bir biçimdedir. Kulp açıklığı oldukça daralmış, parmaklar kulp açıklığından geçememekte, kulbun tamamını kavramaktadır. Kulp artık sap özelliğini kazanmıştır(**Figür 3,Tip 4**).

---

¹³⁰Kulbun ön kısmından arka kısmına geçişlerdeki açı farklılıkları esas alınarak oluşturulan kronoloji “Kronolojik Gelişim” bölümünde ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır.

Figür 3

3.3. TARİHLEME

Strigilislerin tarihlendirilmesi genel olarak beraberinde ele geçen diğer malzemeler göz önünde bulundurularak değerlendirilmiştir. Ancak strigilis tipleri üzerinde yapılan incelemelerde kronolojik bir gelişimin olduğu da görülmüş ve yer yer özellikle aile mezarı olarak kullanılan mezarların tarihlendirilmesinde bu kronolojik gelişim de göz önünde tutulmuştur. Strigilis buluntulu 23 mezardan sekiz tanesi M.Ö. 5. yüzyıla tarihlendirilirken, bir tanesi M.Ö. Geç 5. Erken 4. yüzyıla, 12 tanesi M.Ö. 4. yüzyıla ve geriye kalan son iki tanesi de M.Ö. 2. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

BLH 2: 68 No.lu mezardan ele geçen BLH 2 kodlu tunç strigilis, yanından ele geçen BLH 1 kodlu gri amphora (Levha 6: Res.1-Çiz.1) sayesinde M.Ö. 5. yüzyılın ilk yarısına tarihlenebilmiştir¹³¹. Strigilisin yapısı ve benzer örnekleri de BLH 2 kodlu strigilisin M.Ö. 5. yüzyılın ilk yarısına ait olduğunu göstermektedir¹³².

¹³¹Antandros Nekropolisinde ele geçen tüm gri amphoralar bir dizin içerisinde değerlendirilmiş ve bunların form gelişimi saptanmıştır. Amphoraların bir bölümü kesin tarih veren buluntularla ele geçmiştir, bunların da yardımıyla oluşturulan dizine göre bu amphora M.Ö. 5. yüzyılın ilk yarısına tarihlenmiştir.

¹³²Benzer örnekler için bkz. Eliot, 1968, 362, Lev.107.49.; Blegen *et al.*, Lev. 81. 322-3.

BDH 2, BDH 3: Volkanik taştan yapılan lahitlerin en erkeni M.Ö. 5.yüzyılın ilk yarısına tarihlenen 49 no.lu mezar oluşturmaktadır¹³³. 49 No.lu mezardan ele geçen BDH 2 ve BDH 3 kodlu strigilisler ise yine mezar malzemesi olan gri amphora yardımıyla M.Ö. 5. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilmiştir. Ayrıca stratigrafî de bu görüşü destekler niteliktedir. 2003 yılı kazı sezonunda 49 No.lu lahdin güneyindeki 200x100 cm lik alanda yer alan büyük boyutlu taşlar kaldırılmış; lahdin oturma seviyesine kadar (4,15 m) inilmiştir. Yapının oturma seviyesinde bir kremasyon mezar ile karşılaşmıştır. 102 No. lu mezar olarak adlandırılan kremasyon mezarda 160 adet aşık kemiği, 2 adet İonia füze tipi alabastron (BRU 1–2) ve 1 adet Korinth üretimi kothon (BRU 9) (Kat. No. 22) yer almaktadır. Mezar hediyelerinin benzer örnekleri, erken Korinth (M.Ö. 625–600) ve orta Korinth (M.Ö. 600–575) evreleri içerisine tarihlenmektedir¹³⁴. Ayrıca mezarın üst seviyesine M.Ö. 4. yüzyıla ait çatı kiremidi mezar, yapıyı tahrip ederek yerleştirilmiştir. Bu veriler göz önüne alındığında mezar yapısının M.Ö. 5.yüzyılın ilk yarısına ait olduğu söylenebilir¹³⁵. Dolayısıyla mezar hediyesi olan strigilislerin de M.Ö. 5.yüzyılın ilk yarısına ait olduğunu söylemek mümkündür. Strigilislerin form yapılarına bakıldığında genel itibariyle benzer ancak ayrıntılarda farklı bir yapı sergiledikleri görülmektedir. BDH 3 kodlu strigilis BDH 2 kodlu strigilisten 7 cm daha uzun, ön kısımda kulptan kaşığa geçişte kaşık, BDH 2’de dikdörtgen bir yapı gösterirken, BDH 3’te yuvarlak bir yapı göstermektedir. Bir diğer fark ise BDH 2’de eklenti yuvarlak form özelliğini gösterirken, BDH 3’te sivri yaprak şeklindedir. Aynı mezardan ele geçen hiçbir strigilis ne Antandros Nekropolisi’nde ne de bir başka nekropolis de ele geçen strigilisler tamamen

¹³³ Polat-Polat, 2003, 457, Fig. 7; Polat-Polat, 2007, 4, Fig. 16; Polat, 2008, 276.

¹³⁴ Mezar hediyeleri arasında ele geçen Korinth üretimi kothon için bkz. Somersan, 2007, 61–63. Kat. No. 133; mezarın ve diğer malzemelerinin tarihlenmesi için bkz. Üney, 2009, 38–41. Kat. No. 20–22.

¹³⁵ Üney, 2009, 24

aynı özelliklere sahip değildir¹³⁶. Her iki strigilisin de kulp yapıları M.Ö. 5. yüzyılın ilk yarısına ait olduklarını göstermektedir¹³⁷.

EOM 8, EOM 9: 215 No.lu mezardan ele geçen EOM 8¹³⁸ ve EOM 9 kodlu strigilisler yanından ele geçen mezar buluntuları olan beş adet bolsal (Levha 13: Res.20-Çiz.20, Levha 14: Res.21-Çiz.21, (Levha 14: Res.22-Çiz.22, Levha 14: Res.23-Çiz.23, Levha 15: Res.24-Çiz.24), iki adet Kaidesiz kyliks (Levha 15: Res.25-Çiz.25, (Levha 15: Res.26-Çiz.26), iki adet lekythos (Levha 16: Res.27-Çiz.27, Levha 16: Res.28-Çiz.28), bir adet skyphos (Levha 17: Res.29-Çiz.29), bir adet olpe (Levha 17: Res.30-Çiz.30) sayesinde M.Ö. 425 yılına tarihlendirilmişlerdir¹³⁹. Ayrıca strigilislerin kulp yapıları ve benzer örnekleri de bu tarihi desteklemektedir¹⁴⁰.

ALM 2: 4 No.lu mezarda ele geçen ALM 2 kodlu strigilis yanından ele geçen ALM 1 kodlu gri amphora (Levha 6: Res.2-Çiz.2) sayesinde M.Ö. Geç 5. yüzyıla tarihlenebilmiştir¹⁴¹. M.Ö. 5. yüzyıl tipi olarak, strigilis kulbunun ön kısmının geniş açılı ile tepe noktasına bağlanması da önerilen bu tarihi destekler niteliktedir¹⁴².

AET 93: 6 No.lu mezardan ele geçen AET 93 kodlu strigilis, yanından ele geçen AET 1 koduna ait gri amphora (Levha 7: Res.3-Çiz.3) sayesinde M.Ö. Geç 5. Erken 4. yüzyıla tarihlenebilmiştir¹⁴³. Strigilis kaşığına ait

¹³⁶Kotera-Feyer, 1993, 96

¹³⁷ BDH 2 kodlu strigilisin benzer örneği için bkz. Blegen- Palmer- Young, Lev.80. 283-1 (Ancak BDH 2 kodlu strigilis farklı olarak kulbun tepe noktasında genişlemektedir.)

¹³⁸ Strigilisin benzer örnekleri için bkz. De Miro, 1989, 91, Mezar No: 551, Lev. XLVIII.; Cantarella *et al.*, 2008, 125.

¹³⁹ Polat *et al.*, 2008, 51.

¹⁴⁰ EOM 8 kodlu strigilisin benzer örneği için bkz. Comstock-Vermeule, 1971, 426, Kat. No. 614. ; Carter, 1976, fig.6. (Bir atlet mezarından ele geçen iki adet strigilis EOM 8 kodlu strigilise oldukça benzemektedir, ancak mezar için verilen tarih M.Ö. 440-430 civarındadır.)

¹⁴¹ Antandros Nekropolisinde ele geçen tüm gri amphoralar bir dizin içerisinde değerlendirilmiş ve bunların form gelişimi saptanmıştır. Amphoraların bir bölümü kesin tarih veren buluntularla ele geçmiştir, bunların da yardımıyla oluşturulan dizine göre bu amphora M.Ö. geç 5. yüzyıla tarihlenmiştir.

¹⁴² Benzer örneği için bkz. Richter-Litt, 1915, 294. No.856.

¹⁴³ Antandros Nekropolisinde ele geçen tüm gri amphoralar bir dizin içerisinde değerlendirilmiş ve bunların form gelişimi saptanmıştır. Amphoraların bir bölümü kesin

birkaç parçadan oluşması strigilisin kendisi için herhangi bir tarih önermeyi mümkün kılmamaktadır.

AOL 1: 17 No.lu mezardan ele geçen AOL 1 kodlu strigilis yanından ele geçen AOL 2 kodlu kırmızı hamurlu amphora (Levha 8: Res.5-Çiz.5) sayesinde M.Ö. 4. yüzyıla tarihlenebilmiştir¹⁴⁴. Ayrıca strigilisin formu da bu tarihi desteler niteliktedir¹⁴⁵. Strigilisin arka kısmında yer alan kulbu kaşığa bağlayan eklenti şimdiye kadar Antandros Nekropolisi'nden ele geçen diğer strigilislerden farklı bir yapı sergiler¹⁴⁶.

APT 1: 31 no'lu mezarın güney istinat duvarının üzerinden gelen APT 1 kodlu strigilisin hangi mezara ait olduğu belirlenemediği için ve sadece strigilisin kaşık bölümüne ait birkaç küçük parçadan oluşması formunun da belirlenememesine neden olmuş ve bu durum strigilisin tarihlenmesini mümkün kılmamıştır. Ancak 31 no.lu lahdin Hellenistik Dönemde tekrar kullanıldığı göz önünde tutulduğunda ve strigilisin 31 no.lu lahdin hemen üzerinden ele geçtiği dikkate alındığında strigilis için önerilebilecek en geç tarihin Hellenistik Dönem olduğu varsayımı yanlış olmasa gerek¹⁴⁷.

ANU 15: 2 No.lu mezardan ele geçen ANU 15 kodlu strigilis yanından ele geçen mezar buluntuları olan 11 adet Attika üretimi Kaidesiz kyliks, skyphos, bolsal, masa amphorası, alabastron ve tunç fibula sayesinde mezar M.Ö. 5. yüzyılın son çeyreğine tarihlendirilmiştir¹⁴⁸. Dolayısıyla mezar hediyesi olan strigilisin de M.Ö. 5. yüzyılın son çeyreğine ait olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca M.Ö. 5. yüzyıl tipi olarak, strigilis kulbunun

---

tarih veren buluntularla ele geçmiş, bunların da yardımıyla oluşturulan dizine göre bu amphora M.Ö. erken 4. yüzyıla tarihlenmiştir.

¹⁴⁴ Antandros Nekropolisi'nde ele geçen tüm gri amphoralar bir dizin içerisinde değerlendirilmiş ve bunların form gelişimi saptanmıştır. Amphoraların bir bölümü kesin tarih veren buluntularla ele geçmiş, bunların da yardımıyla oluşturulan dizine göre bu amphora M.Ö. 4. yüzyıla tarihlenmiştir.

¹⁴⁵ AOL 1 kodlu strigilisin benzer örneği için bkz. Blegen- Palmer- Young,, Lev.81. 415-7. (Ancak buradaki strigilis M.Ö. 5. yüzyıla tarihlenmiştir.)

¹⁴⁶ Eklentinin benzer örneği için bkz. Blegen- Palmer- Young,, 93,fig.9-group iii-397-1 (Ancak Korint kuzey mezarlığında ele geçen örneğin uç kısmı korunamamıştır.)

¹⁴⁷ 31 no.lu mezarın ikinci kullanımına dair bilgi için bkz. Yağız, 2009, 141.

¹⁴⁸ Polat, 2002, 26, resim: 6. ; Üney, 2009, 26. Mezar malzemesinin tarihlendirilmesi ve kataloğu için bkz. Üney, 2009, Kat.No.1-16, 50-57.

ön kısmının geniş açılı ile tepe noktasına bağlanması da önerilen bu tarihi destekler niteliktedir.

ATK 3, ATK 12: 40 No.lu mezardan ele geçen mezar buluntuları olan ATK 1 (Levha 8: Res.6-Çiz.6) ve ATK 2 (Levha 9: Res.7-Çiz.7) kodlu iki adet Kaidesiz kyliks ile ATK 5 (Levha 9: Res.8-Çiz.8), ATK 6 (Levha 9: Res.9-Çiz.9) ve ATK 7 (Levha 9: Res.10-Çiz.10) kodlu üç adet bolsal sayesinde mezar M.Ö. geç 5. yüzyıla verilmiştir¹⁴⁹. Ancak mezar buluntuları arasında yer alan ATK 3 ve ATK 12 kodlu strigilislerin formları dikkatle incelendiğinde kronolojik bir gelişim veren kulplarının oldukça farklı oldukları görülmektedir. ATK 3'ün kulp yapısı M.Ö. 5. yüzyıl örneklerine benzerken, ATK 12'nin kulp yapısı M.Ö. 4. yüzyıla tarihlenen diğer bütün strigilisler ile benzerlik göstermektedir. Tarafıma yapılan kronoloji önerisine göre ATK 12 kodlu strigilisin ATK 3 kodlu strigilisten en az yarım asır kadar daha geç olmalıdır. Bu zaman farkı lahadin bir aile mezarı olarak kullanılması ile açıklanabilir. Antropolojik analizler her ne kadar mezardan bir bireye ait kemiklerin olduğu sonucunu ortaya koysa da antik kaynaklardan sonraki gömünün yapılabilmesi için ilk gömüye zarar verildiğini bilmekteyiz. Antik metinlerden lahit mezarların genellikle karı-koca ve çocukların ve bazen de sadece karı-kocanın, nadiren de hısımların da gömüldüğü toplu mezarlar olduğu bilinmektedir. Lahitler aile mezarları olarak kullanıldıklarına ve ailenin bütün fertleri de aynı zamanda ölmediğine göre, genellikle tek bir definden çok, muhtelif zamanlarda yapılan mükerrer definler söz konusuydu. Nitekim, lahitlerin üzerlerindeki kitabelerde, defnedilmiş kişilerin adlarından başka, çoğu kez, gömülmeye hakkı bulunan kişilerin (örneğin, çocuklar gibi) isimleri de yer almaktadır¹⁵⁰. Bu durum ise aynı mezardan ele geçen her iki strigilis arasındaki zaman farkını açıklamak için yeterli bir delil gibi görünmektedir. Dolayısıyla ATK 3 kodlu strigilisin ilk gömüye yani M.Ö. Geç 5. yüzyıla, ATK 12 kodlu strigilisin ise sonraki bir gömüye yani M.Ö. 4. yüzyıla ait

¹⁴⁹ Kaidesiz kyliksler için bkz. Athenian Agora XII, Fig. 6, no. 486.; Bolsallar için bkz. Athenian Agora XII, Fig. 6, no. 539.

¹⁵⁰ Çelgin, 1990, 185.

olduğu düşünülebilir. Ancak mezardan M.Ö. 4. yüzyıla ait olduğu düşünülen ATK 12 kodlu strigilis dışında tarihlenebilen herhangi bir buluntu ele geçmemiştir.

AEF 13, AEF 17: 1 No.lu mezardan ele geçen AEF 13 ve AEF 17 kodlu strigilisler yanından ele geçen mezar buluntuları olan AEF 8 kodlu Kaidesiz kyliks kaide parçası (Levha 10: Res.11-Çiz.11) AEF 15 kodlu tuzluk (Levha 10: Res.12-Çiz.12) sayesinde M.Ö. geç 5. yüzyıla tarihlenebilmiştir¹⁵¹. Ayrıca AEF 13 kodlu strigilis kulbunun ön kısmının tepe noktasına geniş açılı ile bağlanması da M.Ö. 5. yüzyıl tarihini destekler niteliktedir.

BKB 2: M.Ö.5. yüzyıldan M.Ö. 2. yüzyıla kadar kullanım gören 60 No.lu mezardan ele geçen BKB 2 kodlu strigilisin kaşık bölümüne ait küçük bir parçadan oluşması ve formunun saptanmasına olanak tanınmaması strigilisin tarihlendirilmesi zorlaştırmıştır. Ancak yanından ele geçen mezar buluntuları olan Attika kırmızı figür bezemeli bir bodur lekythos (M.Ö. geç 5. y.y.), bir Attika siyah firnisli kase (M.Ö. 430), bir siyah firnisli tuzluk (M.Ö. 430), gri monokrom perdahlı bir masa amphorası yardımıyla mezar İÖ. 430 dolaylarına tarihlendirilmiştir¹⁵². Mezardan ele geçen üç tunç sikkeden ikisinin aşırı korozyondan tarihlenmesi yapılamamış ancak bir tanesi M.Ö. 131–31 yılları arasına tarihlendirilmiştir¹⁵³.

DSD 5, DSD 6: 210 No.lu mezardan ele geçen DSD 5 ve DSD 6 kodlu strigilisler yanından ele geçen mezar buluntuları olan Attika kırmızı figür bir pelike¹⁵⁴, iki adet boncuklu kyliks kantharos¹⁵⁵ ve bir bolsal¹⁵⁶ sayesinde

¹⁵¹ Kaidesiz kyliks kaide parçası (AEF 8) için bkz. Athenian Agora XII Fig. 5 No. 487.; Küçük kase (tuzluk) (AEF 15) için bkz. Athenian Agora XII Fig. 9 No. 870.

¹⁵² Polat-Polat, 2007, s.3.; Polat- Polat, 2003, s.457.

¹⁵³ Yıldırım, 2009, 68. Mezardan ele geçen bütün buluntuların tarihlendirilmesi için bkz. Yıldırım, 2009, 63-71. Ayrıca lahitten ele geçen 60A no.lu urne mezarın tarihi için bkz. Yağız, 2005, 73-74, Kat. No. 19.

¹⁵⁴ Üney, 2009, Kat.No.27.

¹⁵⁵ Üney, 2009, Kat.No.25-26.

¹⁵⁶ Üney, 2009, Kat.No.28.

M.Ö. 4. yüzyılın ikinci çeyreğine tarihlendirilmişlerdir¹⁵⁷. Ayrıca mezara Hellenistik dönemde bir urnenin bırakıldığı belirlenmiştir¹⁵⁸. Strigilis kulplarının ön kısmından tepe noktasına olan sert geçiş ve tepe noktasından kulbun arka kısmına geçişteki yumuşama M.Ö. 4. yüzyıl kulp form yapısına uymaktadır. Dolayısıyla strigilislerin formları da bu tarihi destekler niteliktedir.

ATZ 2, ATZ3: 26 no.lu mezardan iki erkek ve bir kadın bireyin ele geçmesi ve dolayısıyla bütün bireylerin aynı anda lahit mezarın içerisine sığamayacakları göz önüne alındığında bu mezara ikinci bir gömü yapıldığı aşikardır. Mezarın ilk gömüsünün M.Ö. 4. yüzyılda yapıldığı mezardan ele geçen ATZ 1 kodlu (Levha 7: Res.4-Çiz.4) kırmızı figürlü pelike sayesinde anlaşılmıştır¹⁵⁹. 26 No.lu mezardan ele geçen ATZ 2 ve ATZ 3 kodlu strigilislerin kulp dönüşleri de kırmızı figürlü pelikenin tarihi olan M.Ö. 4. yüzyılı desteklemektedir. Ancak strigilislerin benzer örneklerine bakıldığında ATZ 2 kodlu strigilisin benzerleri Hellenistik Dönem¹⁶⁰, ATZ 3 kodlu strigilisin benzer örnekleri ise M.Ö. 4. yüzyıla tarihlenmişlerdir¹⁶¹.

DUM 4: 207 No.lu mezardan ele geçen DUM 3 kodlu tunç sikke sayesinde mezar M.Ö. 4. yüzyıla tarihlendirilmiştir¹⁶². Ancak DUM 4 kodlu strigilis'in kulp yapısı M.Ö. 5. yüzyıl tiplerine benzemektedir ki mezarda dört adet yetişkin bireye ait kemiklerin bulunması bu mezarın ilk defa M.Ö. 5. yüzyılda kullanılmış olabileceği düşüncesini akla getirmektedir. Lahit mezarın açılmasıyla birlikte ikinci kullanım gördüğü anlaşılmıştır. Lahit kapağı ikinci kullanımda tam yerine oturtulamamıştır¹⁶³. Dolayısıyla strigilisin M.Ö. 5. yüzyılda yapılmış olan olası gömüye ait olabileceğini

¹⁵⁷ Üney, 2009, 32-33.

¹⁵⁸ Polat- Polat, 2007, 6.; Yağız, 2009, 140. ; Mezar malzemesinin tarihlendirilmesi ve kataloğu için bkz. Üney, 2009, Kat. No: 25-30, 62-66.

¹⁵⁹ Polat, 2008, 276.; Pelike'nin benzer örneği için Bkz. Boardman, 1997, Resim: 376.

¹⁶⁰ ATZ 2 kodlu strigilisin benzer örnekleri için bkz. Pemberton, 1985, 300, Lev.82. 36. ; Bruneau, 1970, 486, fig. 131:82.1.

¹⁶¹ ATZ 3 kodlu strigilisin benzer örnekleri için bkz. Karageorghis, 1965, 259, fig. 45.; Raubitschek, 1998, 130, Lev.73-468; ayrıca kulbun ön kısmından tepe noktasına geçişteki benzerlik dikkate alınarak tunçtan yapılmış benzer örnekleri için bkz. Touchais, 1980, 650, fig. 142.

¹⁶² Yıldırım, 2009, 77.

¹⁶³ Üney, 2009, 34.

önermek yanlış olmasa gerektir. Olasılıkla lahit mezarın tekrar kullanım aşamalarında ilk kullanımlara ait hediyeler dağıtılmıştır.

EJL 4, EJL 5: 226 No.lu lahit mezardan ele geçen EJL 4 ve EJL 5 kodlu strigilisler yanından ele geçen beş adet tunç sikke (sikkelerden biri Antandros sikkesi olup arka yüzünde aslan başı ve ANT yazısı yer almaktadır), bir adet kyliks ve bir adet pelike kulbu sayesinde M.Ö. geç 5. erken 4. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Mezarın içinde iki İnhumasyon gömü yer almaktadır. Olasılıkla EJL 4 kodlu strigilis kulbun ön kısmından tepe noktasına yumuşak geçişten dolayı birinci gömüye aitken, daha sert bir geçişe sahip olan EJL 5 kodlu strigilis ise ikinci gömüye aittir. Ayrıca lahit mezara daha sonra M.Ö. 2.yüzyıl sonu- M.Ö. 1. yüzyıl başlarına tarihlendirilen birisi stamnos (226A) diğeri amphora (226B) olmak üzere iki urne bırakılmıştır¹⁶⁴.

BJI 2: 61 No.lu mezardan ele geçen BJI 2 kodlu strigilis yanından ele geçen BJI 1 kodlu gri amphora (Levha 12: Res.17-Çiz.17) yardımıyla¹⁶⁵ M.Ö. 4. yüzyılın sonlarına tarihlendirilmiştir. Strigilisin kulp yapısı da diğer tüm M.Ö.4. yüzyıl tipleriyle paralellik taşımaktadır.

ATJ 8: 36 No.lu mezardan ele geçen ATJ 8 kodlu strigilis yanından ele geçen mezar buluntuları olan masa amphorası, üç tunç ayna ve ATJ 3 (Levha 13: Res.18-Çiz.18), ATJ 4 (Levha 13: Res.19-Çiz.19), kodlu iki kyliks-skyphos¹⁶⁶ sayesinde M.Ö. 4. yüzyıla (4.yy.ın ilk çeyreği) tarihlendirilmiştir¹⁶⁷. Strigilis'in formu olasılıkla baskıdan dolayı oldukça deforme olduğu için bir benzeri bulunamamıştır.

¹⁶⁴ Polat *et al.*, 2008, 48-49-52. ; Yağız, 2009, 140-141. ; Mezarın ikinci kullanımına ait malzemenin tarihlendirilmesi ve kataloğu için bkz. Üney, 2009, Kat. No: 34-39, 67-70.

¹⁶⁵ Antandros Nekropolisinde ele geçen tüm gri amphoralar bir dizin içerisinde değerlendirilmiş ve bunların form gelişimi saptanmıştır. Amphoraların bir bölümü kesin tarih veren buluntularla ele geçmiş, bunların da yardımıyla oluşturulan dizine göre bu amphora M.Ö. 4. yüzyıla tarihlenmiştir.

¹⁶⁶ Kyliks skyphos için bkz. Athenian Agora XII. Fig 6, No. 621.

¹⁶⁷ Polat, 2002, 26; Polat- Polat, 2007, 4.

EZV 1: 260 No.lu mezardan ele geçen EZV 1 kodlu strigilis hem mezarın mimari yapısı¹⁶⁸ hem de strigilisin kulp yapısı diğer tüm M.Ö.4. yüzyıl tipleriyle paralellik taşıyarak M.Ö. 4. yüzyıl tarihini desteklemektedir.

EIT 13: 224 No.lu mezardan ele geçen EIT 13 kodlu strigilis yanından ele geçen mezar hediyeleri olan bir adet amphora, bir ayna, bir adet, amphoriskos, biri gümüş ikisi tunç olan üç adet sikke, iki adet tunç halka, iki adet Thasos amphorası kulbu, iki adet tunç çivi, iki adet ağırşak, ve bir adet demir iğne sayesinde M.Ö. 4. yüzyıla tarihlendirilmişlerdir¹⁶⁹. Mezardan sadece strigilisin eklenti parçası ele geçmiştir. Uzun yapısıyla M.Ö. 4. yüzyıldan daha erken bir tarihe ait olamayacağı açıktır.

AOS 7: 16 No.lu mezardan ele geçen AOS 7 kodlu strigilis yanından ele geçen AOS 2 (Levha 11: Res.13-Çiz.13) ve AOS 3 (Levha 11: Res.14-Çiz.14) kodlu kyliks kantharoslar sayesinde İÖ. 350-325 yılları arasına tarihlendirilmiştir¹⁷⁰. Ayrıca strigilisin kulp yapısı diğer M.Ö. 4. yüzyıl strigilislerin kulplarında olduğu gibi kulbun ön kısmından tepe noktasına geçiş sert verilmiş, tepe noktasında arka kısma geçiş ise yumuşatılarak verilmiştir. Dolayısıyla strigilisin formu da M.Ö. 4. yüzyıla uygundur.

BGL 5: 67 No.lu mezardan ele geçen BGL 5 kodlu strigilis parçaları mezar hediyelerinden M.Ö. 4. yüzyıla ait olduğu düşünülen yerli üretim kyliks-skyphos sayesinde M.Ö. 4. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Ancak kyliks-skyphos'un bir benzeri bulunamamıştır. Strigilis'in kendisi de küçük parçalardan oluştuğu için tarihleme de herhangi bir şey ifade etmemektedir.

BPS 8: 84 No.lu mezardan ele geçen BPS 8 kodlu strigilis yanından ele geçen tunç Assos sikkesi sayesinde M.Ö. 4. yüzyıla tarihlendirilmiştir¹⁷¹. Strigilis kaşığının sadece uç bölümü korunduğu için strigilisin bir benzerinin bulmak ve strigilis için bir tarih önermek mümkün görünmemektedir.

¹⁶⁸ Polat *et al.*, 2010, 9, 12, Resim.8. Ayrıca mezarı mimari yapısı "strigilisin ölü gömme geleneğindeki yeri" bölümünde ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.

¹⁶⁹ Polat *et al.*, 2008, 52.

¹⁷⁰ Kyliks kantharoslar için bkz. Athenian Agora XII, Fig. 7, No: 661.

¹⁷¹ Yıldırım, 2009, 48.

AOF 11, AOF 17: 13 No.lu mezardan ele geçen AOF 13 ve AOF 17 kodlu strigilisler mezar buluntuları arasında yer alan AOG 2 kodlu minyatür olpe (Levha 11: Res.13-Çiz.15) sayesinde Hellenistik Dönem¹⁷² ya da zayıf bir olasılık da olsa aynı mezardan ele geçen tunç sikkeden (Levha 12: Res.15) dolayı İ.S. 4. yüzyıla olmalıdırlar¹⁷³. AOF 13 kodlu strigilisin formuna bakıldığında dikdörtgen kulp yapısı ile tipik Roma strigilislerinin öncüsü olduğu ve ele geçen strigilisler arasında en geç tarihli olduğu anlaşılmaktadır. Bu strigilis benzerleri ile karşılaştırıldığında M.Ö. 1. Yüzyıl uygun bir tarih gibi görünmektedir¹⁷⁴.

BLG 2: 63 No.lu mezardan ele geçen BLG 2 kodlu strigilis yanından ele geçen *Philetairos* sikkesi yardımıyla İÖ.158 – 138 yılları arasına tarihlendirilmiştir¹⁷⁵. Ayrıca strigilis kulbunun ön kısmından tepe noktasına geçiş formu ve strigilisin benzerleriyle karşılaştırılması da bu tarihi destekler niteliktedir¹⁷⁶.

BIB 1: Diğer bir örnek 11 No.lu mezarın alt seviyesinden ele geçmiştir. Bu parça aynı zamanda 83 no'lu mezarın güneyi-82 no'lu mezarın etrafında yer almaktadır. BIB 1 kodlu strigilisin sadece kulp bölümüne ait küçük bir

¹⁷²AOG 2 (Minyatür olpe) için bkz. Technau, 1929, 40-59 (Tam tarih verilmemiş Hellenistik malzemeler arasında değerlendirilmiştir). Ayrıca 13 nolu mezar malzemesi olan minyatür olpeler, Özyiğit tarafından M.Ö. 2. yüzyılın ilk yarısına tarihlenen Erythrai kazılarında ortaya çıkarılan 4 nolu mezar malzemesi olan olpelerle oldukça benzerlik taşımaktadırlar (Özyiğit, 1989, 136. Resim: 15.). Ayrıca 13 no.lu mezarın diğer buluntuları için bkz. Levha 12: resim. 14.

¹⁷³ 13 nolu mezarın içinden gelen ve AOF 13 kodu verilen tunç sikkenin bu mezara ait olmadığı, tahrip edilen kiremitlerin arasından mezarın içine girdiği düşünülmektedir. Çünkü sikke temizlendikten sonra M.S. 383-408 tarihine (İmparator Arcadius) verilmesi gerektiği görülmüştür. Mezara ait diğer malzemenin hepsi (Üç adet khytridion, iki adet minyatür olpe, çeşitli demir parçalar, demir strigilis, demir tokalar ve skyphoid kantharosa ait kaide ve gövde parçaları) Hellenistik döneme verilmektedir.

¹⁷⁴ AOF 13 kodlu strigilisin benzer örnekleri için bkz. McFadden, 1946, 463, 468-469, Lev.XXXVI. 8, 9. ; Comstock-Vermeule, 1971, s.427, Kat. No.615. ; Sevinç-Treister, 2003, s.233, Cat. No:77(1), fig.90.(Genel itibari ile buradaki strigilise benzememekte, ancak dikdörtgen kulp yapısı benzer niteliktedir.)

¹⁷⁵Yıldırım, 2009, 45; Yağız, 2009, 139.

¹⁷⁶BLG 2 kodlu strigilis için bkz. Karageorghis, 1985, 914, fig.41. (BLG 2 kodlu strigilis'in benzeri T.187 no.lu mezardan ele geçmiş ancak mezarın Hellenistik ve Roma Dönemlerine ait olduğu belirtilmiştir. Mezardan ele geçen fig. 41 ve fig. 42'nin kulp yapıları birbirinden oldukça farklıdır. Olasılıkla fig. 41 Hellenistik Dönem gömüsüne aitken, dikdörtgen kulp yapısıyla dikkati çeken fig. 42 Roma Dönemi gömüsüne aittir.)

parçanın korunmuş olması, formunun belirlenememesine neden olmuş ve bu durum strigilisin tarihlenmesini zorlaştırmıştır. Buna rağmen strigilis parçasının 11 no.lu mezarın¹⁷⁷ alt seviyesinden ele geçmiş oluşu, 11 no.lu mezardan daha erken olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Ayrıca 82 no.lu mezarın etrafında bulunmuş olması da bu mezar ile çağdaş olabileceğini düşündürmektedir. 82 no'lu mezar içinden ele geçen unguentarium¹⁷⁸ yardımıyla M.Ö. 2. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Bu durumda 82 no.lu mezar ile çağdaş olduğu varsayılan strigilis parçası da İ.Ö. 2. yüzyıla ait olmalıdır.

BFS 24: Mezar dışından gelen ve hangi mezara ait olduğu tespit edilemeyen diğer bir strigilis parçası BEN duvarının batısından ele geçen BFS 24 kodlu parçadır. Sadece strigilisin kulp bölümüne ait küçük bir parça korunmuştur. Bu nedenle strigilisin formu belirlenememiş, dolayısıyla tarihlenmek de mümkün olmamıştır.

AJV 5: 25 no'lu mezarın etrafından (Doğu Kesiti Yanı) ele geçen AJV 5 kodlu strigilisin de mezar dışından gelen diğer strigilis parçalarında olduğu gibi formu belirlenememiş ve bu nedenle tam tarihlendirilmesi yapılamamıştır. Ancak 25 no.lu mezar ile aynı stratigrafide yer alması bir öneride bulunmamızı mümkün kılmaktadır. Mezar Hellenistik ve Bizans Dönemleri olmak üzere iki defa kullanım görmüştür. Bu durumda strigilis için önerilebilecek en erken tarih mezar buluntusu iki adet tunç Adramytteion sikkesi sayesinde M.Ö. 3.-2. yüzyıllardır¹⁷⁹.

BBV 19: Nekropolisin Batı kesitinden ele geçen BBV 1 kodlu strigilisin mezarı ve formu saptanamadığı için tam bir tarih önermek mümkün değildir. Ancak batı kesitteki çalışmalar sırasında strigilis ile ele geçen malzemeler Roma ve Hellenistik döneme ait olup karışık bir şekilde ele geçmişlerdir.

---

¹⁷⁷Yıldırım, 2009, 89–92. Mezar buluntuları yardımıyla Erken Roma (M.S. 2.yy.) Dönemi'ne tarihlenmiştir.

¹⁷⁸82 no.lu mezarın tarihlendirilmesi için bkz. Yağız, 2005, 92-93, Kat. No. 33.

¹⁷⁹ Yıldırım, 2009, 38-41; Polat, 2002, 26,; Polat-Polat, 2007, 7.

FHB 7: Mezar dışından tespit edilen strigilislerden ilki 31 no.lu lahdin batısından ele geçen FHB 7 kodlu örnektir. Kulp formuna baktığımızda dikdörtgen forma yaklaşan bir biçim sergilemektedir. Bu form M.Ö. 3. yüzyıldan itibaren ortaya çıkıp Roma Döneminde standartlaşan bir kulp formudur. Kulp yapısı dikkate alınarak verilecek tarih M.Ö. 2. yüzyılın ortaları olmalıdır. Çünkü daha erken örneklerde kulp bu kadar dörtgen değil ancak M.Ö.1 yüzyıl ve daha sonraya tarihlenecek kadar da dörtgen bir kulp formuna sahip değildir. Ayrıca 31 no.lu lahdin batısından yani 31 no.lu lahde yapılan Hellenistik Dönem gömüsü ile aynı stratigrafide ele geçmesi göz önünde tutulduğunda strigilisi Hellenistik Dönem'e tarihlemek yanlış olmasa gerektir¹⁸⁰.

3.4. KRONOLOJİK GELİŞİM

Strigilislerin genel form gelişimi ortada olmasına rağmen kesin tarihlemede problemler yaşanmaktadır¹⁸¹. Strigilisin kesin tarihlenmesinde oldukça önemli olan strigilisin kime ait olduğu veya kim tarafından yapıldığı ile ilgili isimler nadir de olsa strigilislerin üzerine yazılmaktadırlar¹⁸². Ancak Antandros Nekropolisinde ele geçen örneklerin hiçbirinin üzerinde herhangi bir yazıt ya da damgaya rastlanılmamıştır. Strigilis temel biçimini M.Ö. 6. yüzyıldan Roma Dönemine kadar korumakla beraber, ayrıntılarda temel biçiminin değiştiğini gözlemlemek mümkündür¹⁸³. Strigilislerin ele geçtiği merkezlere bakıldığında aynı dönemde farklı strigilis tiplerinin görülmesi bütün strigilisler için genel bir kronoloji önerisinde bulunmanın mümkün olmadığını göstermektedir. Ancak aynı tipe ait (özellikle klasik tip olarak adlandırılan strigilis tipi¹⁸⁴) bütün strigilisler için kronolojik olarak form gelişiminin olabileceğini göstermektedir¹⁸⁵. Arkaik döneme tarihlenen en erken strigilisler Korinth'de ele geçmiş olup, bu strigilisler içi delik silindirik bir tutamağa

¹⁸⁰ 31 no.lu mezarın ikinci kullanımına dair bilgi için bkz. Yağız, 2009, 141.

¹⁸¹ Raubitschek, 1998, 123.

¹⁸² Raubitschek, 1998, 123; Robinson, 1941, 174; Richter-Litt, 1915, 294.

¹⁸³ Richter-Litt, 1915, 293.

¹⁸⁴ Kulp ve kaşıktan oluşan strigilis tipi. Antandros strigilislerinin tamamı klasik tip içerisinde değerlendirilir.

¹⁸⁵ Kotera-Feyer, 1993, 140.

sahiptirler. Benzer örnekleri Isthmia’da da ele geçmiştir. Silindirik kulplu strigilislerden sonra Geç arkaik dönemde klasik tipteki strigilisler ortaya çıkar¹⁸⁶. Klasik tipteki strigilislerin kulpları M.Ö. 5. yüzyılın ilk yarısında geniş ve şerit şeklinde bir form gösterirken, M.Ö. 5. yüzyılın ortalarına doğru biraz daha daralır ve bunu takip eden zamanlarda ise kulp birçok değişik biçimde karşımıza çıkar. Erken dönem strigilislerin şeritvari ve geniş açılı kulpları Roma Döneminde dörtgen bir yapıya dönüşür ve el parmakları artık kulbun içinden geçmez kulbu bir sap gibi kavrar duruma gelmiştir¹⁸⁷.

Erken tipler ile M.Ö. 3. yüzyıl olan tipler, kulpların ön ve arka kısmındaki değişiklikler sayesinde ayırt edile bilinmektedir. M.Ö. 3. yüzyıl kulplarında ön taraf daha içeri çekilmiş, arka taraf ise erken dönemdekilere göre daha ince bir yapıya sahiptir. Bir başka farklılık ise erken dönemdeki geniş kulp açıklığı daralmış, artık kulptan ziyade dörtgen bir tutamak halini almıştır. Dörtgen kulp 3. yüzyılda standartlaştıktan sonra, 2. yüzyılda da devam eder ve Roma döneminde de en çok tutulan kulp formu olur.

Kaşık kısmı ise çok az değişmiştir. Kaşığın yapısı; yarım yuvarlak, köşeli veya yuvarlak olabiliyor ve hepsinin içi oyuktur. M.Ö. 5. yüzyılın ikinci yarısında az bükülmüş kaşık tipi görülür. M.Ö. 4. yüzyıla kadar kaşığın farklı bölgelerde farklı bükülme ve açılanmaları görülmezken, M.Ö. 4. yüzyıldan itibaren her bölgede kaşıktaki değişimi incelemek mümkündür. Kaşıktaki bu farklı bükülme ve açılanmalar Hellenistik Döneme kadar devam eder¹⁸⁸. Strigilisin kaşık bölümündeki farklılıklar kronolojik bir gelişimden ziyade teknik bir gelişimi göstermektedir¹⁸⁹.

Antandros örneklerinin çoğunun ele geçen diğer mezar hediyeleri sayesinde tarihlendirilebilmesi durumu strigilislerin kronolojik evrimini gözlemlemeyi mümkün kılmıştır. Kronolojik gelişim kulplarda gözlemlenirken, aynı gelişim kaşıklarda gözlemlenmemektedir. Aynı

¹⁸⁶ Raubitschek, 1998, 122-123.

¹⁸⁷ Richter-Litt, 1915, 293.

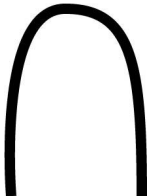
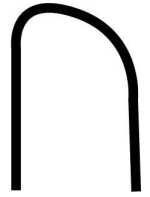
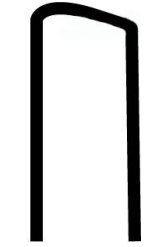

¹⁸⁸ Kotera-Feyer, 1993, 140-141.

¹⁸⁹ Pemberton, 1985, 290.

mezardan ele geçen strigilisler diğer birçok nekropoliste olduğu gibi Antandros Nekropolisi'nde de hiçbir zaman birbirlerinin aynısı değiller. Bu durum ise strigilisler için beş on yıl gibi kısa aralıklı kesin bir kronoloji önerisini engellemektedir. Ancak yüzyıl bazında ele alındıklarında kronolojik gelişim kendini göstermektedir.

Antandros örnekleri üzerinde yapılan incelemeler sonrasında strigilislerin kulpları temel alınarak bir kronoloji önerisinde bulunmanın mümkün olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Strigilis kulplarının ön kısımdan tepe noktasına geçişlerdeki açı farklılıkları yüzyıllar içerisindeki form değişimlerini net bir şekilde ortaya koymaktadır.

**Kulbun Ön Kısından Arka Kısına Geçişlerdeki Açı Farklılıkları
Esas Alınarak Kronolojik Gelişimi Gösteren Tablo**

YÜZYIL	TANIM	ŞEKİL
M.Ö.5. yüzyıl	Kulbun ön kısmından kulbun tepe noktasına geçiş yavaş ve eğimli bir biçimde sağlanmaktadır. Tepe noktasında kulbun arka kısmına geçiş yine aynı biçimde sağlanmaktadır. Böylece kulbun üst bölgesi neredeyse yarım daire şeklini almaktadır.	
M.Ö.4. yüzyıl	Kulbun ön kısmı dikey bir biçimde yükselerek kulbun tepe noktasının hizasına gelerek kulbun ön kısmından tepe noktasına geçiş neredeyse 90 derecelik bir açı ile birleşir. Kulbun tepe noktasından arka kısma geçiş ise M.Ö. 5. yüzyıl örneklerinde olduğu gibi yavaş bir eğim ile sağlanır.	
M.Ö.2.yüzyıl Ortaları	Kulbun biçimi dikdörtgen forma yaklaşır. Ancak geçişlerde tam 90 derecelik açı henüz tam olarak oluşmamıştır. Ancak kulp açıklığı oldukça daralmıştır.	
M.Ö.2.yüzyılın ikinci yarısı ve sonrası	Kulp dikdörtgen bir biçimdedir. Kulp açıklığı oldukça daralmış, parmaklar kulp açıklığından geçememekte, kulbun tamamını kavramaktadır. Kulp artık sap özelliğini kazanmıştır.	

Yukarıda görüldüğü üzere gözle görülebilir bir gelişim söz konusudur. Ancak söz konusu gelişimi daha net bir şekilde ortaya koyabilmek için aşağıda görüleceği üzere matematiksel bir ifadeye başvurulmuştur. Antandros Nekropolisi'nden ele geçen ve kulbu korunan bütün strigilisler değerlendirilerek, kulbun ön kısmından tepe noktasına geçişteki farklılıklar incelenmiştir. Kronolojik gelişimi ortaya koymak için birbiriyle kesişen X ve Y doğruları çizilmiştir. Strigilis kulbunun ön kısmı X doğrusuna yaslandırılır (Bunun yapılmasındaki amaç strigilis'in tam olarak dik durmasını sağlamaktır.). Daha sonra strigilis kulbunun tepe noktası Y doğrusuna oturtulur. X ve Y doğrularının kesiştiği Orijin (Sıfır) noktasından strigilis kulbunun tepe noktasının Y doğrusu üzerinde değdiği ilk noktanın arasının ölçülmesi sonucu ortaya çıkan mesafe strigilis kronolojisinin oluşturulmasında belirleyici olmuştur¹⁹⁰ (**Şekil 10**).

Buna göre; kulbun tepe noktasının Y doğrusuna değdiği ilk noktanın Orijin noktasına olan uzaklığı:

1) Yapılan inceleme sonucunda M.Ö. 5. yüzyıla tarihlendirilen strigilislerde orijin noktası ile kulbun tepe noktasının ilk değdiği nokta arasındaki mesafenin 1 ile 1.5 cm arasında değdiği görülmüştür. M.Ö. 5. Yüzyıla tarihlenen strigilislerin hiçbirinde bu mesafe 1 cmnin altına düşmemiş olup, bu mesafenin genellikle 1 cm civarında olduğu gözlemlenmiştir. (**Şekil 11**).

2) M.Ö. 4. yüzyıla tarihlendirilen strigilislerde ise orijin noktası ile kulbun tepe noktasının ilk değdiği nokta arasındaki mesafenin 0,4 ile 0,8 cm arasında değdiği görülmüştür. M.Ö. 4. Yüzyıla tarihlenen strigilislerin

¹⁹⁰Strigilis kulbunun ön kısmından tepe noktasına geçişindeki açı farklılıklarını net ifadelerle belirtmek için çeşitli mesleklerden kişilerle (inşaat mühendisleri, tapu kadastrocular, fizikçiler ve matematikçiler) görüş alış verişinde bulunulmuştur. Yapılan bu görüş alış veriş sonucunda en doğru yöntemin burada uygulanan yöntem olduğu sonucuna varılmıştır. Bu yöntem ile yapılan kronoloji önerisine yalnızca mezar malzemesi yardımıyla M.Ö. Geç 5. yüzyıla tarihlenen 40 no.lu mezardan ele geçen iki strigilisten biri olan ATK 12 kodlu strigilis uymamıştır. Ancak mezarların çoğunun aile mezarı olduğu göz önüne alındığında ve aynı mezardan ele geçen ATK 3 kodlu strigilis'in bu kronoloji önerisine uyması da dikkate alındığında strigilislerin tarihlendirilmesinde bu yöntemin güvenilirliğini ortaya koyması açısından önem arz etmektedir.

hiçbirinde bu mesafe 0,4 cmnin altına düşmemiş olup, bu mesafenin genellikle 0,5 cm civarında olduğu gözlemlenmiştir. 16 no.lu mezardan ele geçen ve orijin noktası ile kulbun tepe noktasının ilk değdiği nokta arasındaki mesafenin 0,5 cm olduğu AOS 7 kodlu strigilis, aynı mezardan ele geçen ve mezarın kesin tarihlenmesinde kullanılan AOS 2 (Lev.11:Res.13-Çiz.13) ve AOS 3 (Lev.11:Res.14-Çiz.14) kodlu kyliks kantharoslar sayesinde İÖ. 350-325 yılları arasına tarihlendirilmiştir¹⁹¹. Kesin olarak tarihlenen bu mezar bu yöntemin güvenilirliğine önemli bir kanıt oluşturması açısından önemli bir veridir. (**Şekil 12**).

3) M.Ö. 2. Yüzyıla ait olup ve kesin olarak tarihlenebilen 63 No.lu mezardan ele geçen BLG 2 kodlu strigiliste yapılan ölçüm sonucunda orijin noktası ile kulbun tepe noktasının ilk değdiği nokta arasındaki mesafenin 0,25 cm olduğu görülmüştür. Strigilis yanından ele geçen *Philetairos* sikkesi yardımıyla İÖ.158 – 138 yılları arasına tarihlendirilmiştir¹⁹². Ayrıca strigilisin benzerleriyle karşılaştırılması da bu tarihi destekler niteliktedir¹⁹³. Orijin noktası ile kulbun tepe noktasının ilk değdiği nokta arasındaki mesafenin 0,3 cm olduğu FHB 7 kodlu strigilis mezar dışından ele geçtiği için kesin olarak tarihlendirilememiştir. Ancak kulp formuna bakıldığında dikdörtgen forma yaklaşan bir biçim sergilemektedir. Bu form M.Ö. 3. yüzyıldan itibaren ortaya çıkıp Roma Döneminde standartlaşan bir kulp formudur. Kulp yapısı dikkate alınarak verilecek tarih M.Ö. 2. yüzyılın ortaları olmalıdır. Çünkü daha erken örneklerde kulp bu kadar dörtgen değil ancak M.Ö.1 yüzyıl ve daha sonraya tarihlenecek kadar da dörtgen bir kulp formuna sahip değildir. Ayrıca 31 no.lu lahdin batısından yani 31 no.lu lahde yapılan Hellenistik Dönem gömüsü ile aynı stratigrafide ele geçmesi

¹⁹¹Kyliks kantharoslar için bkz. Athenian Agora XII, Fig. 7, No: 661.

¹⁹² Yıldırım, 2009, 45; Yağız, 2009, 139.

¹⁹³BLG 2 kodlu strigilis için bkz. Karageorghis, 1985, 914, fig. 41. (BLG 2 kodlu strigilis'in benzeri T.187 no.lu mezardan ele geçmiş ancak mezarın Hellenistik ve Roma Dönemlerine ait olduğu belirtilmiştir. Mezardan ele geçen fig. 41 ve fig. 42'nin kulp yapıları birbirinden oldukça farklıdır. Olasılıkla fig. 41 Hellenistik Dönem gömüsüne aitken, dikdörtgen kulp yapısıyla dikkati çeken fig. 42 Roma Dönemi gömüsüne aittir.)

göz önünde tutulduğunda strigilisi Hellenistik Dönem'e tarihlemek yanlış olmasa gerektir¹⁹⁴.

Ortaya çıkan bu sonuca göre orijin noktası ile kulbun tepe noktasının ilk değdiği nokta arasındaki mesafe 0,2,5–0,3 cm civarında ise M.Ö. 2. Yüzyılın ortalarına tarihlenen mümkün olabileceğini göstermektedir(**Şekil 13**).

4) 13 No.lu mezardan ele geçen AOF 13 ve AOF 17 kodlu strigilisler mezar buluntuları arasında yer alan AOG 2 kodlu minyatür olpe (Lev.11:Res.15-Çiz.15) sayesinde Hellenistik Döneme¹⁹⁵ ya da zayıf bir olasılık da olsa aynı mezardan ele geçen tunç sikkeden (Lev.12:Res.16) dolayı M.S. 4. y.y.'a olmalıdırlar¹⁹⁶. Antik dönemde karıştırılan bu mezardan elen geçen AOF 13 kodlu strigilisin formuna bakıldığında ise dikdörtgen kulp yapısı ile tipik Roma strigilislerinin öncüsü olduğu ve ele geçen strigilisler arasında en geç tarihli olduğu anlaşılmaktadır. Bu strigilis benzerleri ile karşılaştırıldığında ise strigilis için önerilebilecek tarih M.Ö. 1. yüzyılın ikinci yarısı uygun bir tarih gibi görünmektedir¹⁹⁷. Strigilisin oldukça uzun olan eklenti kısmı da daha erken döneme tarihli strigilis örneklerinde görülmemektedir. Strigilis tepe noktası tam olarak korunmamış ancak kulbun her iki tarafının eşit seviyede korunmuş olması ve kulbun dönüşü dikkate alınarak yapılan tamamlamada kulbun ön kısmının tepe noktasına geçişte 90 derecelik bir açı sergilediği görülmüştür. Dolayısıyla kulbun ön kısmı 90 derecelik açı ile kulbun tepe noktasına geçiş yapıyor ise (Kulbun ön ve tepe kısımları Orijin

¹⁹⁴ 31 no.lu mezarın ikinci kullanımına dair bilgi için bkz. Yağız, 2009, 141.

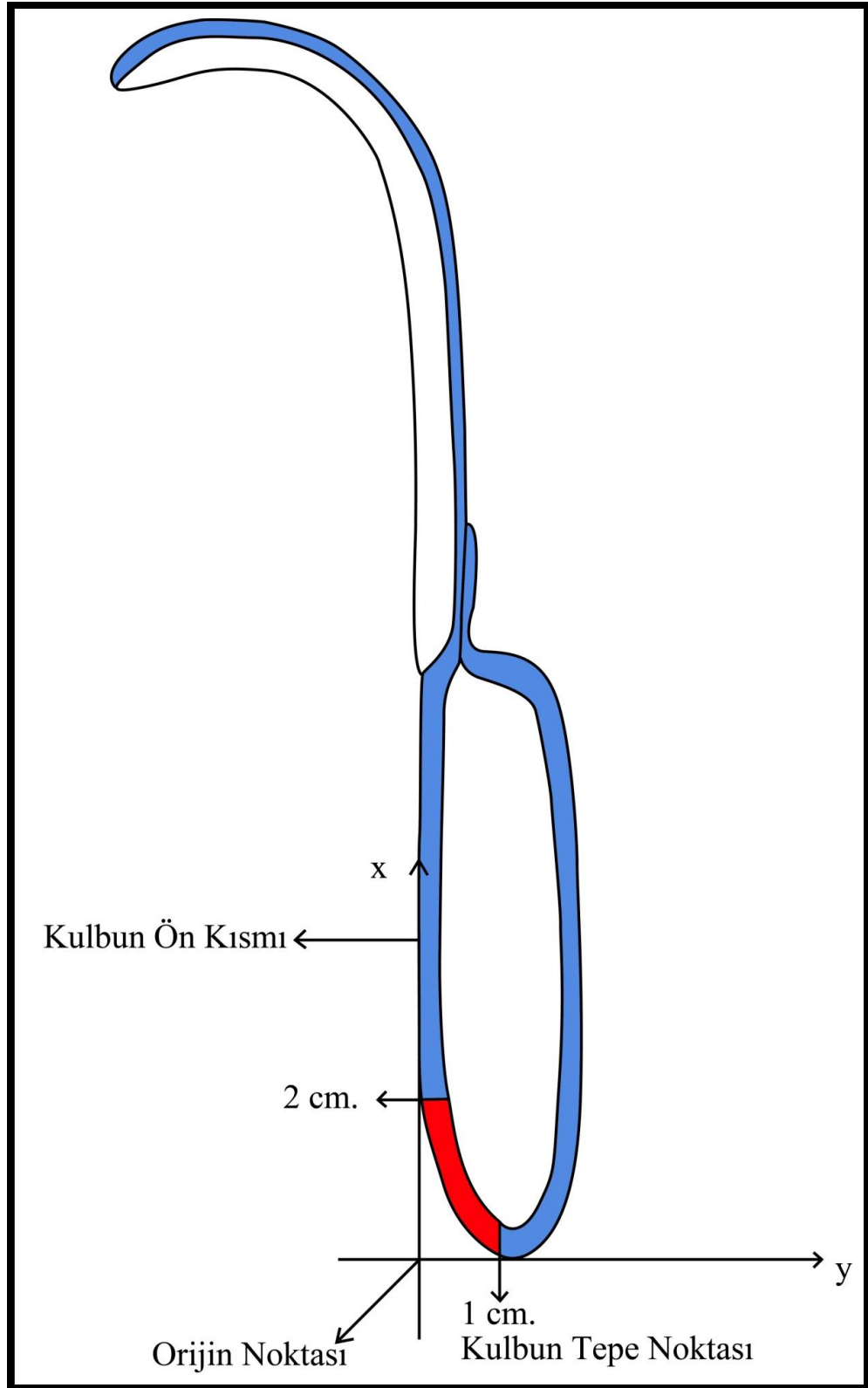
¹⁹⁵ AOG 2 (Minyatür olpe) için bkz. W. Technau, 1929, 40-59 (Tam tarih verilmemiş Hellenistik malzemeler arasında değerlendirilmiştir) . Ayrıca 13 nolu mezar malzemesi olan minyatür olpeler, Özyiğit tarafından M.Ö. 2. yüzyılın ilk yarısına tarihlenen Erythrai kazılarında ortaya çıkarılan 4 nolu mezar malzemesi olan olpelerle oldukça benzerlik taşımaktadırlar (Özyiğit, 1989, 136. Resim: 15.).

¹⁹⁶ 13 nolu mezarın içinden gelen ve AOF 13 kodu verilen tunç sikkenin bu mezara ait olmadığı, tahrip edilen kiremitlerin arasından mezarın içine girdiği düşünülmektedir. Çünkü sikke temizlendikten sonra M.S. 383-408 tarihine (İmparator Arcadius) verilmesi gerektiği görülmüştür. Mezara ait diğer malzemenin hepsi (Üç adet khytridion, iki adet minyatür olpe, çeşitli demir parçalar, demir strigilis, demir tokalar ve skyphoid kantharosa ait kaide ve gövde parçaları) Hellenistik döneme verilmektedir.

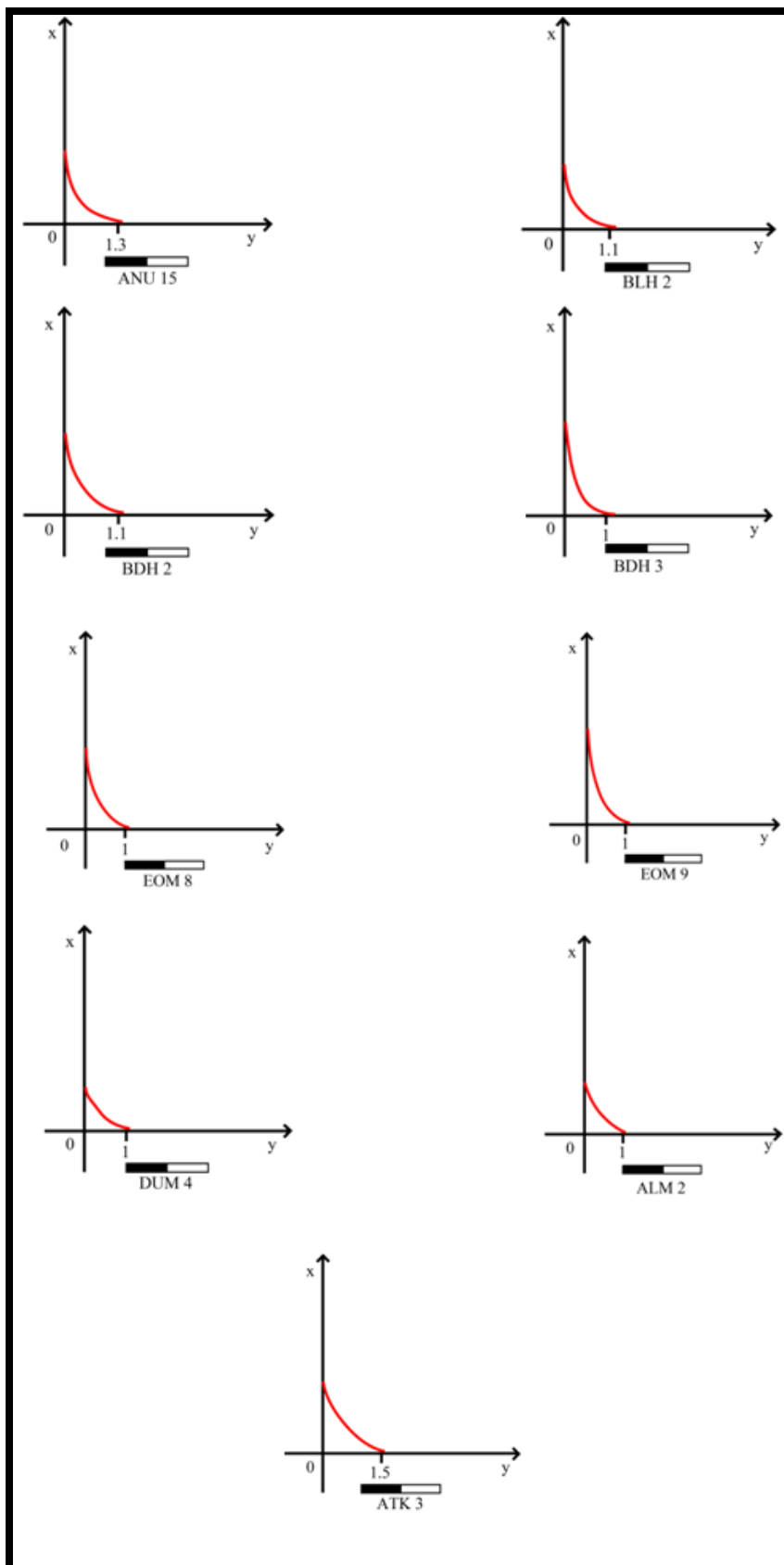
¹⁹⁷ AOF 13 kodlu strigilisin benzer örnekleri için bkz. McFadden, 1946, 463,468-469, Lev.36/8,9. ; Comstock-Vermeule, 1971, 427, Kat. No.615.

noktasında birleşiyor ise) kesin olmamakla birlikte M.Ö. 1. yüzyıldan daha erken olmamalıdır (**Şekil 14**).

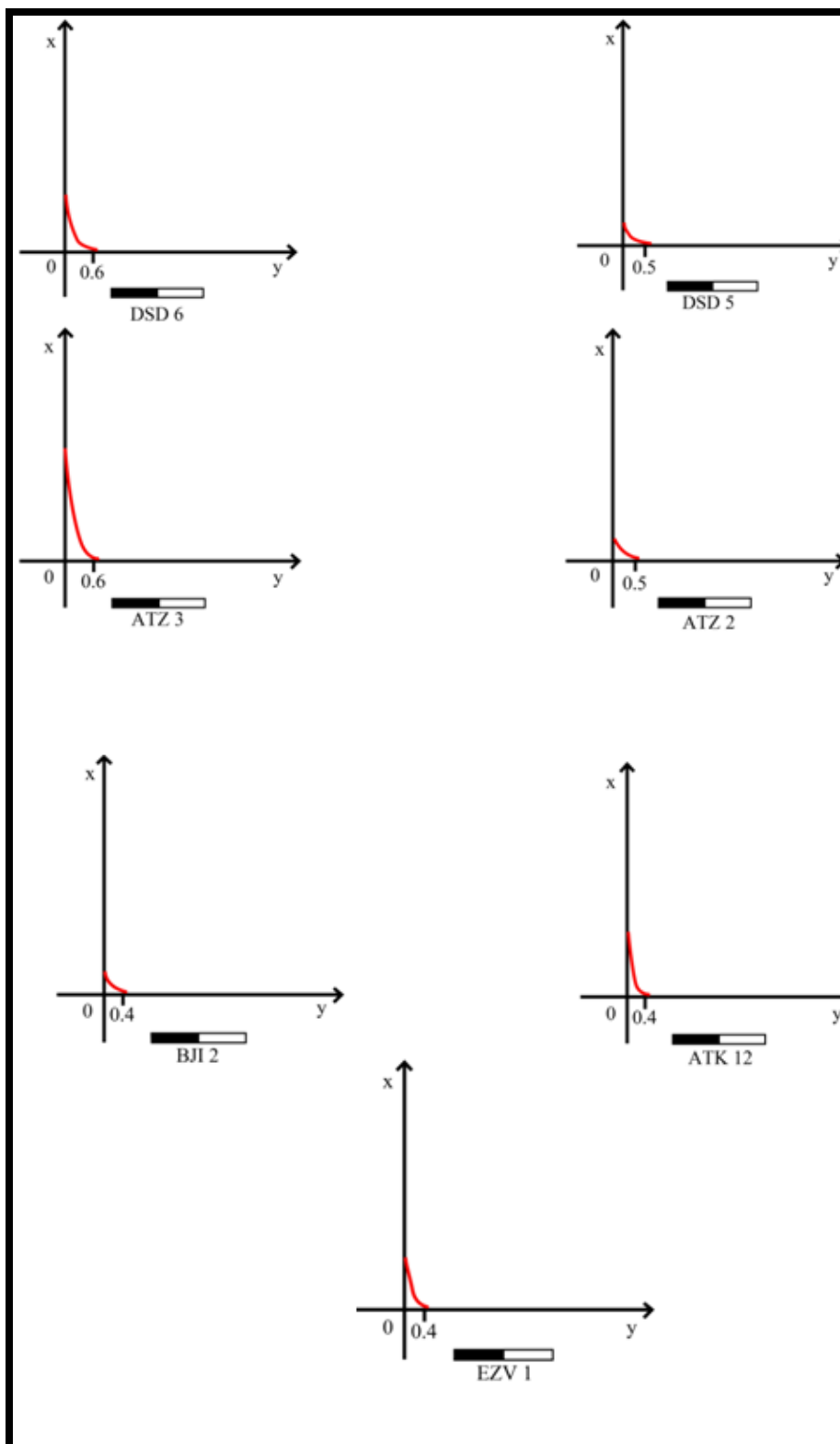
Antandros örnekleri üzerinde yapılan ölçümler sonucunda ortaya çıkan bu sayılar Antandros dışındaki merkezlerden ele geçen strigilislerin tarihlendirilmesinde bir kanun niteliği taşımamakla birlikte, gerek müzelerde gerekse yayınlarda görülen ve gözlemlenen strigilisler üzerinde yapılacak ölçümlerin de bu kurala uyacağı ilk izlenim olarak oluşmaktadır. Her zaman için bu kuralın dışında olabilecek örneklerin de varlığı unutulmamakla birlikte, dönemin teknik ve modası eğiliminde üretilen strigilislerin saptadığımız bu ölçüm tekniği vasıtasıyla tarihlenmeleri mümkün görünmektedir.

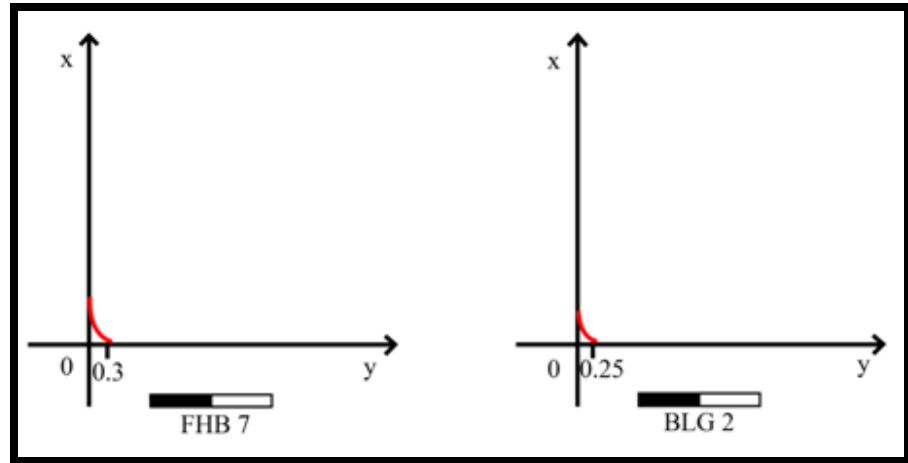
Şekil 10

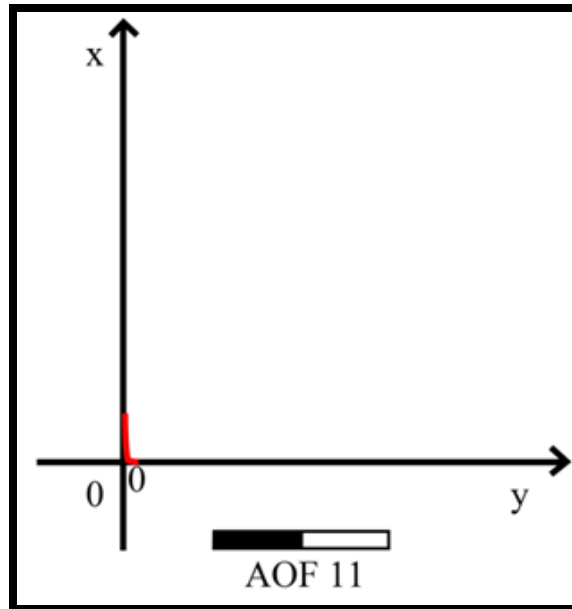
Şekil 11

Şekil 12

Şekil 13

Şekil 14

SONUÇ

Antandros Nekropolisi'nde 2001-2009 yılları arasında yapılan kazı çalışmalarında ele geçen 37 adet strigilisten 31 tanesi mezarlardan ele geçerken, altı tanesi mezar dışından ele geçmiştir. Strigilis buluntulu mezarlardan 20 tanesinin taş lahit ve üç tanesinin ise kiremit mezar olduğu görülmektedir. Ayrıca, bu 23 mezardan 22 tanesi inhumasyon (taş lahit) gömüye sahipken yalnızca bir tanesinde kremasyon gömü saptanmıştır. Bu verilerden de anlaşılacağı üzere, strigilis buluntusu olan mezarların gömü ve mezar tiplerinde herhangi bir ortak yapı sergilemedikleri görülmektedir. Strigilis buluntulu mezarların çoğunluğunu her ne kadar lahit mezarlar oluştursa da Antandros'da mezar tipi ya da gömü şeklinin strigilis bırakma geleneği ile ilişkili olmadığı, strigilislerin çoğunlukla mezarlara bırakıldığı dönem ile ilişkili olduğu görülmektedir.

Mezarlardan ele geçen strigilis buluntularının iskelet ile ilişkili konumlarına bakıldığında, 31 adet strigilisten 24 tanesinin diğer buluntularla birlikte bireylerin ayaklarına veya ayaklara yakın bir bölgeye, iki tanesinin bireylerin karın bölgelerine ve iki tanesinin ise bireylerin baş hizasına bırakıldığı görülmektedir. Geriye kalan dört tanesinin ise bireylerin ya sol ellerine tutuşturulmuş vaziyette ya da sol ellerine yakın bir bölgede ele geçtikleri görülmektedir.

Mezarlarda strigilis ile birlikte amphora, amphoriskos, pelike, alabastron, kaidesiz kyliks, bolsal, lekythos, olpe, skyphos, kyliks, khytridion, kâse, pişmiş toprak figürin, aşık kemikleri, fibula, çivi, sikke, boncuk, ayna, iğne, halka ve ağırşak gibi çok çeşitli mezar hediyeleri ele geçebilmektedir. Mezarlarda strigilis ile birlikte ele geçen buluntular genellikle mezar sahibinin mesleği ile ilgili bilgiler vermesine karşın Antandros örneklerinde bu durum söz konusu değildir. Ancak yapılan antropolojik analizler sayesinde, mezarlardan dört tanesinde hem erkek hem de kadın olduğu saptanmış, üç tanesinde erkek, üç tanesinde kadın ve bir tanesinde cinsiyetleri belirlenemeyen biri 3,3, diğeri 4,3 yaşlarında olan iki

çocuk olduğu ortaya konulmuştur. Oldukça ilginç çıkan analiz sonuçlarına bakıldığında strigilis buluntulu kadın mezar sayısının, strigilis buluntulu erkek mezar sayısına eşit olduğu görülmektedir. İçinde hem erkek hem de kadının olduğu dört mezardan ele geçen strigilislerin hangi cinsiyete ait olduğunu saptamak oldukça zordur. Ancak 26 no.lu mezardan ele geçen aynanın kadına ait olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Çünkü şimdiye kadar strigilis buluntulu kadın mezarlarına rastlanırken, ayna buluntulu erkek mezarına bir örnek dışında hiç rastlanmamıştır. Dolayısıyla 26 no.lu mezardan ele geçen buluntuların bir bölümünün kadına ait olduğunu söyleyebiliriz (belki de strigilis de bu buluntular arasındaydı). Oysaki erkek bireyin herhangi bir buluntuya sahip olup olmadığı hakkında kadın için verilen örnek kadar güçlü bir kanıt sunulamamaktadır.

Strigilis buluntulu kadın mezarları, İtalya'daki Yunan koloni bölgeleri dışında kalan, bütün Yunan etki alanında yer alan bölgelerde birkaç örneği geçmeyecek kadar çok nadir ele geçmişlerdir. Ancak İtalya coğrafyasında kadın mezarlarına strigilis bırakılması geleneği oldukça yaygındır. Bu durum Antandros'un İtalya ile bir ilişki içerisinde olabileceğini akla getirmektedir. Nitekim bu düşüncüyü destekleyecek bilgiyi Ksenophon'dan edinmekteyiz. Peloponnesos Savaşı'nın ikinci evresi ile ilgili Ksenophon'un aktardığı bilgiye göre; Alkibiades komutası altındaki Atina birlikleri, Mindaros komutasındaki Peloponnesos birliklerini M.Ö. 410 yılında Kyzikos'ta yenilgiye uğratırlar. Bunun üzerine Pers satrabı Pharnabazos, Peloponnesoslular'ın bütün birliklerine ve onların müttefiklerine savaşta kaybettikleri gemilerinin yerine yenilerini yapmaları için para verip Antandros'a gönderir. Antandros'da gemilerin yapımı sırasında Syrakusalılar Antandros halkı ile işbirliği yapıp yıkılan surlarının onarılmasında onlara yardımda bulunurlar. Ayrıca Syrakusalılar nöbet tutmalarındaki gayretleri ile Antandros'lular'ın takdirlerini kazanmayı başarırlar. Syrakusalılar'ın sergiledikleri bu davranışları sonucunda Antandros'lular, onlara vatandaşlık hakkı tanırlar. Olasılıkla vatandaşlık hakkı tanınan Syrakusalıların en azından bir bölümü Antandros'da

aileleriyle birlikte yaşamaya başlamış ve kadın mezarlarına strigilis bırakılması geleneklerini de buraya taşımış olmalıdırlar.

Strigilis buluntulu çocuk mezarlarına Yunanistan ve Yunan etki alanının içinde yer alan bütün bölgelerde seyrek olarak rastlanır. Çocuk mezarlarına strigilis bırakılması geleneği onların sporcu ya da savaşçı kimlikleriyle ilişkili olmadığını düşündürmektedir. Büyük olasılıkla çocuk öbür dünyada büyüdüğünde strigilisi kullanması için çocuğun mezarına ailesi tarafından bırakılıyor olmalıydı. Peloponnesos'da çocuk mezarlarından strigilislerin çok sayıda ve minyatür şekilleri, Faliks Nekropolisleri'nde günlük kullanım için elverişli olmayan pişmiş topraktan strigilislerin ele geçmesi, ölü yakınlarının onlara yükledikleri anlamlara bağlı olmalıydı. Bu konu yoruma oldukça açık olup, öbür dünya inancıyla ilişkilendirmesi olasılıklar dâhilindedir. Sonuç olarak, Antandros Nekropolisleri'nde strigilis buluntulu çocuk mezarları diğer bölgelerde de olduğu gibi nadir bir uygulama olarak karşımıza çıkmakta ve tek örnek ile bu uygulamayı temsil etmektedir.

Antandros nekropolisi'ndeki bazı mezarlara birden fazla strigilis bırakıldığı görülmektedir. Strigilis buluntulu 23 mezardan sekiz tanesinde iki strigilis ele geçerken, 15 tanesinde birer tane strigilis ele geçmiştir.

Ele geçen strigilislere bakıldığında hepsinin klasik tipteki strigilisler olduğu görülse de ayrıntılarda birbirinden farklı oldukları gözlemlenmektedir. Bu farklılıklardan hareketle üç farklı tipin olduğu görülmüştür. Bunlar, kulp bitimindeki farklılıklara göre, kulp-kaşık birleşme yerlerindeki farklılıklara göre ve kulbun ön kısmından tepe noktasına geçişindeki farklı açılanmalara göre oluşturulan tipolojidir.

Kulp bitimi ya da eklenti olarak adlandırılan kısım strigilis kulbunun bükülerek arka kısımda kaşığa bağlantıyı sağlayan bölümdür. Antandros örneklerinde dört farklı tip saptanmıştır. Bunlar: Mızrak ucu şeklinde olanlar, çınar yaprağı şeklinde olan, ucu yuvarlatılmış olanlar ve sivri yaprak şeklinde olanlardır.

Kulp-kaşık birleşme yerlerine göre üç farklı strigilis tipinin olduğu görülmüştür. Bunlar: Kulptan kaşığa geçişte dikdörtgen bir biçim sağlayanlar, kulptan kaşığa geçiş yuvarlatılarak verilenler ve kulp-kaşık birleşme yerinde dış bükey bir yive sahip olanlardır. Ancak bu farklılık zamansal olmayıp, strigilisin yapım tekniği ile ilişkili bir durumdur. Bu yargı aynı mezardan ele geçen strigilislerin farklı kulp-kaşık birleşme yerlerine sahip olmaları ile desteklenmektedir.

Kulp bitimi ve kulp-kaşık birleşme yerlerine göre oluşturulan tipolojinin aksine kulbun ön kısmından arka kısmına geçiş farklılıkları strigilisin zaman içerisinde gösterdiği form gelişiminden kaynaklanmaktadır.

Strigilislerin tarihlendirilmesi genel olarak beraberinde ele geçen diğer mezar malzemeleri göz önünde bulundurularak yapılmıştır. Ancak strigilis tipleri üzerinde yapılan incelemelerde kronolojik bir gelişimin olduğu da görülmüş ve yer yer özellikle aile mezarı olarak kullanılan mezarların tarihlendirilmesinde bu kronolojik gelişim de göz önünde tutulmuştur.

Strigilis buluntulu 23 mezardan sekiz tanesi M.Ö. 5. yüzyıla tarihlendirilirken, bir tanesi M.Ö. geç 5. erken 4. yüzyıla, 12 tanesi M.Ö. 4. yüzyıla ve geriye kalan son iki tanesi de M.Ö. 2. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Antandros örneklerinin çoğunun ele geçen diğer mezar hediyeleri sayesinde tarihlendirilebilmesi durumu strigilislerin kronolojik evrimini gözlemlemeyi mümkün kılmıştır.

Strigilislerde gözle görülebilir bir gelişim söz konusudur. Ancak söz konusu gelişimi daha net bir şekilde ortaya koyabilmek için matematiksel bir ifadeye başvurulmuştur. Antandros Nekropolisi'nden ele geçen ve kulbu korunan bütün strigilisler değerlendirilerek, kulbun ön kısmından tepe noktasına geçişteki farklılıklar incelenmiştir. Kronolojik gelişimi ortaya koymak için birbiriyle kesişen X ve Y doğruları çizilmiştir. Strigilis kulbunun ön kısmı X doğrusuna yaslandırılır (Bunun yapılmasındaki amaç

strigilis'in tam olarak dik durmasını sağlamaktır.). Daha sonra strigilis kulbunun tepe noktası Y doğrusuna oturtulur. X ve Y doğrularının kesiştiği Orijin (Sıfır) noktasından strigilis kulbunun tepe noktasının Y doğrusu üzerinde değdiği ilk noktanın arasının ölçülmesi sonucu ortaya çıkan mesafe strigilis kronolojisinin oluşturulmasında belirleyici olmuştur.

Yapılan inceleme sonucunda M.Ö. 5. yüzyıla tarihlendirilen strigilislerde orijin noktası ile kulbun tepe noktasının ilk değdiği nokta arasındaki mesafenin 1 ile 1.5 cm arasında değiştği görülmüştür. 4. yüzyıla tarihlendirilen strigilislerde ise orijin noktası ile kulbun tepe noktasının ilk değdiği nokta arasındaki mesafenin 0,4 ile 0,8 cm arasında değiştği görülmüştür. 2. yüzyıla tarihlendirilen strigilislerde ise orijin noktası ile kulbun tepe noktasının ilk değdiği nokta arasındaki mesafenin 0.2,5–0,3 cm civarında olduğu görülmüştür. 2. yüzyılın ikinci yarısından itibaren ise kulbun ön kısmının tepe noktasına geçişte 90 derecelik bir açı sergilediği görülmüştür.

Antandros örnekleri üzerinde yapılan ölçümler sonucunda ortaya çıkan bu sayılar Antandros dışındaki merkezlerden ele geçen strigilislerin tarihlendirilmesinde bir kanun niteliği taşımamakla birlikte, gerek müzelerde gerekse yayınlarda görülen strigilisler üzerinde yapılacak ölçümlerin de bu kurala uyacağı ilk izlenim olarak oluşmaktadır. Her zaman için bu kuralın dışında olabilecek örneklerin de varlığı unutulmamakla birlikte, dönemin teknik ve modası eğiliminde üretilen strigilislerin saptadığımız bu ölçüm tekniği vasıtasıyla tarihlenmeleri mümkün görünmektedir.

KATALOG

Kat. No.1: Resim 1, Çizim 1

Kod: BLH 2

Mezar No: 68

Mezar Tipi ve ya Türü: İnhumasyon – Taş Lahit

Mezar Buluntuları: Bir adet tunç strigilis, bir adet amphora.

Tanım: Tek parça olarak 21,6 cm kadar korunmuş olan strigilis kulbunun arka kısmında ve kaşığın bazı kısımlarında eksiklikler mevcuttur. İnce bir levhadan kesilen strigilis'in uzunluğu, kulbun uzunluğuna oranı 1: 2-3'tür. Kulbun ön kısmından arka kısmına geçiş geniş açılı yapılmıştır. Strigilis kaşığının genişliği kulbun genişliğinden çok fazla değildir.

Kat. No. 2: Resim 2, Çizim 2

Kod: BDH 2

Mezar No: 49

Mezar Tipi ve ya Türü: İnhumasyon- Taş Lahit

Mezar Buluntuları: İki adet tunç strigilis, bir adet gri amphora, bir adet kötü korunmuş alabaster taşından yapılmış alabastron, bir adet demir çivi.

Tanım: Toplam uzunluğu 19,2 cm olan strigilis'in uzunluğu, kulbun uzunluğuna oranı 1:2'dir. Tam olarak korunmuş olan strigilisin hiçbir yerinde eksik yok, ancak strigilisin arka kısmında kulbu kaşığa bağlayan eklenti kaşıktan ayrılmıştır. Eklenti bölümü yuvarlak ve üzerinde biri küçük, ikisi büyük olmak üzere toplam üç delik vardır. Kulbun ön kısmından arka kısmına geçiş geniş açılı yapılmıştır. Geniş ve derin bir kaşığa sahip olan strigilis'in ön kısmında (kaşık-kulp birleşme yerinde) kaşık dikdörtgen şeklinde yapılmıştır.

Kat. No. 3: Resim 3, Çizim 3

Kod: BDH 3

Mezar No: 49

Mezar Tipi ve ya Türü: İnhumasyon- Taş Lahit

Mezar Buluntuları: İki adet tunç strigilis, bir adet gri amphora, bir adet kötü korunmuş alabaster taşından yapılmış alabastron, bir adet demir çivi.

Tanım: Tam olarak korunmuş olan strigilisin toplam uzunluğu 19,9 olup, strigilis'in uzunluğu kulbun uzunluğuna oranı 1: 2-3'tür. Strigilisin ön kısmında kulptan kaşığa geçişte kaşık, yuvarlak bir yapı göstermektedir. Strigilisin arka kısmında kulptan kaşığa geçişte yer alan kulp bitimi sivri yaprak biçiminde yapılmıştır. Kulbun ön kısmından arka kısmına geçiş geniş açılı yapılmıştır.

Kat. No. 4: Resim 4, Çizim 4

Kod: EOM 8

Mezar No: 215

Mezar Tipi ve ya Türü: İnhumasyon- Taş Lahit

Mezar Buluntuları: İki adet Kaidesiz kyliks, beş adet bolsal, iki adet lekythos, biri tunç diğeri demir iki adet strigilis, bir adet olpe, bir adet skyphos ve bir adet tunç obje.

Tanım: Toplam uzunluğu 23,5 cm olan strigilis'in uzunluğu kulbun uzunluğuna oranı 1: 3'tür. Kaşık kısmında küçük eksiklikler dışında tam olarak korunmuştur. Kaşığın dış kısmı uçlara doğru oldukça korozyona uğramıştır. İnce ve tek bir tunç levhadan yapılmıştır. Strigilis kulbunun ön kısmından arka kısmına geçiş geniş açılı yapılmıştır. Arka kısımda kulbu kaşığa bağlayan eklenti küçük ve üçgen bir yapıya sahiptir. Ön kısımda kulptan kaşığa geçiş yuvarlak ve kademeli olarak verilmiştir.

Kat. No. 5: Resim 5, Çizim 5

Kod: ALM 2

Mezar No: 4

Mezar Tipi ve ya Türü: İnhumasyon- Taş Lahit

Mezar Buluntuları: Bir adet Attika siyah firnisli pelike ile bir adet tunç strigilis.

Tanım: Korunan toplam uzunluğu 19,5 cm olan strigilis'in uzunluğu kulbun uzunluğuna oranı 1: 3'tür. Tek parça olarak korunmuş ancak kaşık ve kulp bölümlerinde küçük eksiklikler mevcuttur. Strigilis, kulba oranla oldukça geniş bir kaşığa sahiptir. Strigilis kulbunun ön kısmından arka kısmına bağlayan tepe noktası geçiş geniş açılı yapılmıştır. Strigilisin arka kısmında yer alan-kulbu kaşığa bağlayan- eklenti küçük ve üçgen bir yapıya sahiptir.

Kat. No. 6: Resim 6

Kod: AET 93

Mezar No: 6

Mezar Tipi ve ya Türü: İnhumasyon- Taş Lahit

Mezar Buluntuları: Bir adet gri amphora, kyliks-skyphos parçaları, Kaidersiz kyliks parçaları.

Tanım: Strigilisin kaşık bölümüne ait birçok küçük parçadan oluşmaktadır.

Kat. No. 7: Resim 7, Çizim 6

Kod: AOL 1

Mezar No: 17

Mezar Tipi ve ya Türü: İnhumasyon- Taş Lahit

Mezar Buluntuları: Bir adet amphora ve bir adet tunç strigilis.

Tanım: Korunan toplam uzunluğu 20 cm olan strigilis uzunluğunun kulbun uzunluğuna oranı 1: 3'tür. Kaşık ve kulp bölümlerinde yer alan küçük eksiklikler dışında tam olarak korunmuştur. Strigilisin kaşığı kulbuna oranla oldukça geniş bir kaşığa sahiptir. Kulbun ön kısmını arka kısmına bağlayan tepe noktası geniş açılı verilmiştir. Strigilisin arka kısmında yer alan-kulbu kaşığa bağlayan- eklenti çınar ağacının yaprağı gibi önce genişler, daha sonra darlaşır ve tekrar gelişler en sonda daralarak sivri bir uç oluşturur. Strigilisin ön kısmında kulp-kaşık birleşme yeri yuvarlak bir şekilde verilmiştir.

Kat. No. 8: Resim 8

Kod: APT 1

Ele Geçtiği Yer: 31 no'lu mezarın güney istinat duvarının üzerinden

Tanım: Strigilisin kaşığına ait birçok küçük parçadan oluşmakta ve parçaların birçoğu birleştirilmiştir.

Kat. No. 9: Resim 9, Çizim 7

Kod: ANU 15

Mezar No: 2

Mezar Tipi ve ya Türü: İnhumasyon- Taş Lahit

Mezar Buluntuları: Bir adet alabaster taşından alabastron, yedi adet Attika Kaidesiz kyliks, bir adet Attika skyphos, dört adet bolsal, bir adet amphora, bir adet tunç fibula, bir adet demir strigilis, iki adet terra-cotta kadın figürini.

Tanım: Biri kulp, dört tanesi kaşık bölümüne ait toplam beş parçadan oluşmaktadır. Kulp silindirik bir yapı sergilemektedir. Kulbun ön kısmından arka kısmına geçiş yuvarlatılarak ve dar bir biçimde verilmiştir.

Kat. No. 10: Resim 10, Çizim 8

Kod: ATK 3

Mezar No: 40

Mezar Tipi ve ya Türü: İnhumasyon- Taş Lahit

Mezar Buluntuları: Parçalar halinde ele geçmiş iki adet amphora, iki adet alabaster taşından yapılmış alabastron, bir adet bolsal, bir adet Kaidesiz kyliks, iki adet strigilis.

Tanım: Korunan toplam uzunluğu 19,1 cm olan strigilisin kulp bölümünde çok az eksiklik mevcut iken, kaşık bölümünde oldukça eksiklikler mevcuttur. Kulbun ön kısmı düz bir şekilde yükselerek tepe noktasına sert bir biçimde bağlandıktan sonra kulbun arka kısmına yumuşak bir biçimde bağlanmaktadır. Kaşık bölümü kulba göre oldukça geniş olup, sığ bir yapıya sahiptir. Strigilisin ön kısmında kulp-kaşık birleşme yerinde kaşık dikdörtgen bir yapı sergilemektedir. Strigilisin arka kısmında kulbu kaşığa bağlayan eklenti tam olarak korunmamışsa da küçük oluşu ve üçgen yapısı fark edilmektedir.

Kat. No. 11: Resim 11, Çizim 9

Kod: ATK 12

Mezar No: 40

Mezar Tipi ve ya Türü: İnhumasyon- Taş Lahit

Mezar Buluntuları: Parçalar halinde ele geçmiş iki adet amphora, iki adet alabaster taşından yapılmış alabastron, bir adet bolsal, bir adet Kaidesiz kyliks, iki adet strigilis.

Tanım: Korunan toplam uzunluğu 9,3 cm olan strigilisin kulbuna ait bir parçadır. Kulbun ön kısmı düz bir şekilde yükselerek tepe noktasına sert bir biçimde bağlandıktan sonra kulbun arka kısmına yumuşak bir biçimde bağlanmaktadır.

Kat. No. 12: Resim 12, Çizim 10

Kod: EOM 9

Mezar No: 215

Mezar Tipi ve ya Türü: İnhumasyon- Taş Lahit

Mezar Buluntuları: İki adet Kaidesiz kyliks, beş adet bolsal, iki adet lekythos, biri tunç diğeri demir iki adet strigilis, bir adet olpe, bir adet skyphos ve bir adet tunç obje.

Tanım: Küçük eksiklikler dışında tam olarak korunan strigilisin toplam uzunluğu 24 cm olup, strigilis uzunluğunun kulp uzunluğuna oranı 1:2-3'tür. Oldukça büyük ve kaba bir demir levhadan kesilmiştir. Kulbun ön kısmını arka kısmına bağlayan tepe noktası geniş açılı verilmiştir. Kulbun tepe noktası ters " U" şeklinde verilmiştir. Strigilisin ön kısmında kulptan kaşığa geçiş derin bir kademeyle sağlanırken, kaşık başlangıcı dikdörtgen bir biçimde yapılmıştır.

Kat. No. 13: Resim 13, Çizim 11

Kod: AEF 13

Mezar No: 1

Mezar Tipi ve ya Türü: İnhumasyon- Taş Lahit

Mezar Buluntuları: Bir adet tam korunmuş küçük kase (tuzluk), iki adet demir strigilis, 4 ayrı alabastrona ait parçalar. Bunların dışında parçalar halinde Attika üretimi ve yerel üretim seramik parçaları ile çeşitli metal parçalar ve deniz kabukları.

Tanım: Korunan toplam uzunluğu 19,8 cm olan strigilisin kulbu ve kaşığının yaklaşık yarı kadarı tek parça halinde korunurken, kaşık bölümüne ait ancak kaşık ile birleşmeyen 7 adet küçük parçadan mevcuttur. Genel itibariyle oldukça hacimli verilen strigilisin kulp açıklığı parmakların kulbu rahatlıkla kavrayabileceği genişliktedir. Kulbun ön kısmından arka kısmına

geçiş yani tepe noktası ters U şeklinde verilmiştir. Ön kısımda kulp-kaşık birleşme yerinde geçiş yarım daire şeklindeki dış bükey bir yiv ile verilmiştir. Strigilisin arka kısmında kulbu kaşığa bağlayan eklenti küçük sivri yaprak şeklindedir. Kulbun ön kısmı arka kısmına göre oldukça geniştir. Oldukça hacimli yapılan kaşığın arka kısmına yapışmış kumaş parçaları yer almaktadır.

Kat. No. 14: Resim 14, Çizim 12

Kod: AEF 17

Mezar No: 1

Mezar Tipi ve ya Türü: İnhumasyon- Taş Lahit

Mezar Buluntuları: Bir adet tam korunmuş küçük kâse (tuzluk), iki adet demir strigilis, 4 ayrı alabastrona ait parçalar. Bunların dışında parçalar halinde Attika üretimi ve yerel üretim seramik parçaları ile çeşitli metal parçalar ve deniz kabukları.

Tanım: Tek parça halinde kulp ve kaşığın bir bölümünden oluşan strigilisin korunan toplam uzunluğu 18,2 cmdir. Ayrıca kulp ve kaşık bölümlerine ait birleşmeyen birçok parça mevcuttur. Kulbun arka kısmı korunmamış olmasına rağmen kaşığa lehimlenen eklentinin bir bölümü korunmuştur. Eklentinin uç kısmı yuvarlağa yakın bir biçimde yapılmıştır. Strigilisin ön kısmında kulp-kaşık birleşme yerindeki geçiş yarım daire şeklindeki dışbükey bir yiv ile verilmiştir.

Kat. No. 15: Resim 15

Kod: BKB 2

Mezar No: 60

Mezar Tipi ve ya Türü: İnhumasyon- Taş Lahit

Mezar Buluntuları: İki adet amphora, üç adet sikke, bir adet demir strigilis, bir adet kırmızı figür tekniğiyle bezeli ancak bezeli kısmı çok az

korunmuş olan bodur lekythos, bir adet kase, bir adet ufak kase (tuzluk?) ve iki adet demir parça.

Tanım: Oldukça korozyona uğramış strigilisin kaşık bölümüne ait küçük parçalardan oluşmaktadır. Bu parçalardan biri yarım daire şeklinde olup, strigilis kaşığının ucuna aittir.

Kat. No. 16: Resim 16, Çizim 13

Kod: DSD 5

Mezar No: 210

Mezar Tipi ve ya Türü: İnhumasyon- Taş Lahit

Mezar Buluntuları: İki kyliks-kantharos, bolsal, geç kırmızı figür bezeli bir pelike ile iki strigilisin yanı sıra, içinde kremasyon bulunan kırılmış halde bir Hellenistik stamnos ile bunun kapağı olarak kullanıldığı anlaşılan bir kâse.

Tanım: Küçük eksiklikler dışında neredeyse tam olarak korunan strigilisin kulp açıklığı parmakların kulbu rahatlıkla kavrayabileceği genişliktedir. Strigilis uzunluğunun kulp uzunluğuna oranı 1: 2-3'tür. Strigilisin ön kısmında kulp-kaşık birleşme yerinde geçiş yarım daire şeklindeki dışbükey bir yiv ile sağlanmıştır. Kulbun ön kısmından tepe noktasına geçiş sert bir açıyla verilirken, kulbun tepe noktasından arka kısmına geçiş yumuşak bir şekilde verilmiştir. Strigilisin arka kısmında kulbu kaşığa bağlayan eklentinin ucu yuvarlatılarak verilmiştir. Ayrıca eklentinin üzerinde küçük tunç çivinin izi korunmuştur.

Kat. No. 17: Resim 17, Çizim 14

Kod: DSD 6

Mezar No: 210

Mezar Tipi ve ya Türü: İnhumasyon- Taş Lahit

Mezar Buluntuları: İki kyliks-kantharos, bolsal, geç kırmızı figür bezeli bir pelike ile iki strigilisin yanı sıra, içinde kremasyon bulunan kırılmış halde bir Hellenistik stannos ile bunun kapağı olarak kullanıldığı anlaşılan bir kâse.

Tanım: Tek parça halinde ele geçen strigilisin kulbunun arka kısmının bir bölümü ve kaşığın bir bölümü korunmuştur. Korunan toplam uzunluğu 19,4 cm'dir. Oldukça ince bir demir levhadan yapılan strigilisin kulp açıklığı parmakların kulbu rahatlıkla kavrayabileceği kadar geniştir. Strigilisin ön kısmında kulp-kaşık birleşme yerinde geçiş yarım daire şeklindeki dışbükey bir yiv ile verilmiştir. Strigilisin arka kısmında kulbu kaşığa bağlayan eklenti tam olarak korunmamış olup, üzerinde iki adet küçük tunç çivinin izi korunmuştur.

Kat. No. 18: Resim 18, Çizim 15

Kod: ATZ 2

Mezar No: 26

Mezar Tipi ve ya Türü: İnhumasyon- Taş Lahit

Mezar Buluntuları: Bir adet kırmızı figür pelike ve iki adet demir strigilis.

Tanım: Korunan toplam uzunluğu 18,8 cm olan strigilisin kaşık ve kulp bölümlerinde eksiklikler mevcuttur. Ayrıca kaşık bölümüne ait olup, ancak birleşmeyen birkaç küçük parça da bulunmaktadır. Strigilisin ön kısmında kulp-kaşık birleşme yerinde geçiş yumuşak bir şekilde sağlanmıştır. Kaşığın başlangıcı yarım daireye yakın bir biçimde verilmiştir. Strigilisin ön kısmından tepe noktasına geçiş sert verilirken, tepe noktasından kulbun arka kısmına geçiş yumuşak bir şekilde verilmiştir. Kulp açıklığı parmakların kulbu kavrayamayacağı kadar dar yapılmıştır. Strigilisin arka kısmında yer alan eklenti sivri bir yaprak biçiminde yapılmıştır.

Kat. No. 19: Resim 19, Çizim 16

Kod: ATZ 3

Mezar No: 26

Mezar Tipi ve ya Türü: İnhumasyon- Taş Lahit

Mezar Buluntuları: Bir adet kırmızı figür pelike ve iki adet demir strigilis.

Tanım: Tam olarak korunmuş olan strigilis 18,6 cm uzunluğunda olup, hiçbir yerinde eksik bulunmamaktadır. Strigilis uzunluğunun kulp uzunluğuna oranı 1:2-3'tür. Kulbun ön kısmından tepe noktasına geçiş sert bir şekilde verilirken, tepe noktasından kulbun arka kısmına geçiş yumuşatılarak verilmiştir. Kulp açıklığı parmakların kulbu kavrayabileceği genişliktedir. Strigilisin arka kısmında kulbu kaşığa bağlayan eklentinin ucu sivri bir yaprak biçiminde yapılmıştır. Ayrıca eklentinin üstünde iki delik bulunmaktadır. Strigilisin ön kısmında kulp-kaşık birleşme yerinde geçiş yarım daire biçimindeki dışbükey bir yiv ile verilmiştir.

Kat. No. 20: Resim 20, Çizim 17

Kod: DUM 4

Mezar No: 207

Mezar Tipi ve ya Türü: İnhumasyon- Taş Lahit

Mezar Buluntuları: Bir adet demir strigilis, bir adet tunç sikke, bir adet boncuk ile tunç bir objeye ait parça.

Tanım: Üçü büyük, dokuz tanesi küçük parçadan oluşmaktadır. Kulbun ön kısmından tepe kısmına geçiş sert bir şekilde verilirken, tepe noktasından arka kısma geçiş yumuşatılarak verilmiştir. Strigilisin ön kısmında kulp-kaşık birleşme yerinde kulptan kaşığa geçiş yarım daire biçimindeki dışbükey bir yiv ile verilmiştir.

Kat. No. 21: Resim 21, Çizim 18

Kod: EYL 4

Mezar No: 226

Mezar Tipi ve ya Türü: İnhumasyon- Taş Lahit

Mezar Buluntuları: Beş adet tunç sikke, iki adet demir strigilis parçası, bir adet kyliks, bir adet pelike kulbu ve mezarın ikinci kullanımına ait bir adet amphora urne ve kapak olarak kullanılmış bir adet kâse, bir adet stamnos urne ve kapak olarak bir adet kâse.

Tanım: Birçok parça halinde ele geçen strigilisin en büyük parçası kulp ve kaşığın başlangıç bölümüne ait olup, bu parçanın korunan toplam uzunluğu 9,8 cmdir. Kulbun ön kısmından arka kısmına geçiş yuvarlatılarak verilmiştir. Strigilisin ön kısmında kulp-kaşık birleşme yerinde geçiş yarım daire biçimindeki dışbükey bir yiv ile verilmiştir.

Kat. No. 22: Resim 22, Çizim 19

Kod: EYL 5

Mezar No: 226

Mezar Tipi ve ya Türü: İnhumasyon- Taş Lahit

Mezar Buluntuları: Beş adet tunç sikke, iki adet demir strigilis parçası, bir adet kyliks, bir adet pelike kulbu ve mezarın ikinci kullanımına ait bir adet amphora urne ve kapak olarak kullanılmış bir adet kâse, bir adet stamnos urne ve kapak olarak bir adet kâse.

Tanım: Toplam korunan uzunluğu 22,3 cm olan strigilisin sadece kaşık bölümünde bazı eksiklikler mevcuttur. Strigilisin uzunluğunun kulbun uzunluğuna oranı 1: 2-3'tür. Kulp açıklığı parmakların kulbu rahatlıkla kavrayabileceği genişliktedir. Kulbun ön kısmından tepe noktasına geçiş sert bir şekilde verilirken, tepe noktasından arka kısma geçiş yumuşatılarak verilmiştir. Kaşık cidarı çok ince yapılan strigilisin ön kısmında kulp-kaşık birleşme yerinde kulptan kaşığa geçiş eğimli ve yumuşatılarak verilmiştir. Strigilisin arka kısmında kulbu kaşığa bağlayan eklenti sivri bir ok biçiminde yapılmıştır.

Kat. No. 23: Resim 23, Çizim 20

Kod: BJI 2

Mezar No: 61

Mezar Tipi ve ya Türü: İnhumasyon- Taş Lahit

Mezar Buluntuları: Bir adet Amphora, bir adet demir strigilis ve ne olduğu anlaşılamayan bir adet demir alet.

Tanım: Toplam korunan uzunluğu 23,1 cm olan strigilis, kulp ve kaşık bölümlerindeki küçük eksiklikler dışında tam korunmuştur. Kaşık cidarı çok ince yapılan strigilisin ön kısmında kulp-kaşık birleşme yerinde kulptan kaşığa geçiş eğimli ve yumuşatılarak verilmiştir. Kulbun ön kısmından tepe noktasına geçiş sert bir şekilde verilirken, tepe noktasından arka kısma geçiş yumuşatılarak verilmiştir. Strigilisin arka kısmında kulbu kaşığa bağlayan eklenti sivri bir yaprak biçiminde yapılmıştır.

Kat. No. 24: Resim 24, Çizim 21

Kod: ATJ 8

Mezar No: 36

Mezar Tipi ve ya Türü: İnhumasyon- Taş Lahit

Mezar Buluntuları: Üç kylix-skyphos, masa amphorası, üç tunç ayna ve bir adet demir strigilis

Tanım: Korunan toplam uzunluğu 20,5 cm olan strigilis birçok yerinde eksiklikler vardır. Strigilisin kaşık ucu ve kulbun arka kısmı korunmuş ancak yoğun korozyondan dolayı birleştirilememiştir. Strigilisin ön kısmında kulp-kaşık birleşme yerinde kulptan kaşığa geçiş hafif eğimli ve yumuşak bir şekilde verilmiştir. Strigilisin arka kısmında kulbu kaşığa bağlayan eklentinin ucu yuvarlatılmış ve üstünde iki delik bulunmaktadır. Strigilis kulbunun ön kısmı oldukça bükülmüştür.

Kat. No. 25: Resim 25, Çizim 22

Kod: EZV 1

Mezar No: 260

Mezar Tipi ve ya Türü: İnhumasyon- Taş Lahit

Mezar Buluntuları: Bir adet demir strigilis, iki adet tunç iğne ve 49 adet aşık kemiği.

Tanım: Korunan toplam uzunluğu 22 cm olan strigilisin kulp ve kaşık bölümlerinde küçük birer eksik parça bulunmaktadır. Kulp açıklığı parmakların kulbu kavrayabileceği genişliktedir. Kulbun ön kısmından tepe noktasına geçiş sert verilirken, arka kısma geçiş yumuşatılarak verilmiştir. Tamamı dar bir demir levhadan kesilen strigilisin ön kısmında kulptan kaşığa geçiş çok belirgin olmayan dışbükey bir yiv ile sağlanmıştır. Strigilisin arka kısmında kulbu kaşığa bağlayan eklentinin ucu yuvarlatılarak verilmiştir. Kulbun ön kısmında oldukça ince bir demir parçası kulba yapışarak kulp ile kaynaşmıştır.

Kat. No. 26: Resim 26

Kod: EIT 13

Mezar No: 224

Mezar Tipi ve ya Türü: İnhumasyon- Taş Lahit

Mezar Buluntuları: Bir amphora, bir adet tunç ayna, biri çok kötü korunmuş iki adet tunç sikke, bir adet gümüş sikke, bir adet boyun kısmı kırık amphoriskos, iki adet küçük tunç halka, iki adet ağırşak, iki adet Thasos amphorası kulbu ve bir adet strigilis parçası.

Tanım: Strigilis kulbunu kaşık bölümüne bağlayan eklentiye ait olan demir parçasının korunan toplam uzunluğu 10, 2 cmdir.

Kat. No. 27: Resim 27, Çizim 23

Kod: AOS 7

Mezar No: 16

Mezar Tipi ve ya Türü: İnhumasyon- Taş Lahit

Mezar Buluntuları: Bir adet demir strigilis, iki adet kap skyphos, bir adet kâse, bir adet pişmiş toprak alabastron ve bir adet parçalar halinde korunmuş amphora.

Tanım: Strigilis çok parçalı olarak ele geçmiştir. Korozyona uğradığı için parçaların çoğu birleştirilememiştir. Strigilisin ön kısmında kulptan kaşığa geçiş dışbükey bir yiv ile sağlanmıştır. Kulbun ön kısmından tepe noktasına geçiş sert verilirken, arka kısma geçiş yumuşatılarak verilmiştir.

Kat. No. 28: Resim 28

Kod: BGL 5

Mezar No: 67

Mezar Tipi ve ya Türü: İnhumasyon- Taş Lahit

Mezar Buluntuları: Strigilis parçaları, bir adet alabastron, bir adet alabastron ağzı, bir adet tunç ayna ve bir adet skyphos.

Tanım: Strigilisin kulbuna ait 13 adet küçük parçadan oluşmaktadır.

Kat. No. 29: Resim 29

Kod: BPS 8

Mezar No: 84

Mezar Tipi ve ya Türü: İnhumasyon-Kiremit

Mezar Buluntuları: Bir adet tunç sikke, çok kötü korunmuş ve ne olduğu anlaşılmayan bir adet terrakotta figürine ait parçalar ve bir adet strigilis parçası.

Tanım: Korunan toplam uzunluğu 2,2 cm Olan strigilisin kaşık ucuna ait bir parçadan oluşmaktadır.

Kat. No. 30: Resim 30, Çizim 24

Kod: AOF 11

Mezar No: 13

Mezar Tipi ve ya Türü: Kremasyon-Kiremit

Mezar Buluntuları: Üç adet khytridion, iki adet minyatür olpe, çeşitli demir parçalar, iki adet demir strigilis, demir tokalar ve skyphoid kantharosa ait kaide ve gövde parçalarının yanı sıra M.S.4.yy.a ait bir adet tunç sikke.

Tanım: Dar ve uzun yapılan strigilisin korunan toplam uzunluğu 27,5 cm dir. Kulp ve kaşık bölümlerinde eksiklikler mevcuttur. Ayrıca birleşmeyen çok sayıda küçük ve iki adet büyük parça da bulunmaktadır. Genel form itibariyle dikdörtgen yapıya sahip olan kulbun açıklığı parmakların kulbu kavrayamayacağı kadar dar tutulmuştur. Strigilisin ön kısmında kulptan kaşığa geçiş dışbükey bir yiv ile sağlanmıştır. Strigilisin arka kısmında kulbu kaşığa bağlayan eklenti uzun bir biçimde yapılmıştır. Sivri uçlu olan eklenti kaşığın orta bölümüne kadar uzatılmıştır. Kulbun genel görünüşü dikdörtgen biçimdedir.

Kat. No. 31: Resim 31, Çizim 25

Kod: AOF 17

Mezar No: 13

Mezar Tipi ve ya Türü: Kremasyon-Kiremit

Mezar Buluntuları: Üç adet khytridion, iki adet minyatür olpe, çeşitli demir parçalar, iki adet demir strigilis, demir tokalar ve skyphoid kantharosa ait kaide ve gövde parçalarının yanı sıra M.S.4.yy.a ait bir adet tunç sikke.

Tanım: Strigilisin kaşık bölümüne ait olan parçanın korunan toplam uzunluğu 11,8 cm dir. Dar bir demir levhasından kesilmiş olan parçanın cidarı kalın yapılmıştır. Kaşığın ucu yarım daire biçimindedir.

Kat. No. 32: Resim 32, Çizim 26

Kod: BLG 2

Mezar No: 63

Mezar Tipi ve ya Türü: İnhumasyon-Kiremit

Mezar Buluntuları: Bir adet tunç sikke, bir adet strigilis parçası ve dağınık şekilde birçok seramik parçası.

Tanım: Üç büyük ve birçok küçük parçadan oluşan strigilis birleşecek kadar sağlam kalmasına rağmen korozyondan dolayı parçalar birbirlerine tam oturtulamamaktadır. Kısa ve sığ bir kaşığa sahiptir. Strigilisin ön kısmında kulptan kaşığa geçiş kulbun geriye doğru bükülerek ve kaşığın da biraz önde verilmesiyle geçiş sağlanmıştır. Kulba profilden bakıldığında dikdörtgen bir form oluşturduğu görülmektedir. Kulp açıklığı dar olup, kulbun ön kısmından tepe noktasına geçiş sert bir şekilde verilirken, tepe noktasından arka kısma geçiş yumuşatılarak verilmiştir. Strigilisin arka kısmında yer alan kulbu kaşığa bağlayan eklenti sivri bir yaprak biçiminde yapılmıştır.

Kat. No. 33: Resim 33

Kod: BIB 1

Ele Geçtiği Yer: 11 No'lu mezarın alt seviyesi (83 no'lu mezarın güneyi) (82 no'lu mezarın etrafı)

Tanım: Korunan toplam uzunluğu 7,3 cm olan demir parçası, strigilisin kaşık bölümünün ucuna aittir. Oldukça kalın cidarlı ve sığ bir yapıya sahiptir.

Kat. No. 34: Resim 34

Kod: BFS 24

Ele Geçtiği Yer: BEN Duvarının Batısı

Tanım: Korunan toplam uzunluğu 3,7 cm olan strigilis'e ait kulp parçasından oluşmaktadır.

Kat. No. 35: Resim 35

Kod: AJV 5

Ele Geçtiği Yer: 25 No'lu Mezarın Etrafında (Doğu Kesiti Yanı)

Tanım: Korunan toplam uzunluğu 6,3 cm olan demir parçası, strigilisin kaşık bölümünün ucuna aittir. Oldukça kalın cidarlı ve sığ bir yapıya sahiptir.

Kat. No. 36: Resim 36

Kod: BBV 19

Ele Geçtiği Yer: Nekropol'ün Batı kesiti

Tanım: Korunan toplam uzunluğu 6,4 cm olan demir parçası, strigilisin kulbunun arka kısmına ait bir parçadan oluşmaktadır.

Kat. No. 37: Resim 37, Çizim 27

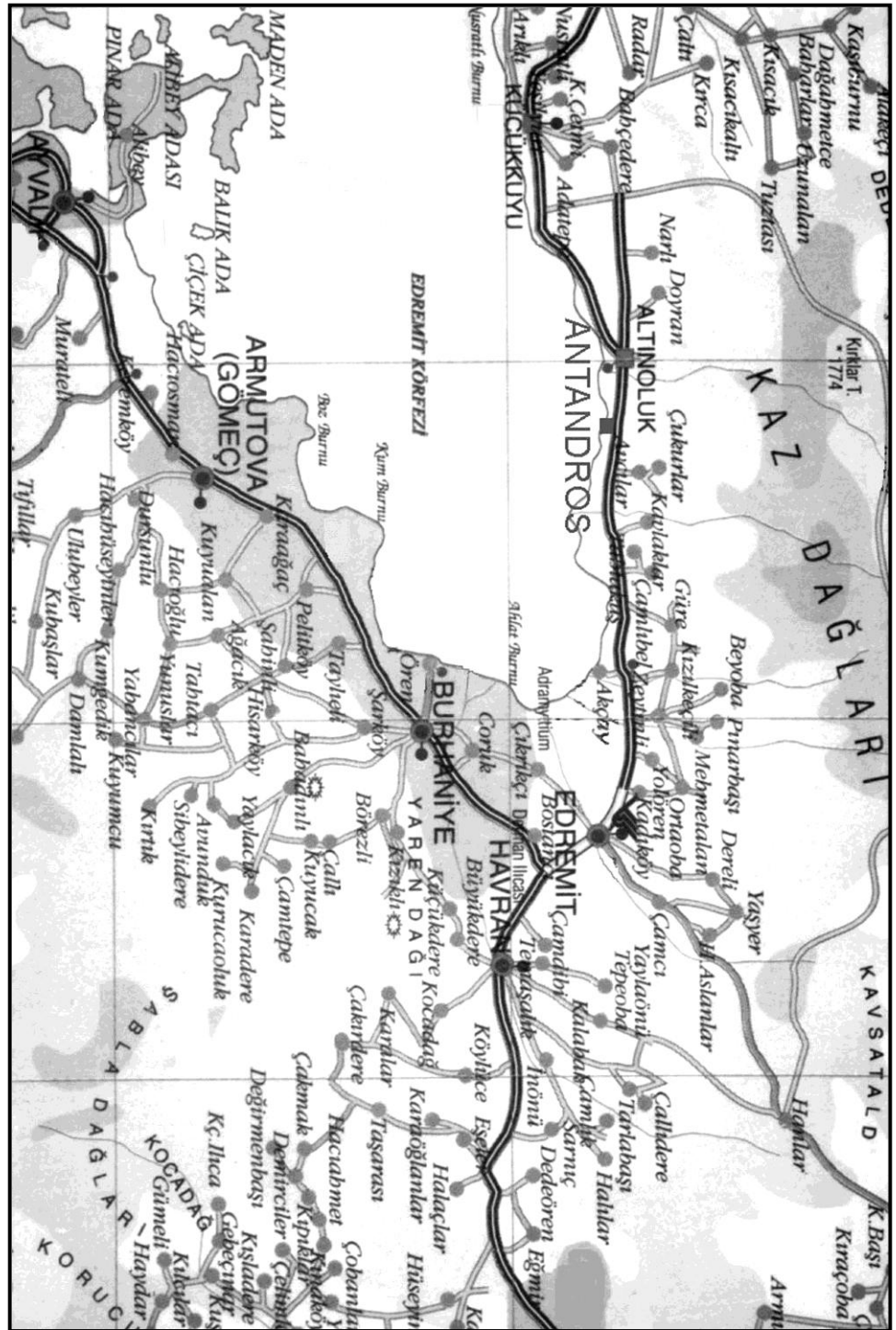
Kod: FHB 7

Ele Geçtiği Yer: Kuzey genişleme 31 no.lu lahdin batısı.

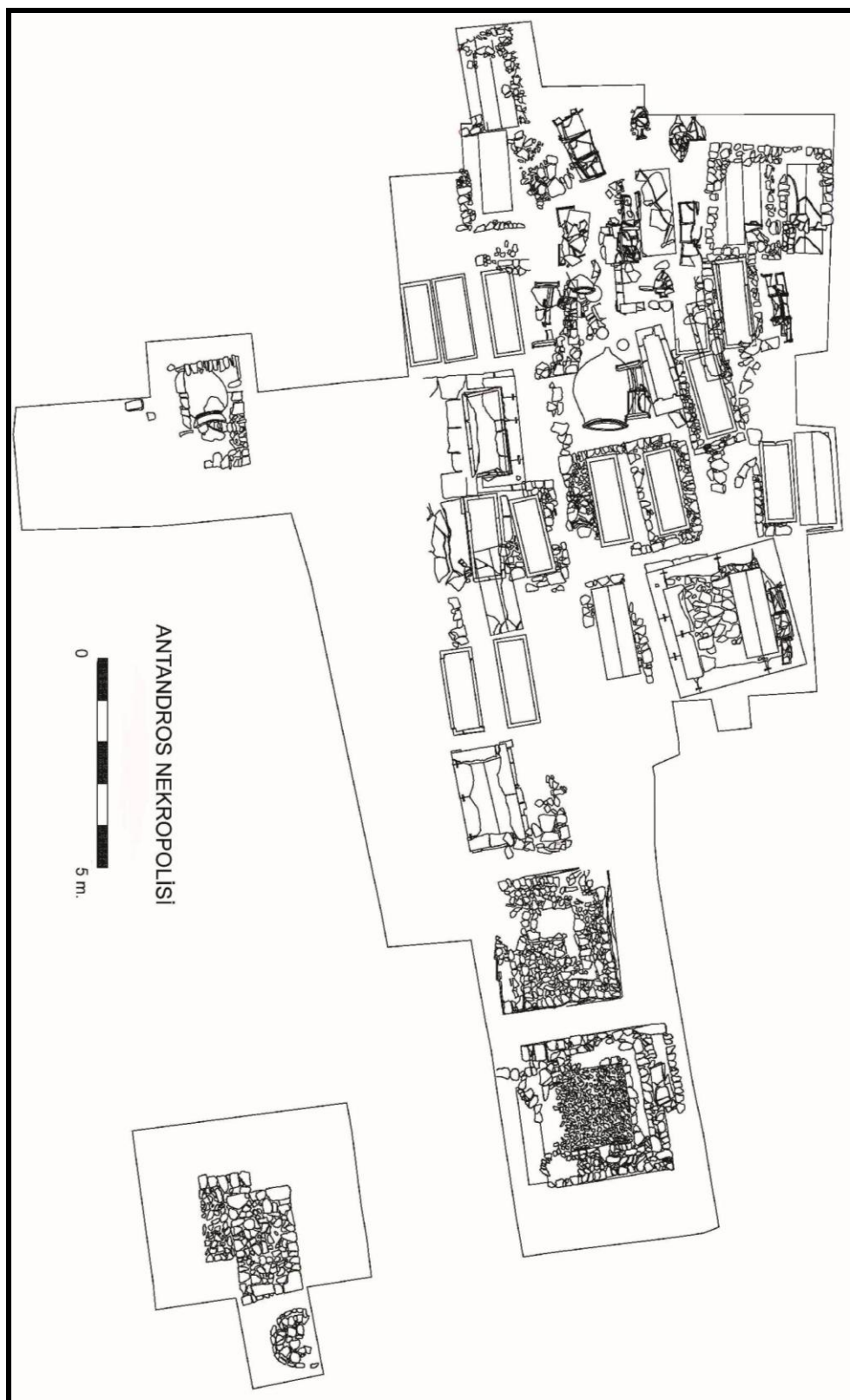
Tanım: Toplam korunan uzunluğu 14 cm olan strigilisin kulbunun tamamı ve kaşığın da neredeyse yarısı kadarı korunmuştur. Kulp dikdörtgen bir yapı

sergilemektedir. Kulbun ön kısmından tepe noktasına ve arka kısmına geçiş sert bir biçimde verilmiştir. Kulp açıklığı parmakların geçebileceği genişlikte değildir. Arka kısımda kulbu kaşığa bağlayan eklenti sivri bir yaprak biçiminde yapılmıştır. Ön kısımda kulp-kaşık birleşme yerinde kulp ve kaşığın genişliği neredeyse aynıdır.

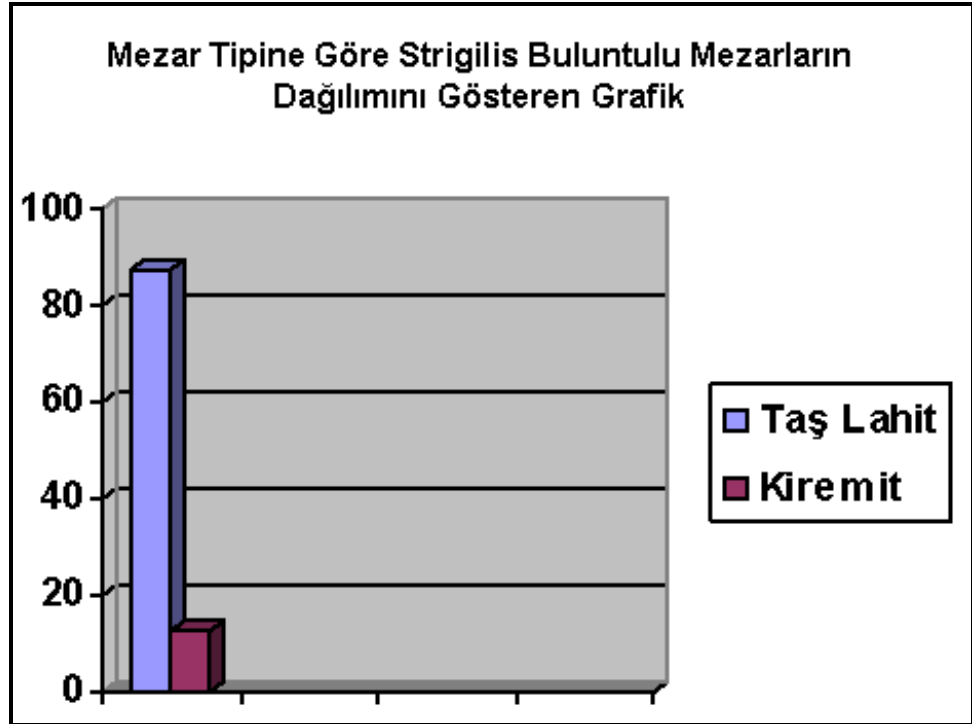
Harita 1

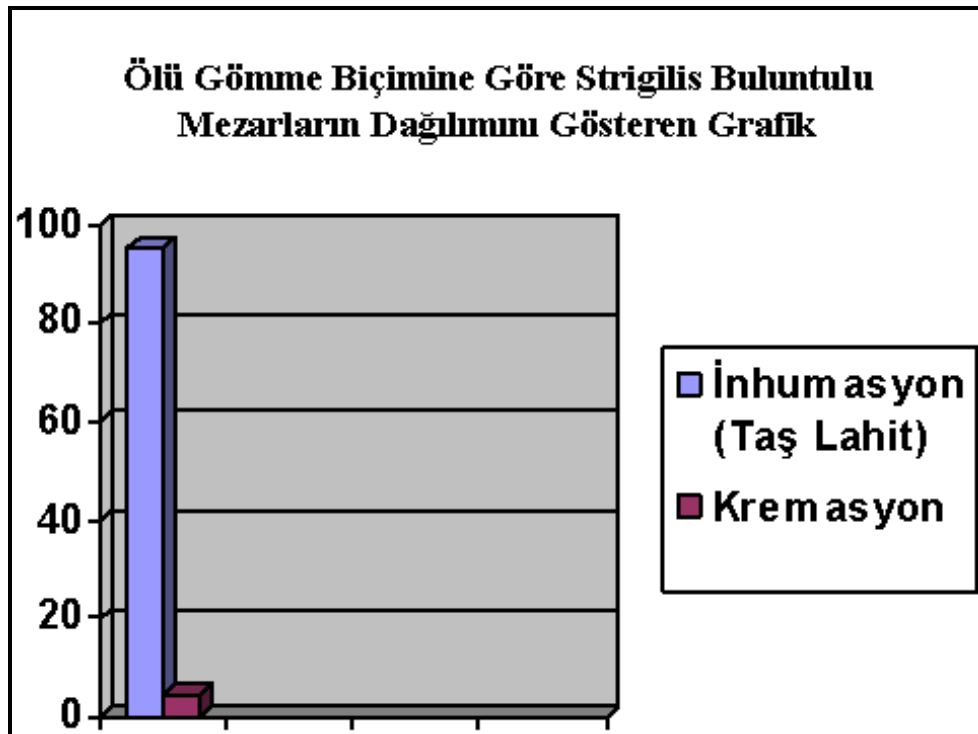
Plan 1

Grafik 1

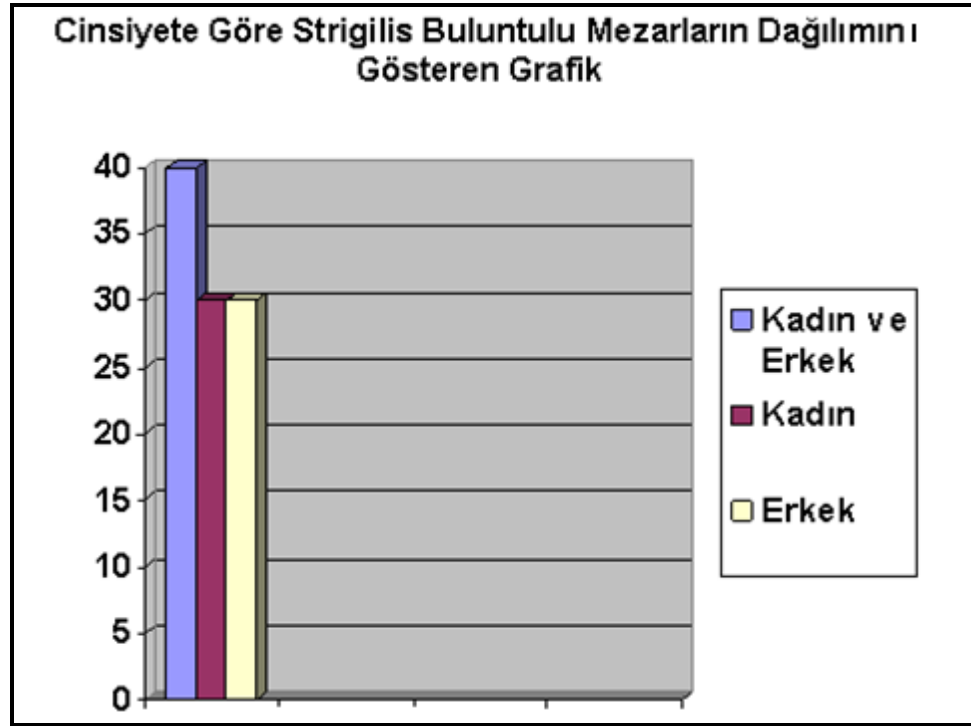

Grafik 2

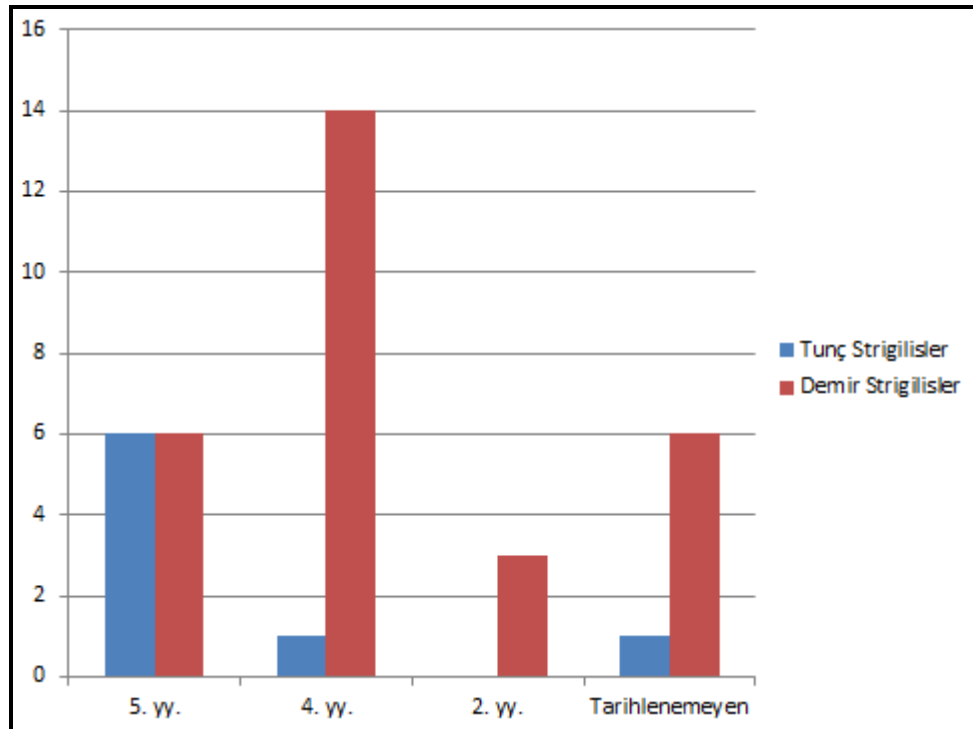

Grafik 3

Grafik 4

KATALOG

RESİMLER

RESİM 1

RESİM 2

RESİM 3

RESİM 4

RESİM 5

RESİM 6

RESİM 7

RESİM 8

RESİM 9

RESİM 10

RESİM 11

RESİM 12

RESİM 13

RESİM 14

RESİM 15

RESİM 16

RESİM 17

RESİM 18

RESİM 19

RESİM 20

RESİM 21

RESİM 22

RESİM 23

RESİM 24

RESİM 25

RESİM 26

RESİM 27

RESİM 28

RESİM 29

RESİM 30

RESİM 31

RESİM 32

RESİM 33

RESİM 34

RESİM 35

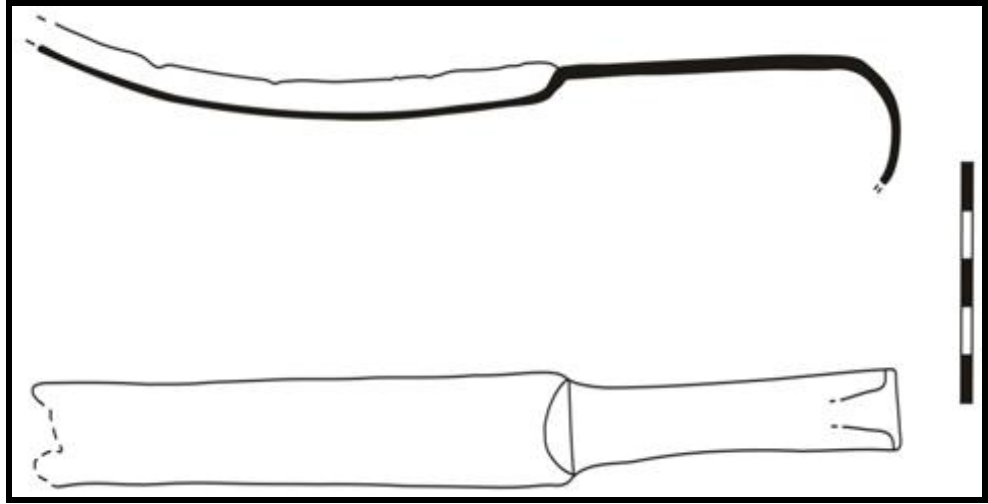
RESİM 36

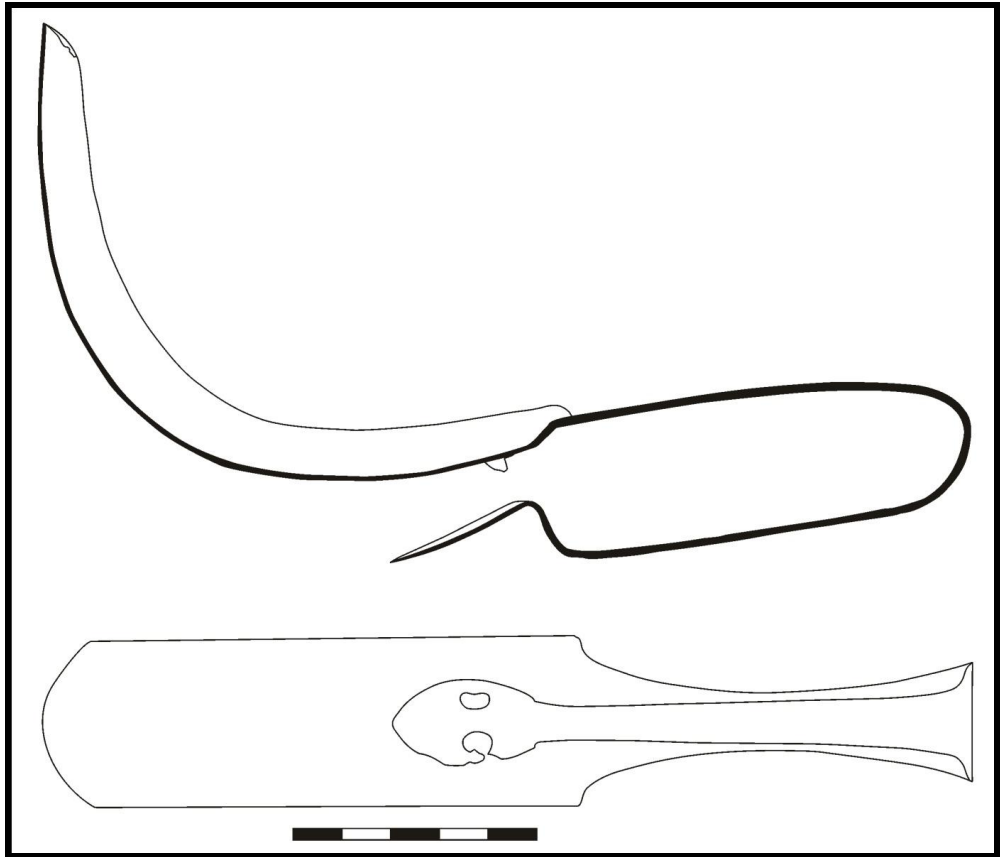
RESİM 37

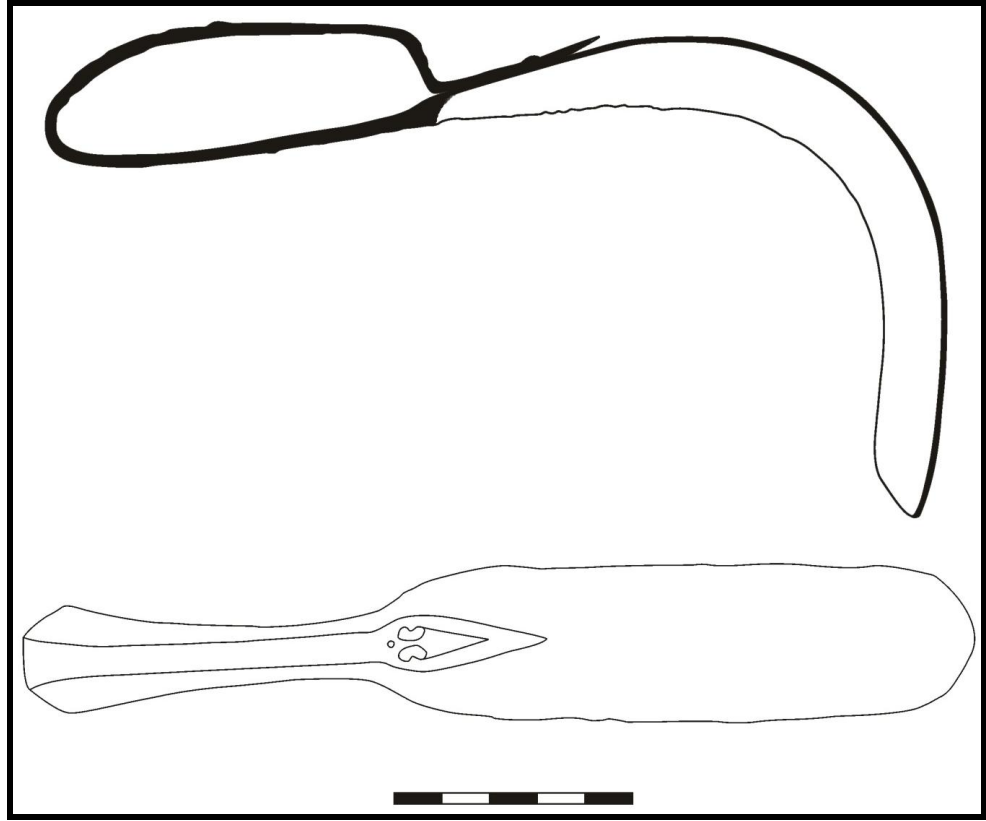
ÇİZİMLER

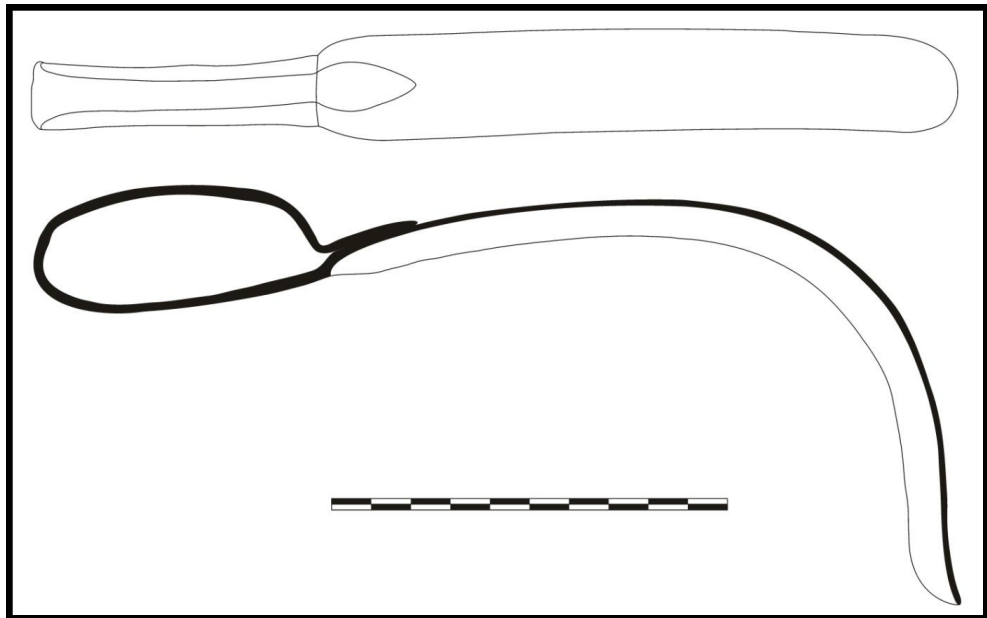
çizim 1

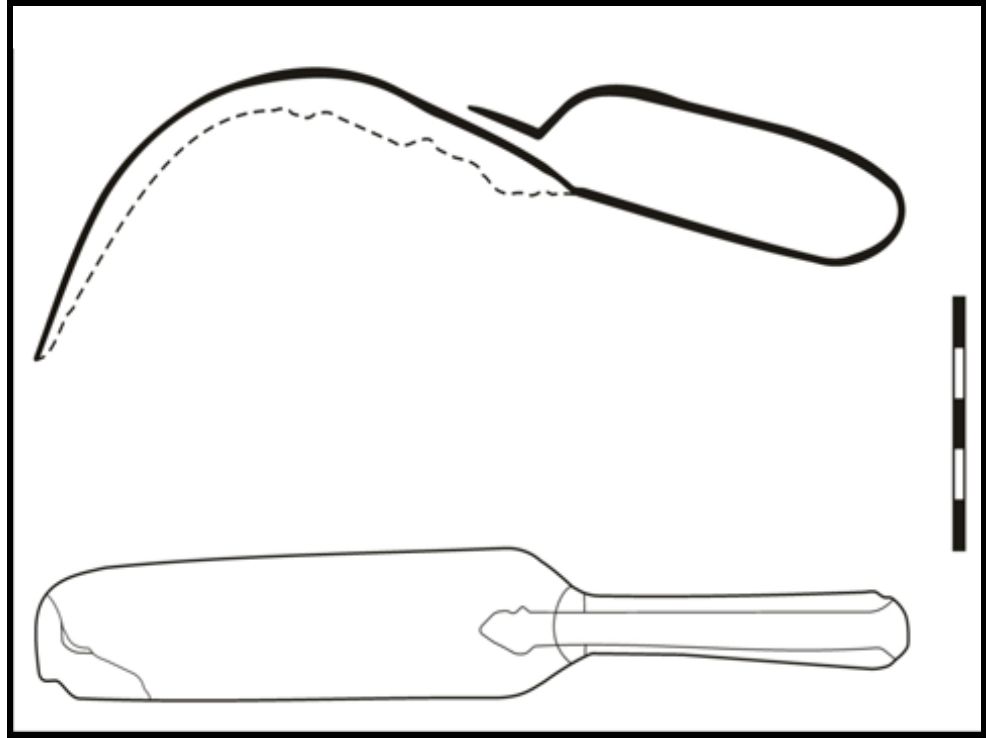
çizim2

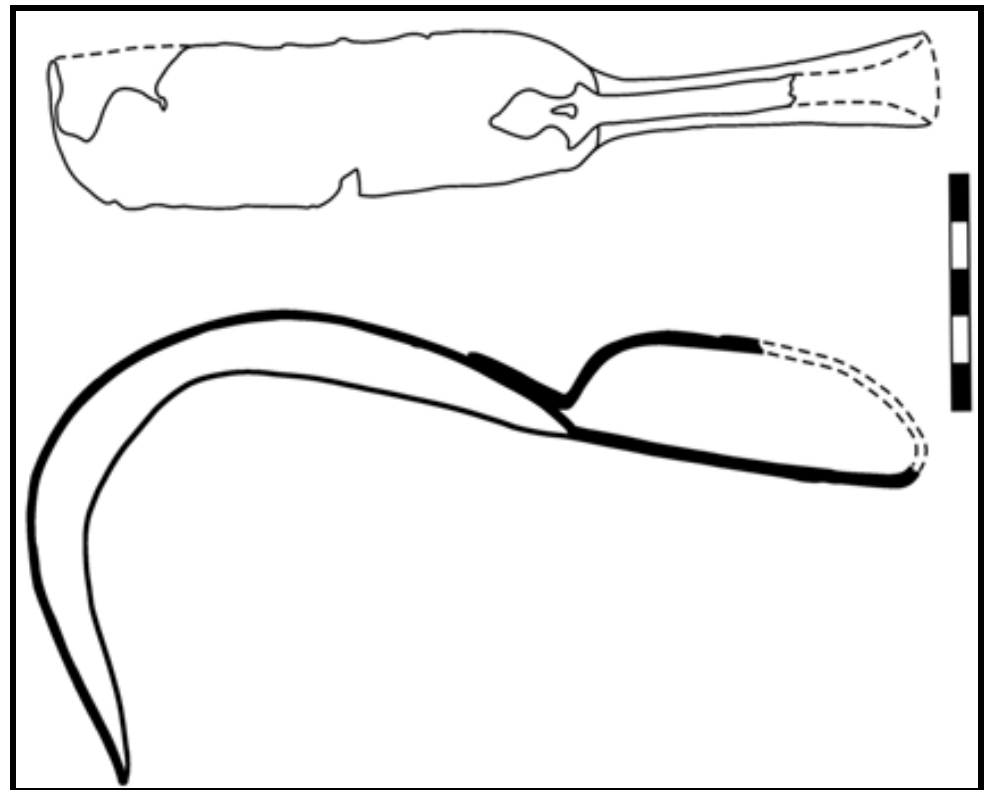
ÇİZİM 3

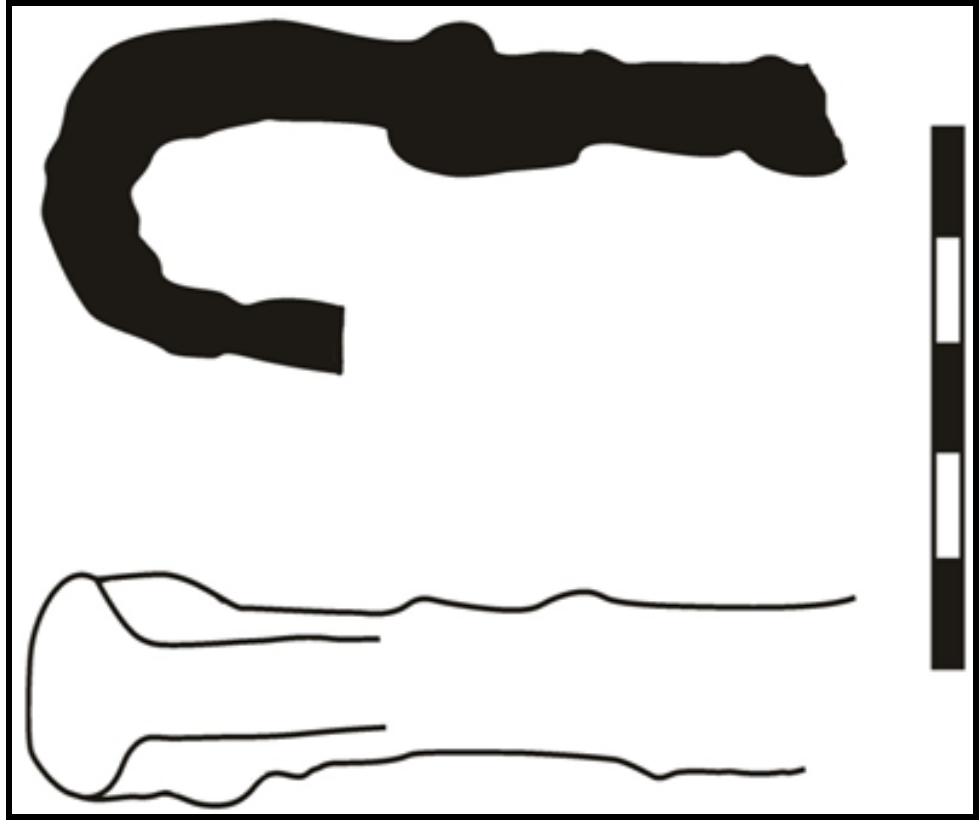
ÇİZİM 4

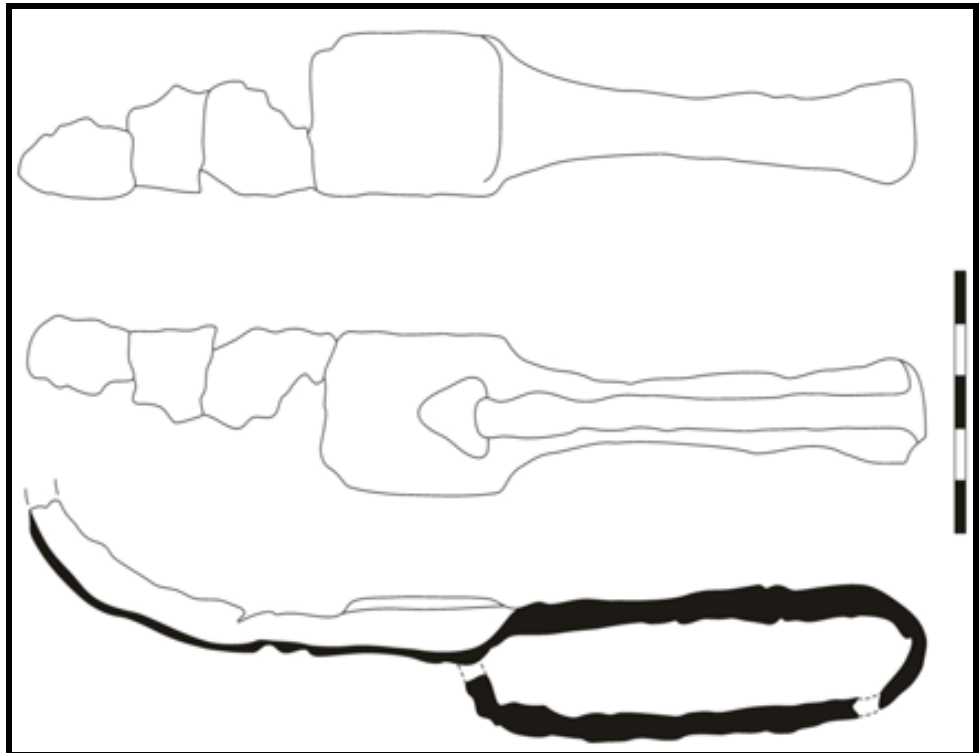
ÇİZİM 5

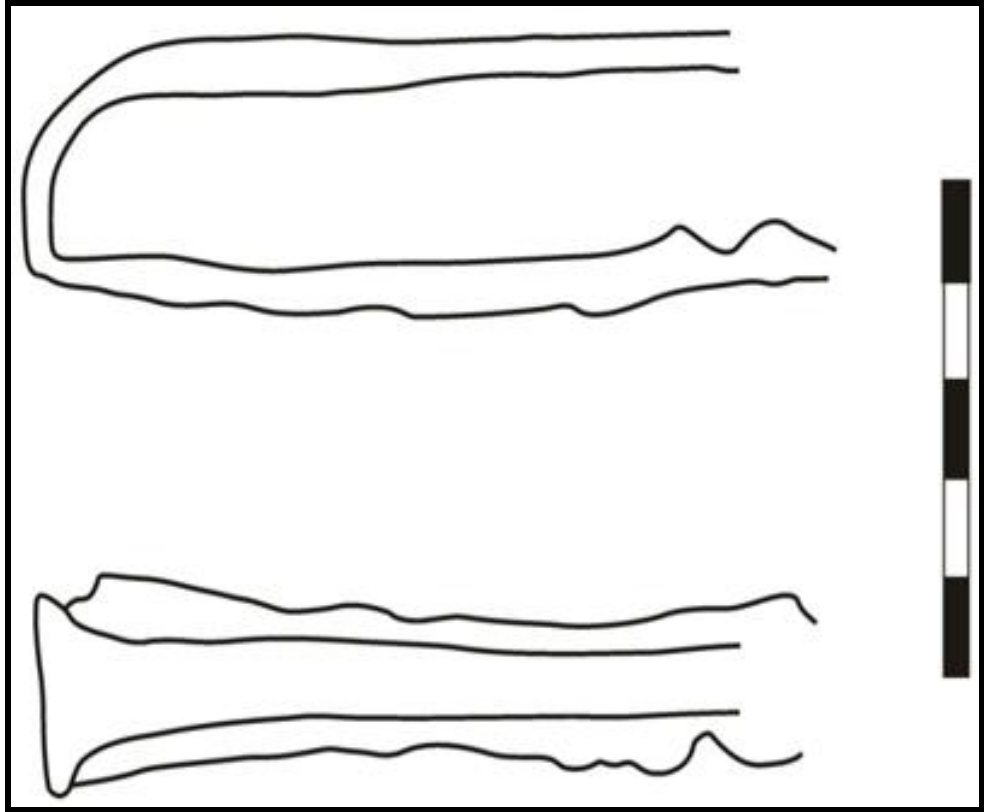
ÇİZİM 6

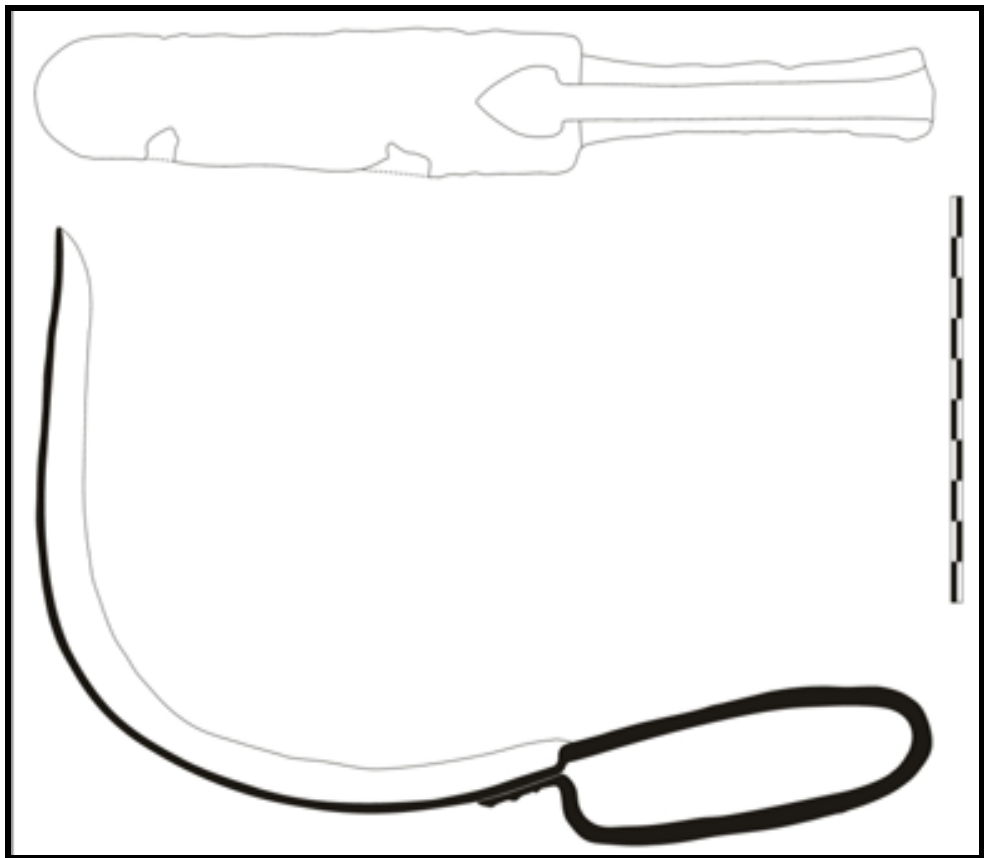
ÇİZİM 7

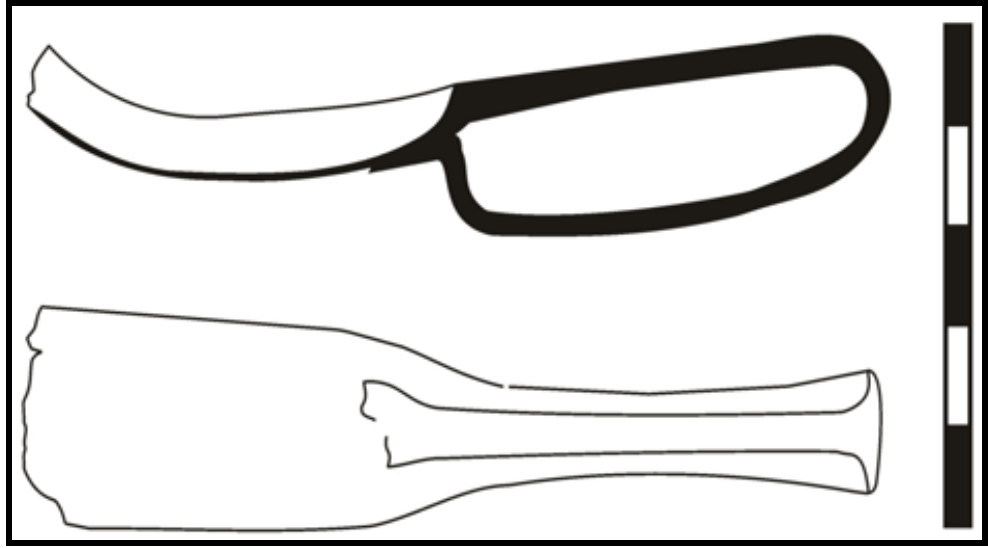
ÇİZİM 8

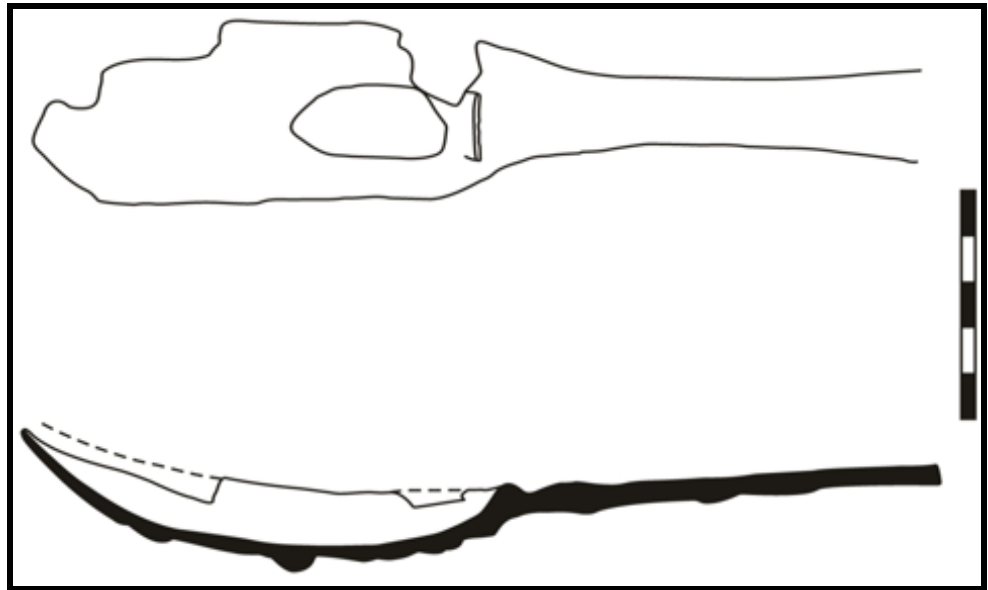
çizim 9

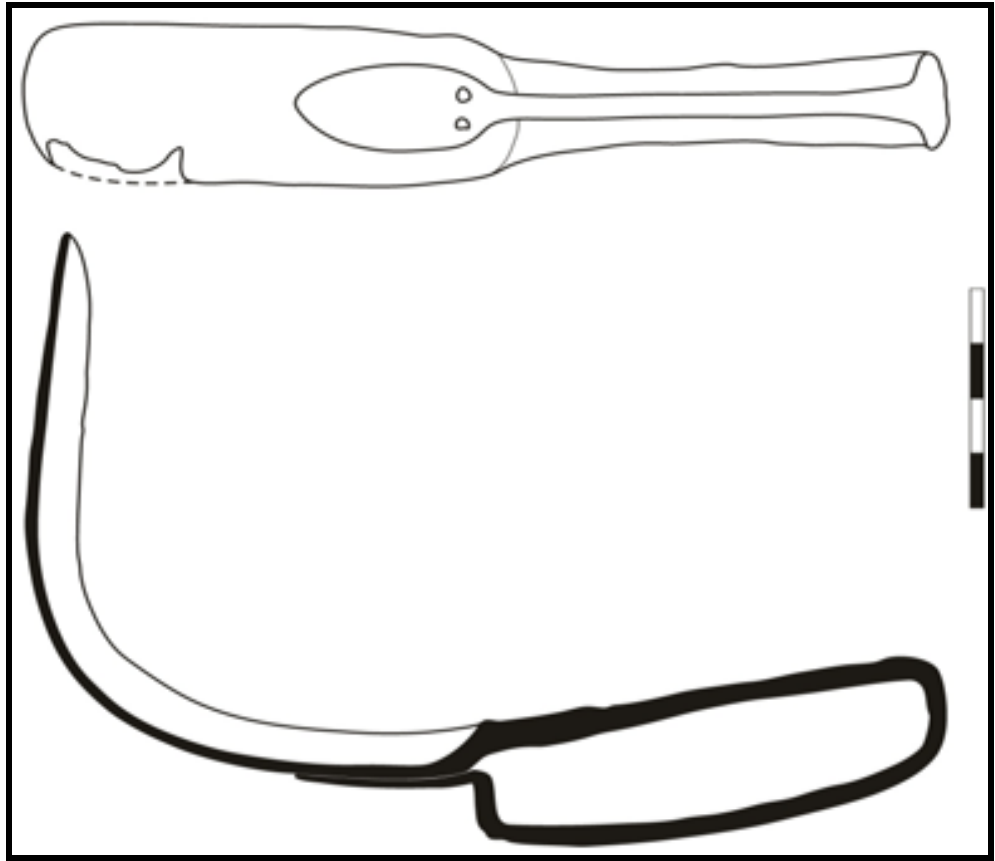
çizim 10

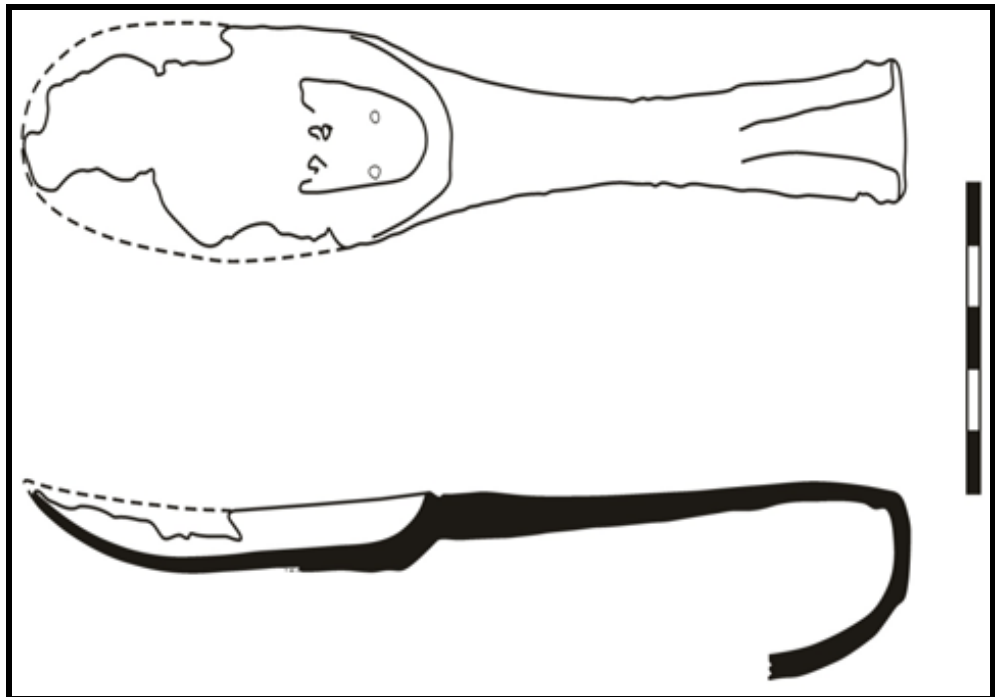
ÇİZİM 11

ÇİZİM 12

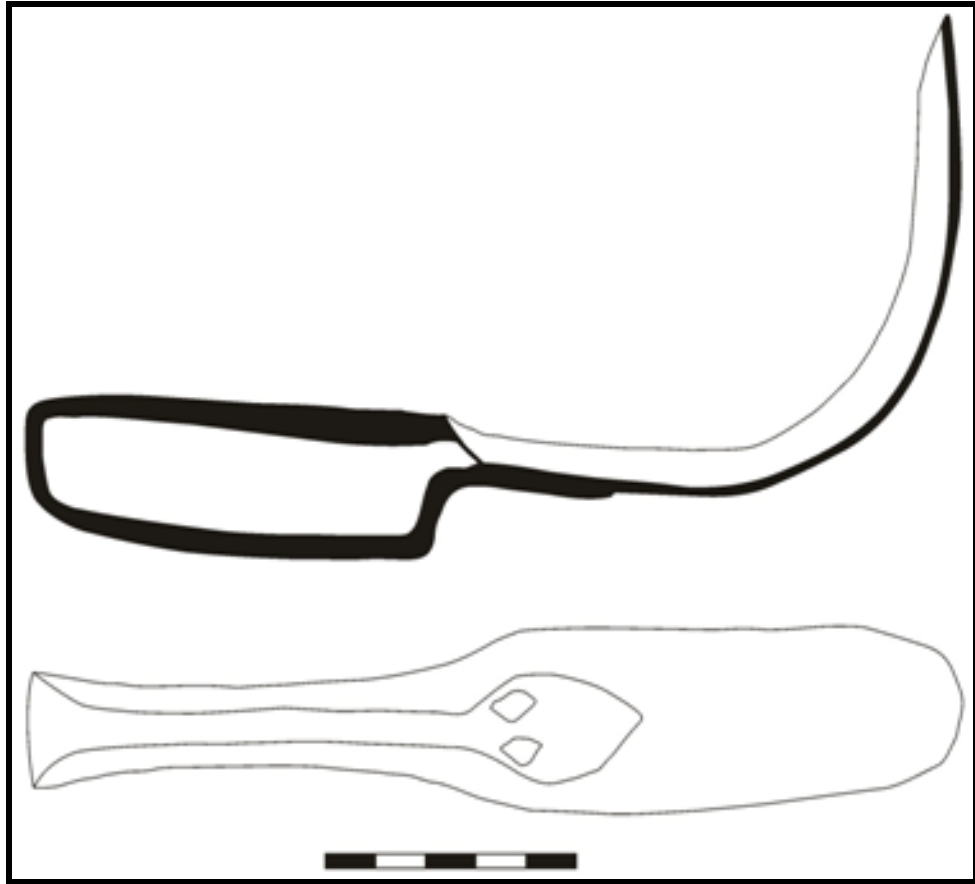

ÇİZİM 13

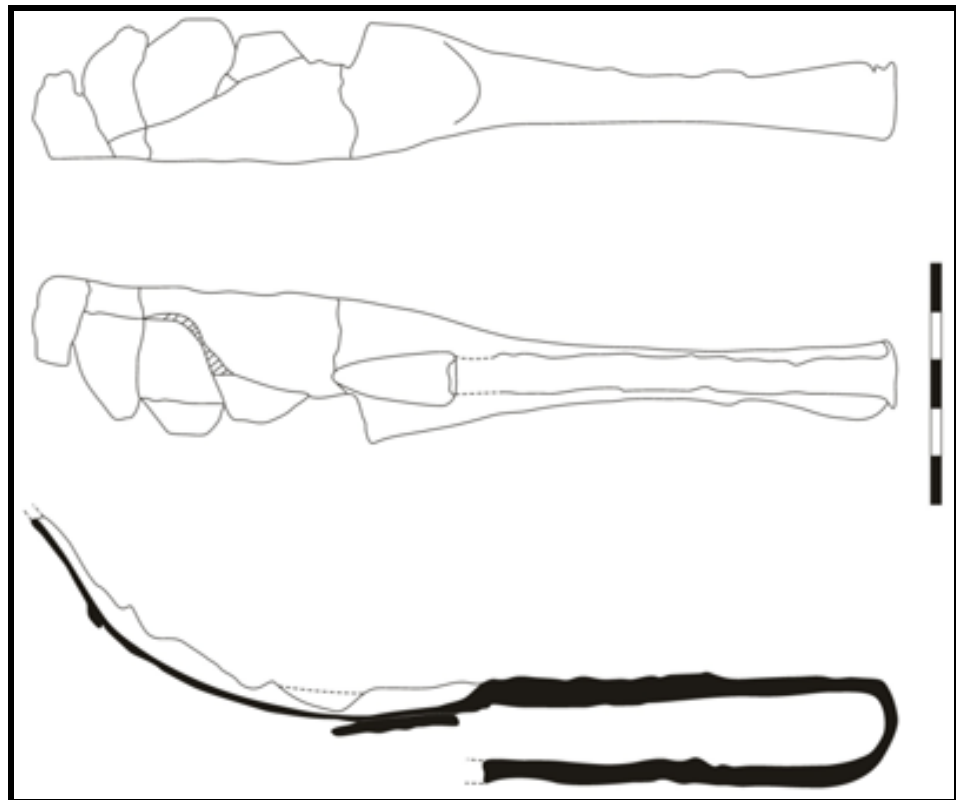

ÇİZİM 14

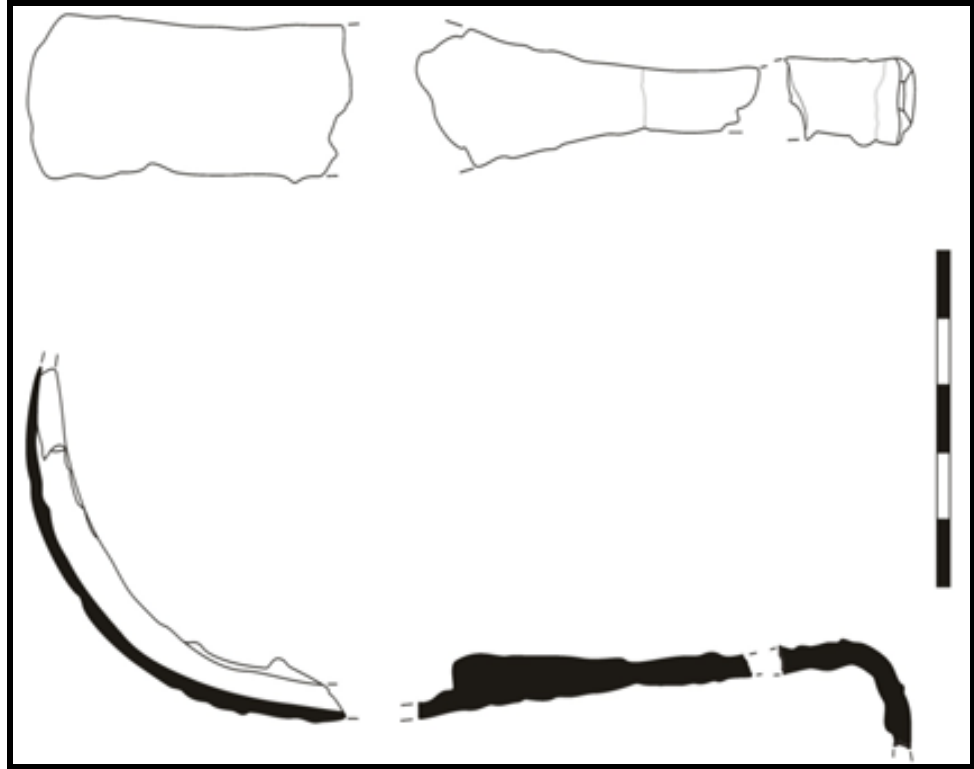

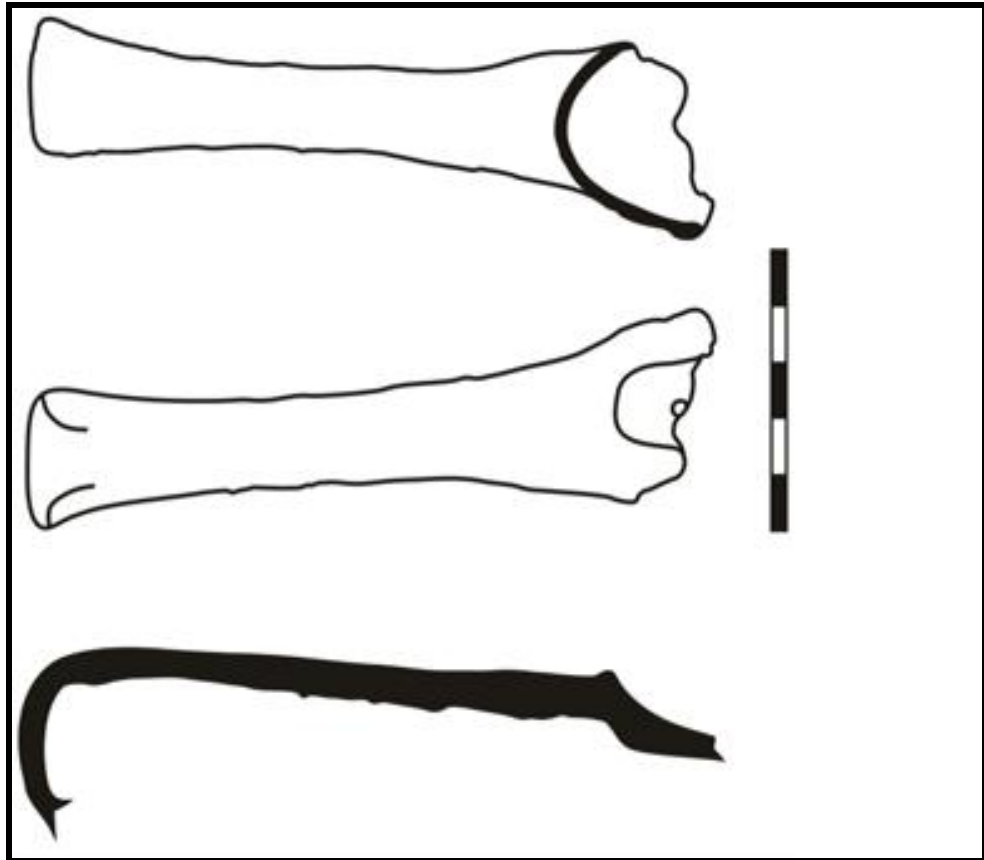
ÇİZİM 15

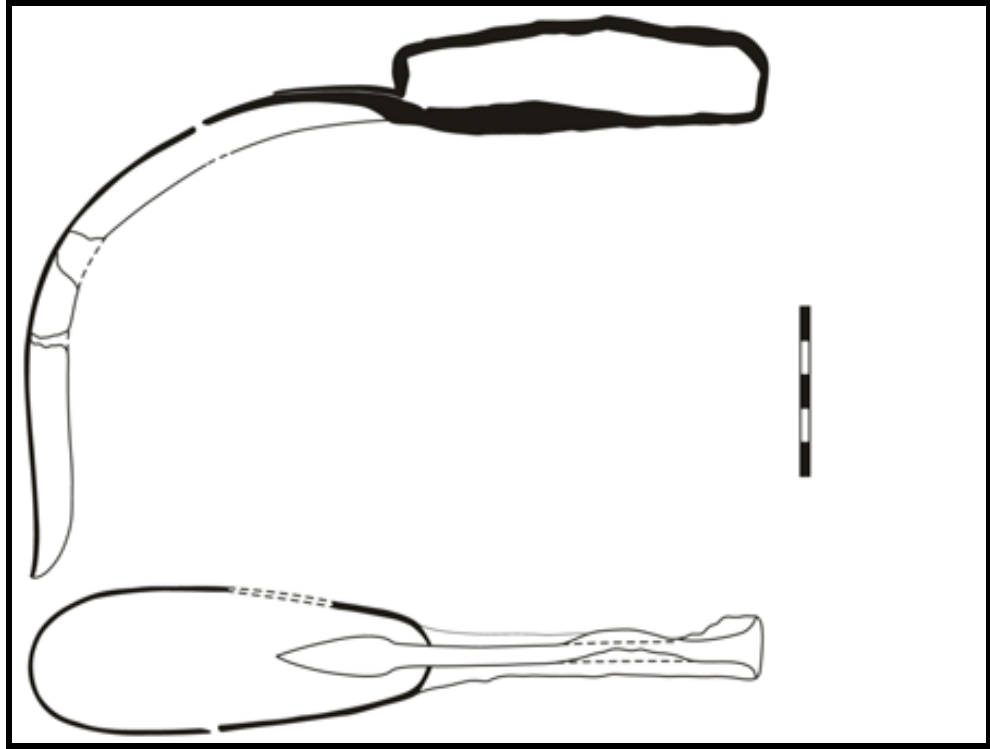
ÇİZİM 16

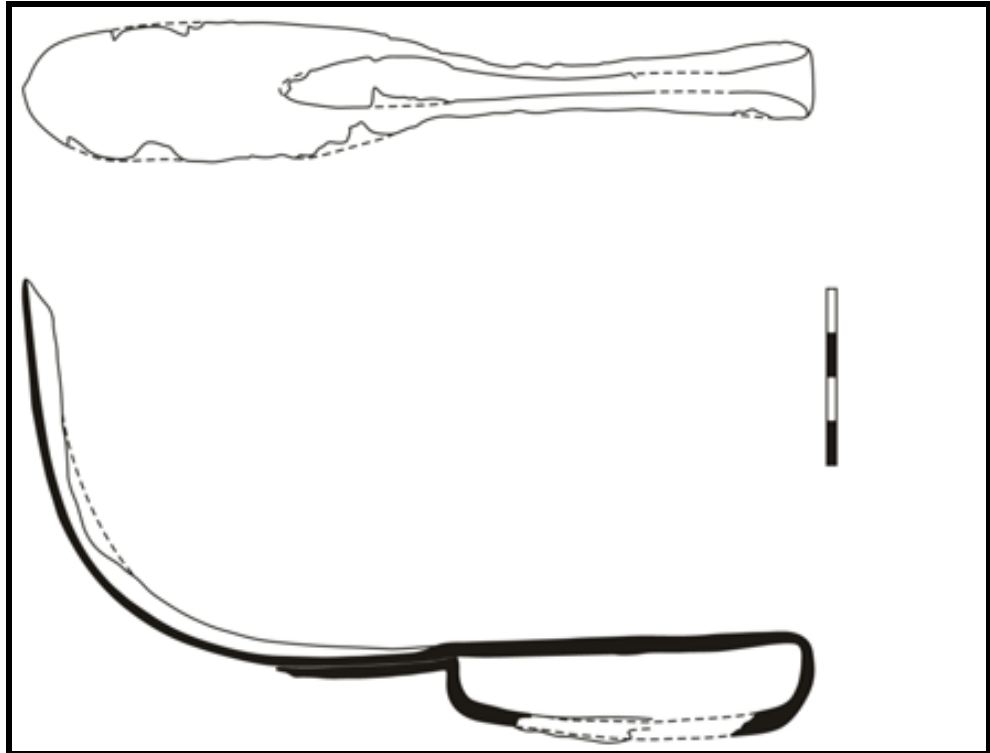
ÇİZİM 17

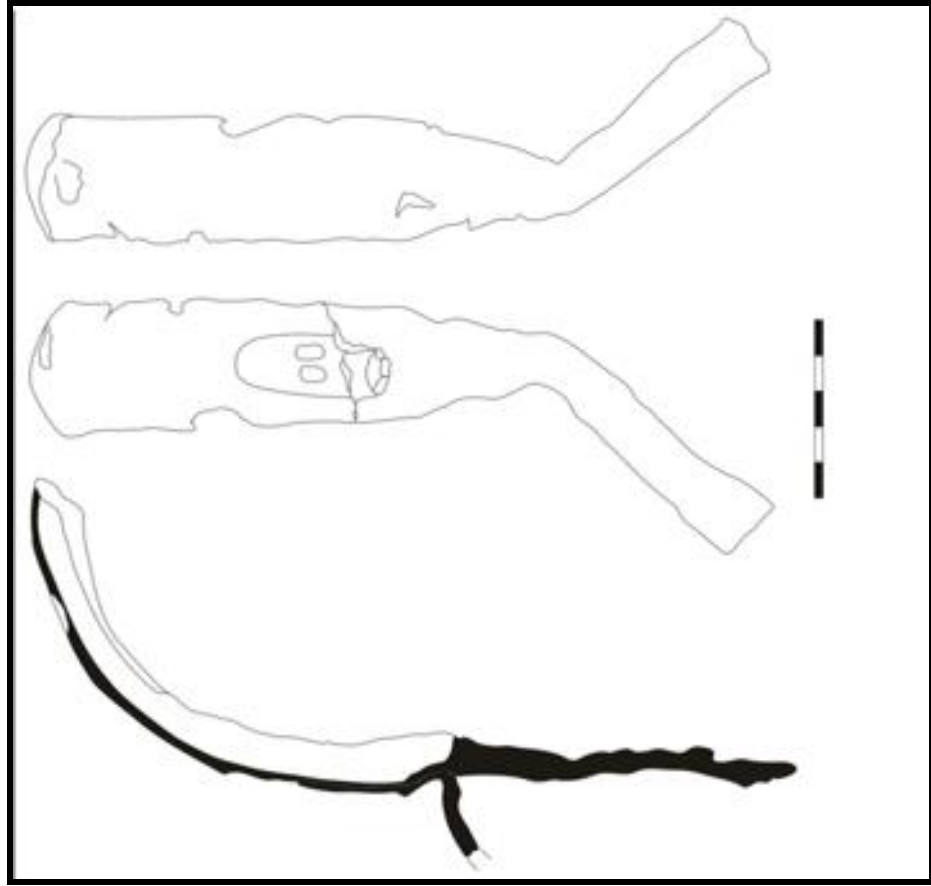
ÇİZİM 18

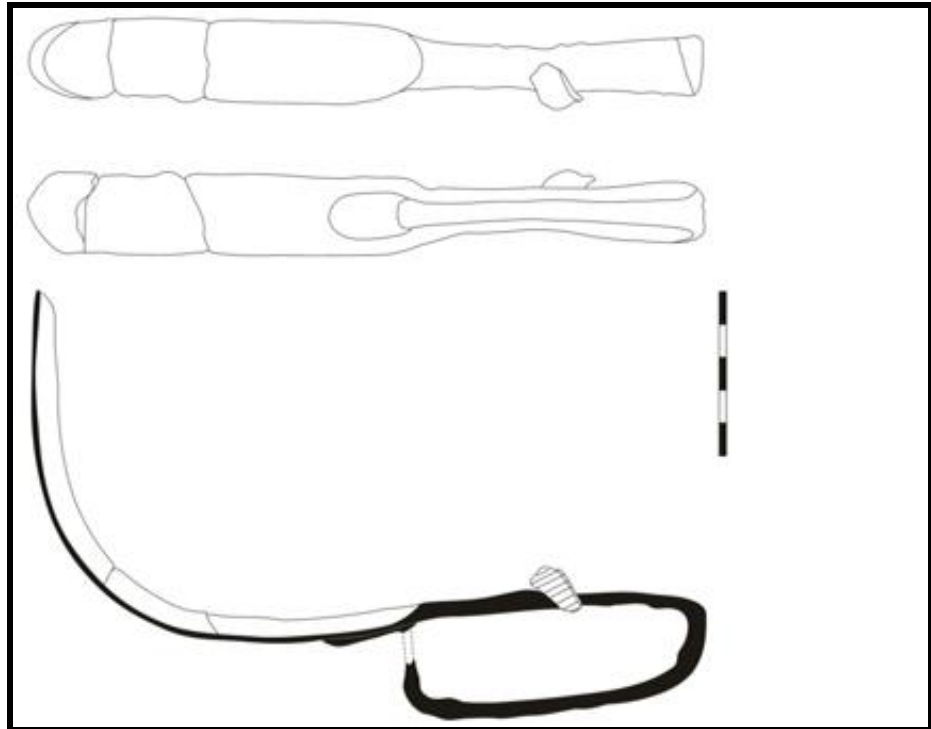
ÇİZİM 19

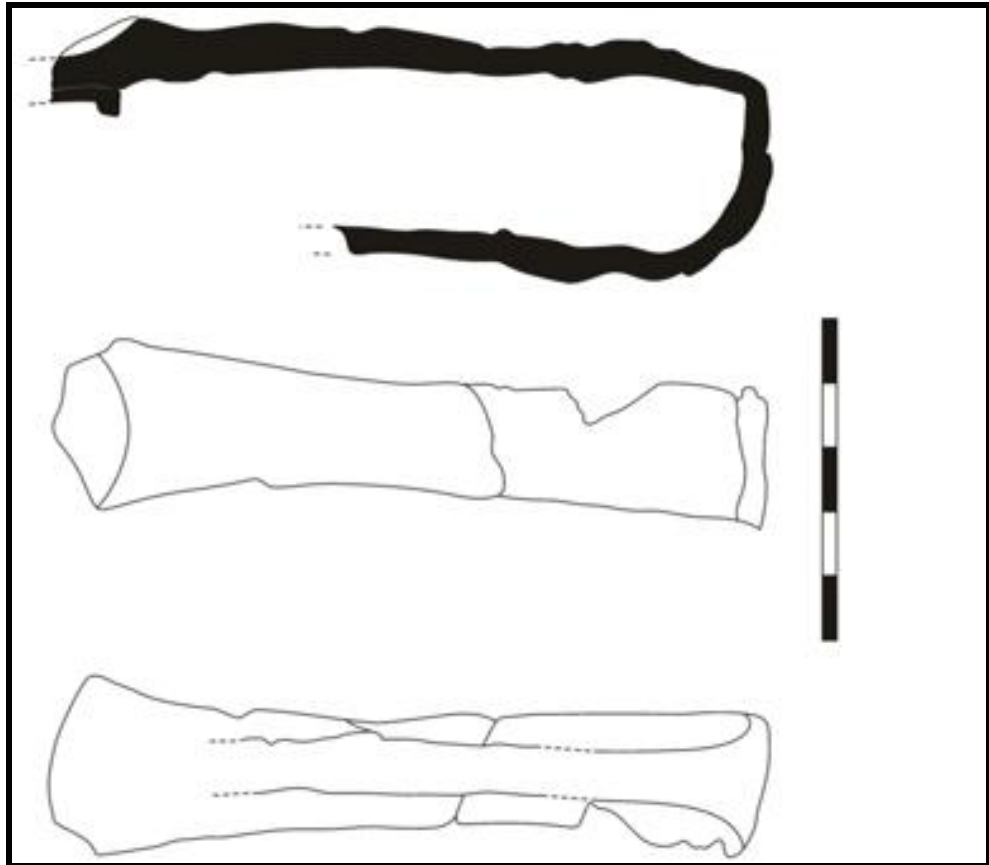
ÇİZİM 20

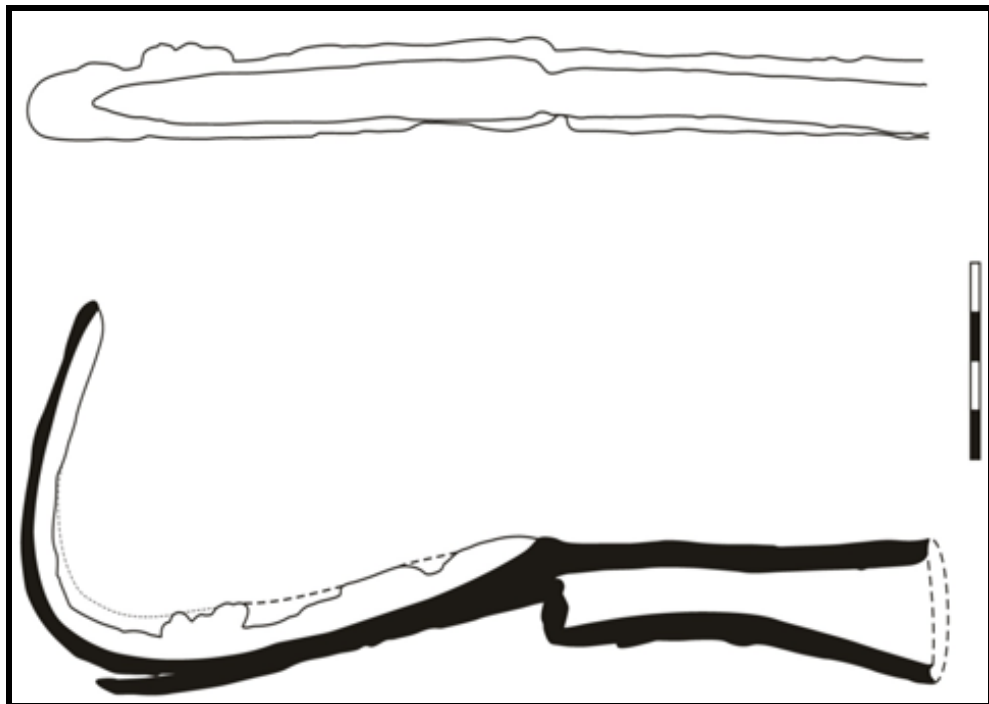
çizim 21

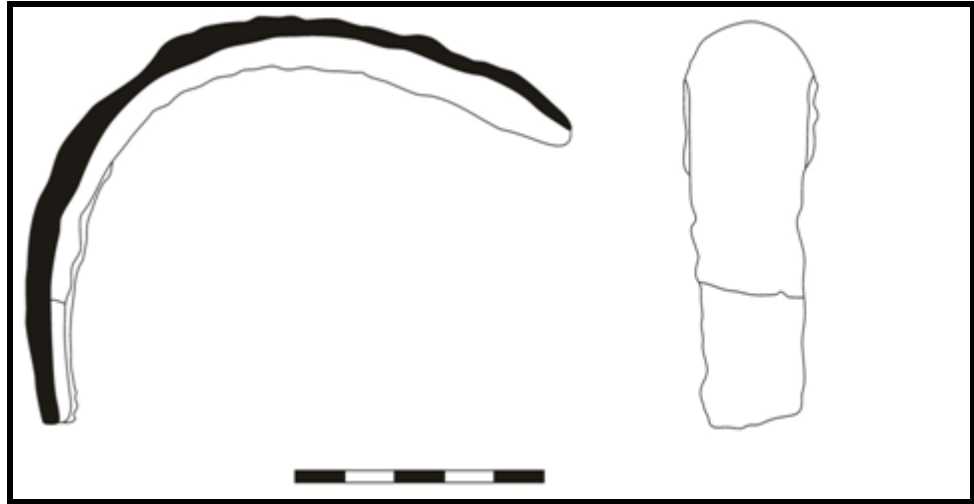
çizim 22

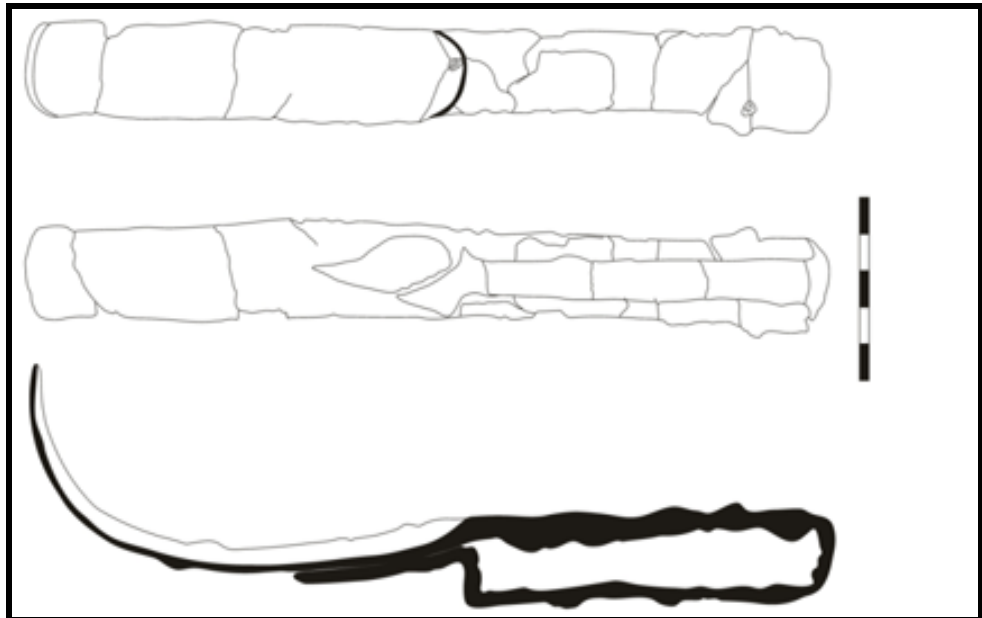
çizim 23

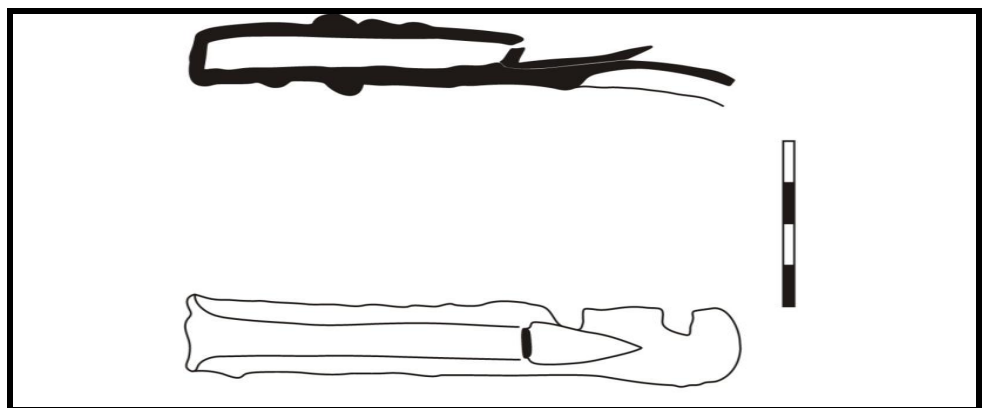
çizim 24

ÇİZİM 25

ÇİZİM 26

ÇİZİM 27

LEVHALAR

Levha 1

A.

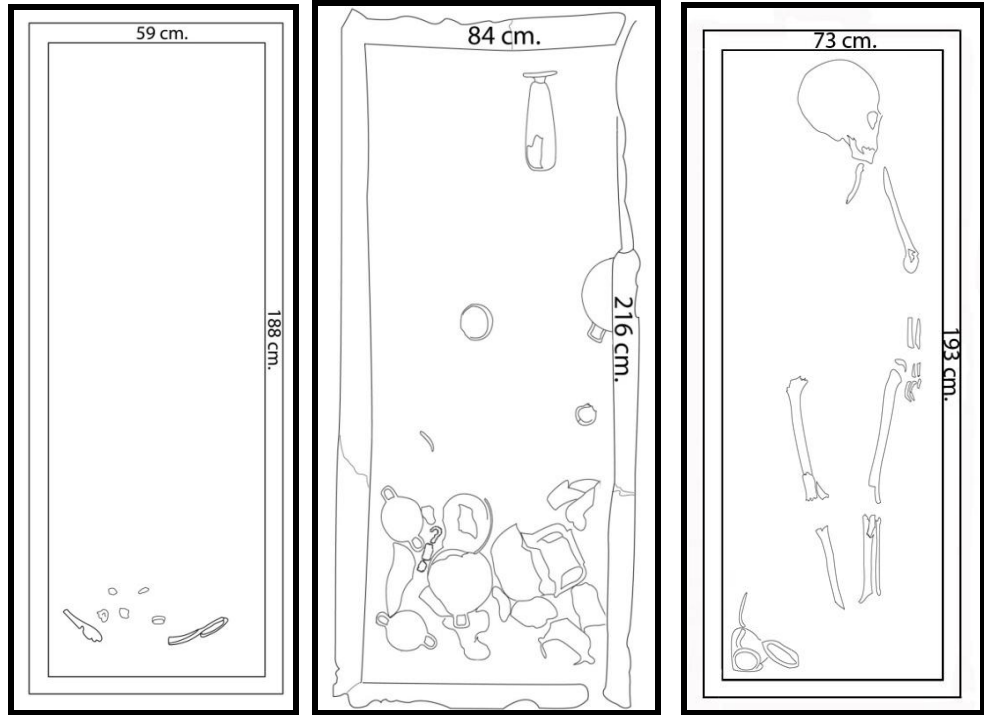

B.

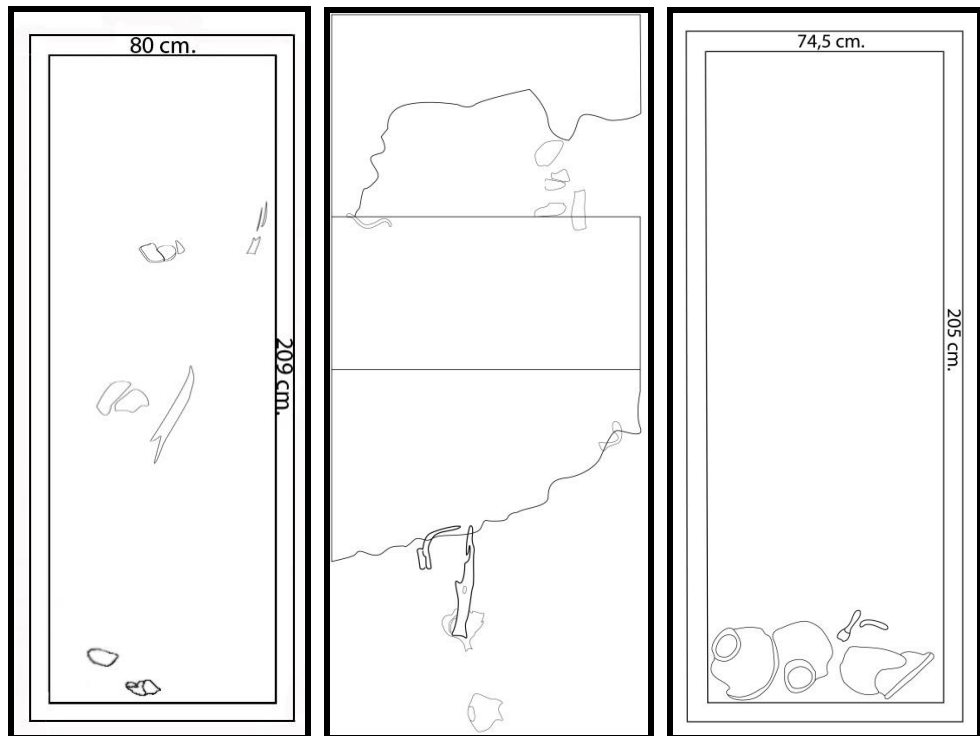
Levha 2

Çizim 1

Çizim 2

Çizim 3

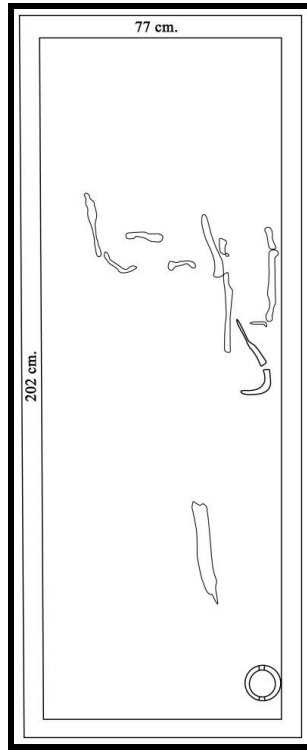

Çizim 4

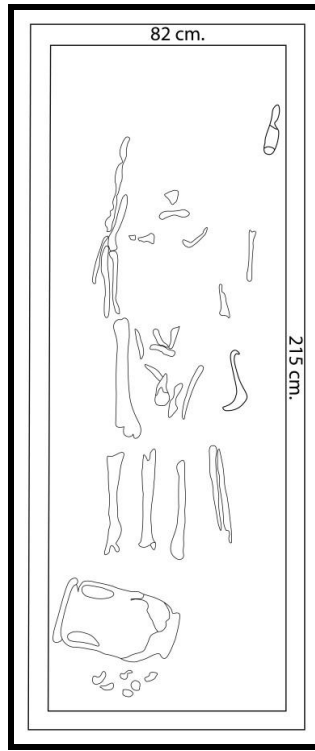
Çizim 5

Çizim 6

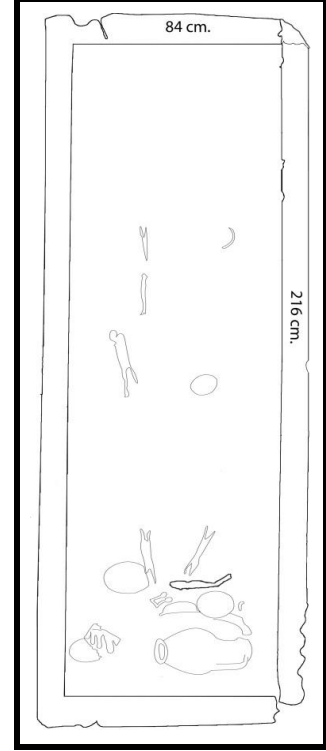
Levha 3

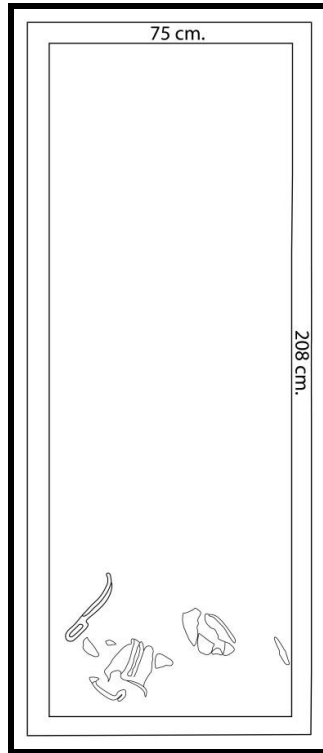
Çizim 7

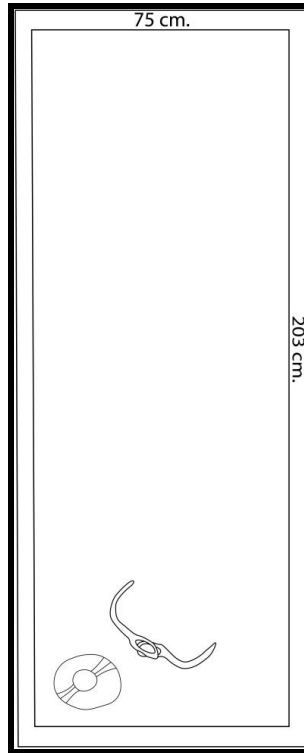
Çizim 8

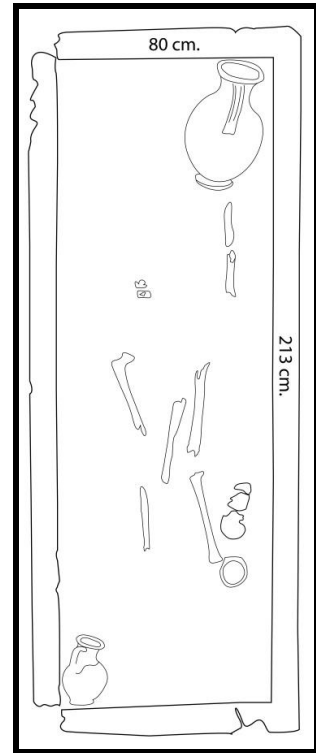
Çizim 9

Çizim 10

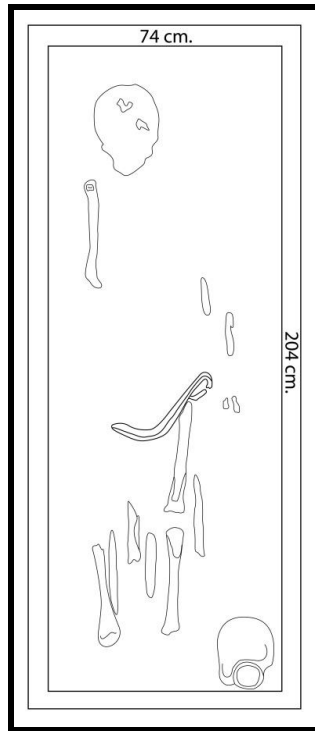

Çizim 11

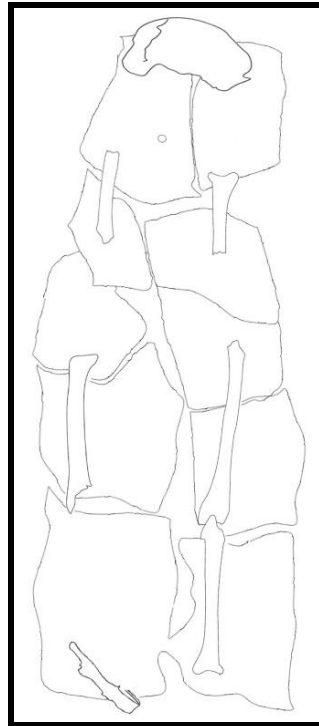

Çizim 12

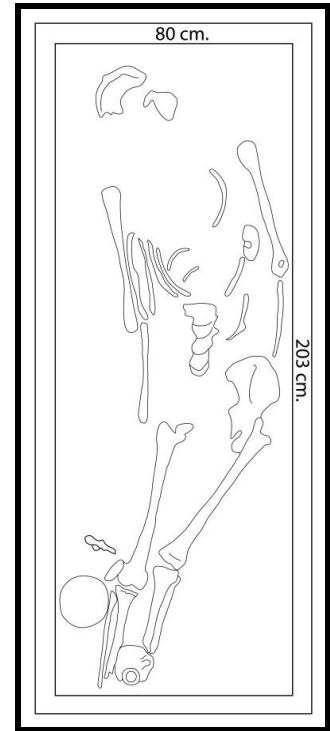
Levha 4

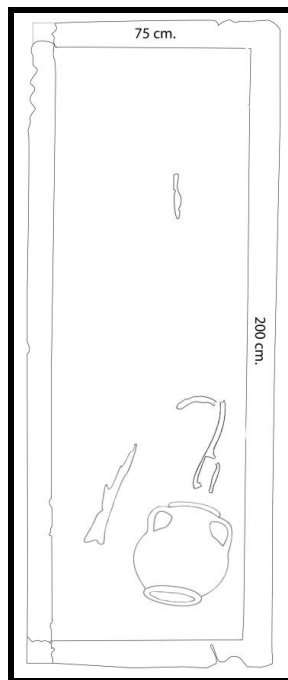
Çizim 13

Çizim 14

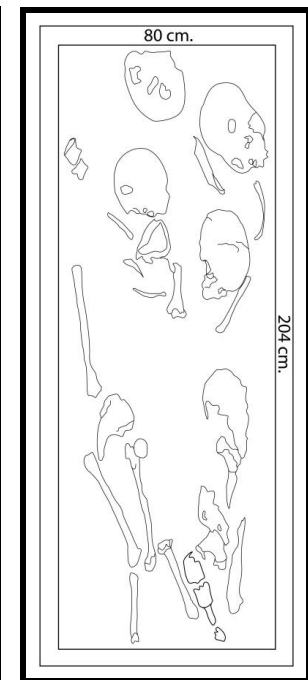
Çizim 15

Çizim 16

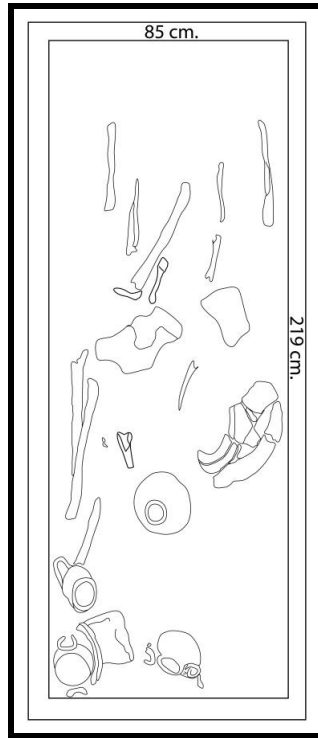

Çizim 17

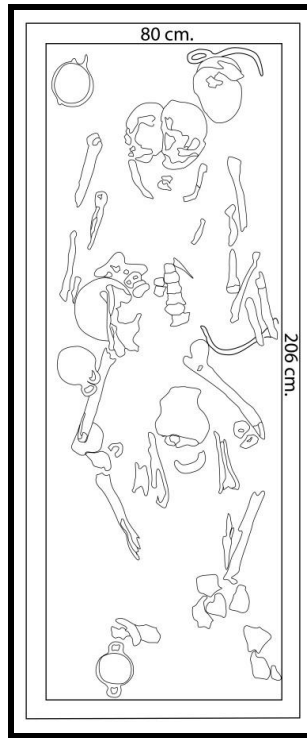

Çizim 18

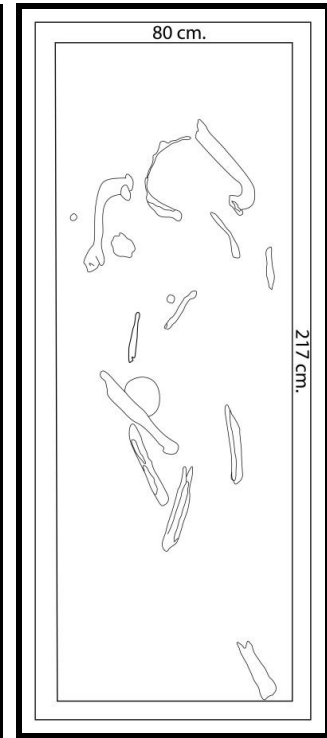
Levha 5

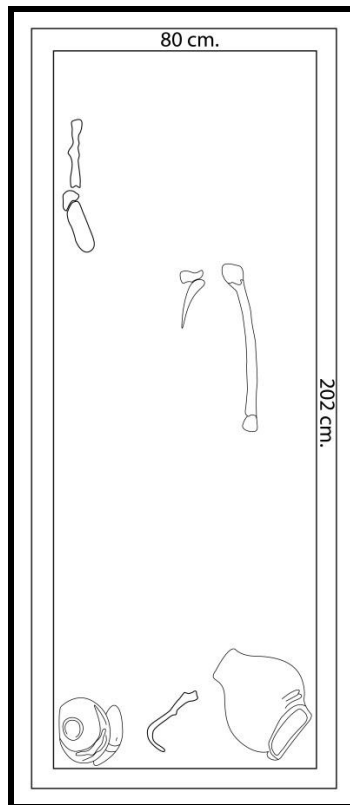
Çizim 19

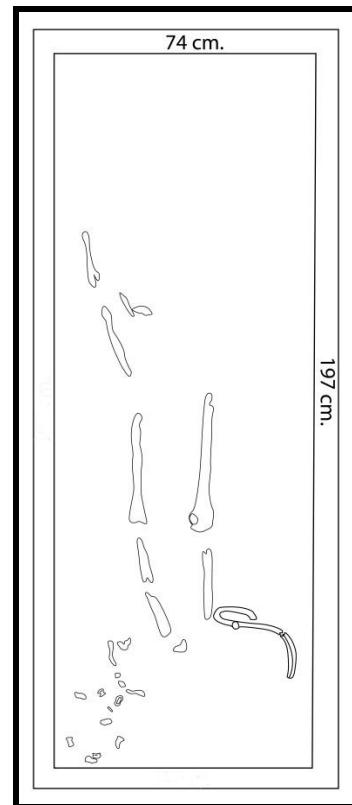
Çizim 20

Çizim 21 →

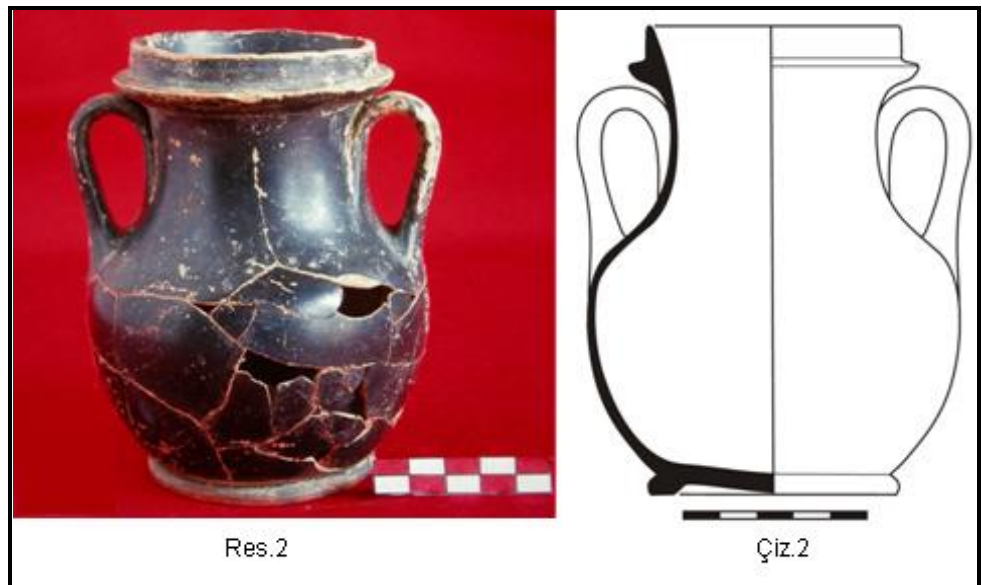

Çizim 22

Çizim 23

Levha 6

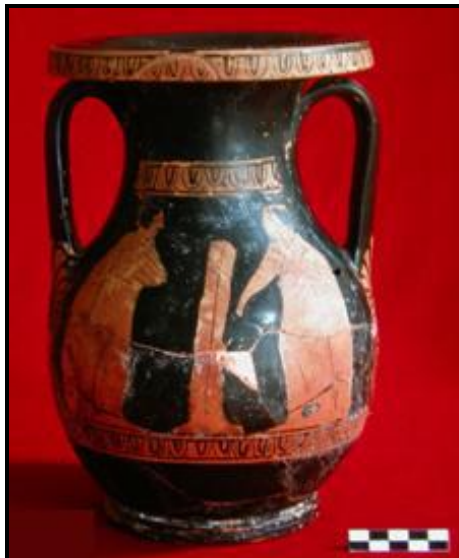
Levha 7

Res.3

Çiz.3

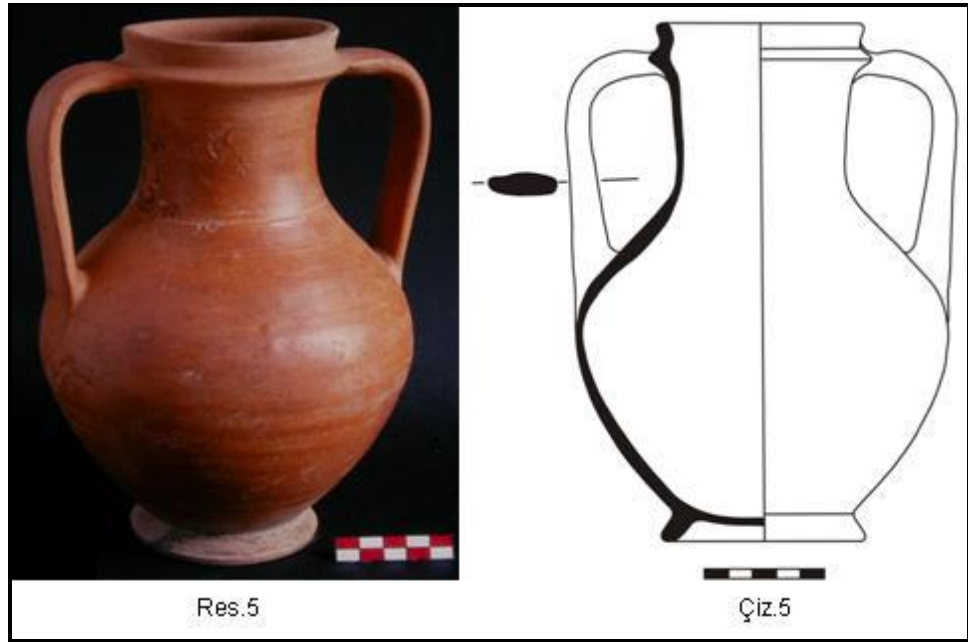

Res.4

Çiz.4

Levha 8

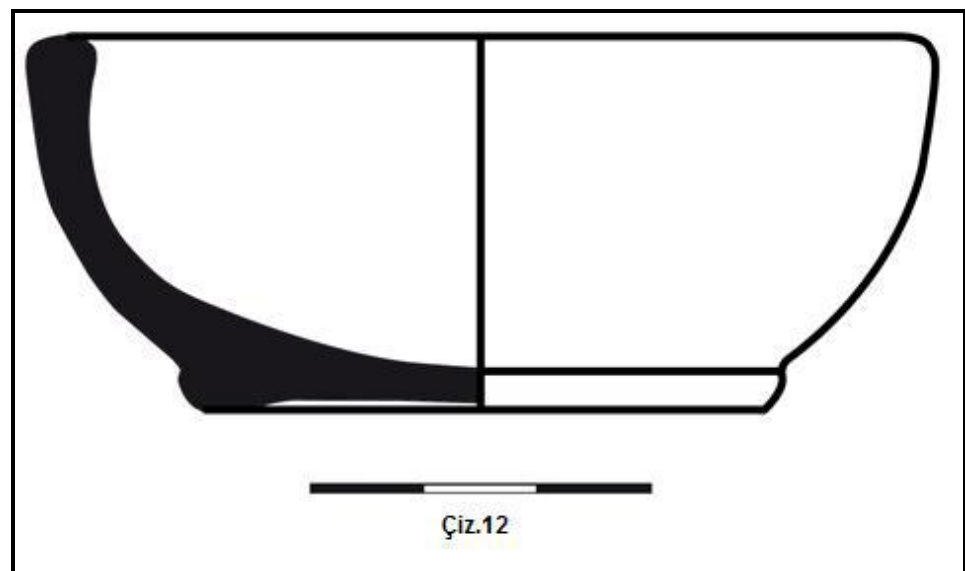
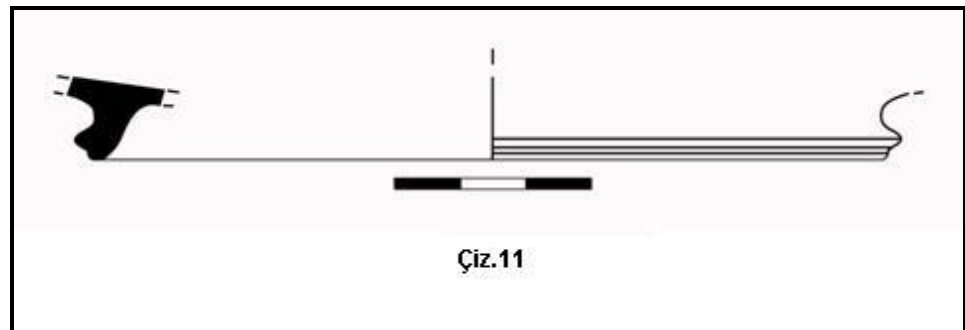

Levha 9

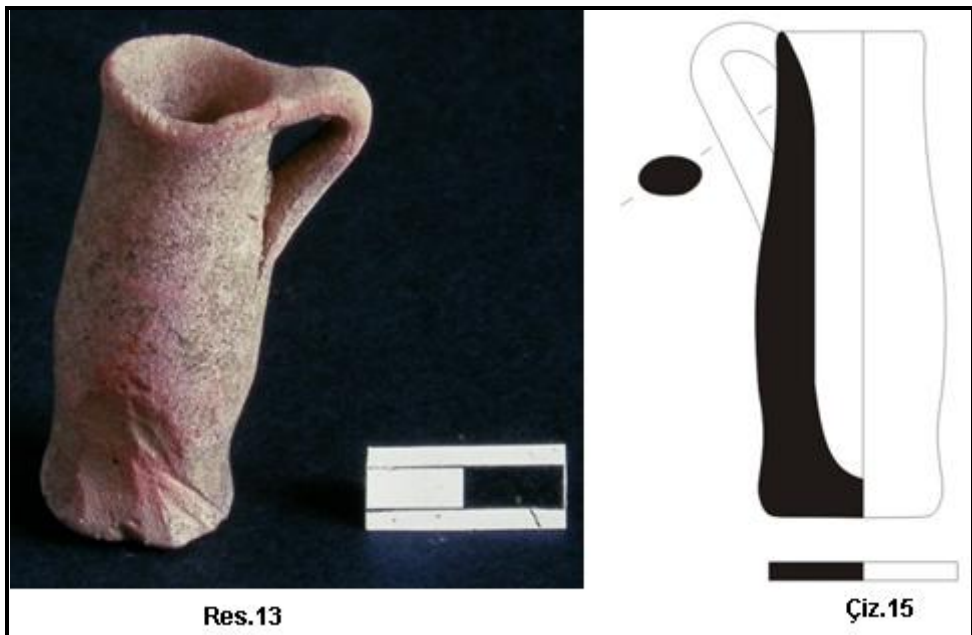

Levha 10

Levha 11

Levha 12

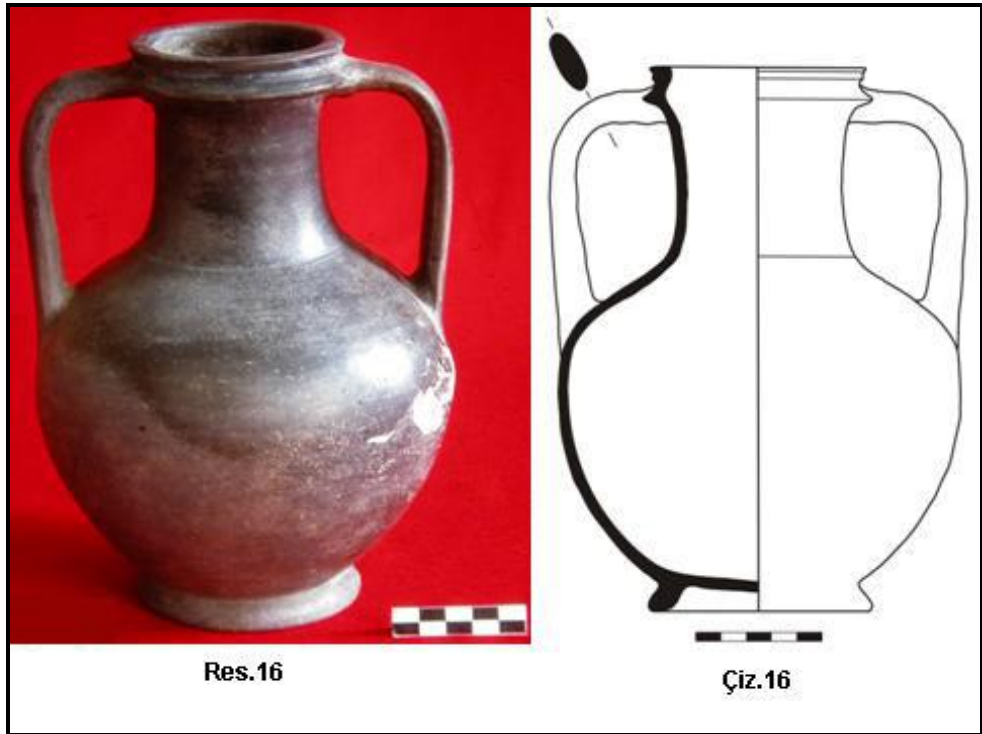

Res.14

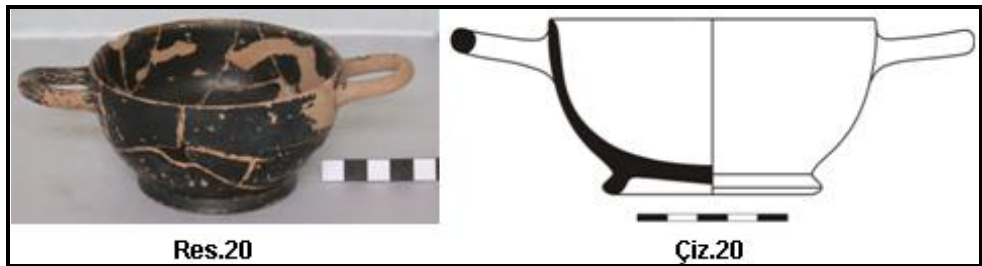

Res.15

Levha 13

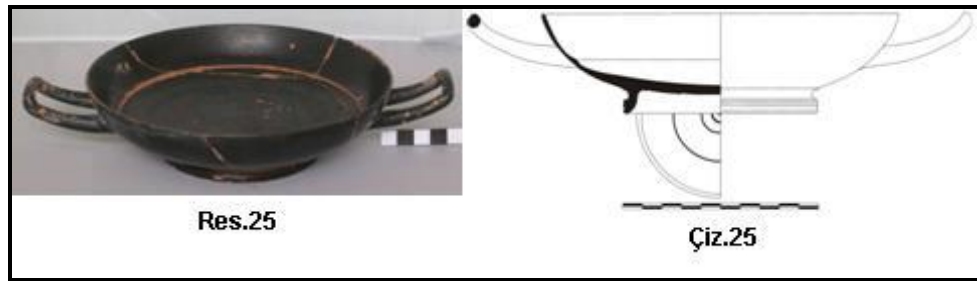
Levha 14

Levha 15

Levha 16

Levha 17

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Taylan DOĞAN

Doğum Yeri: Adıyaman

Doğum Yılı: 1981

Medeni Hali: Bekar

EĞİTİM

Lisans (2002-2007): Ege Üniversitesi

Lise (1995-1998): Adıyaman Atatürk Lisesi

Yabancı Dil:

İngilizce (iyi)

AKADEMİK BİLGİLER

2010 yılından itibaren Muğla Üniversitesi Arkeoloji Bölümü'nde Araştırma Görevlisi.

DENEYİMLERİ

2010-2011: Daskyleion Antik Kenti Kazı Ekip Üyesi

2009: Aya Voukla Kilisesi (İzmir) Restorasyon Çalışmaları Ekip Üyesi

2009: İzmir Selçuk İlçesi Su Kemerli Restorasyon Çalışmaları Ekip Üyesi

2008: Apollon Klaros Kehanet Merkezi Kazısı Restorasyon Çalışmaları

2007: Konak Yalı Camii (İzmir) Restorasyon Çalışmaları Ekip Üyesi

2004-2008: Antandros Antik Kenti Kazı Ekip Üyesi